

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства
Кафедра німецької філології і перекладу

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства на тему:
**«Німецькі біблеїзми та їх відтворення українською мовою
(на матеріалі релігійних текстів Мартіна Лютера та їх перекладів)»**

Студентки групи МПн 04-20
факультету перекладознавства
освітньо-професійної програми:
Переклад і міжкультурна комунікація
(німецька мова і друга іноземна
мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Лазі Таміли Сергіївни

Допущена до захисту
« ____ » ____ 2021 року

В.о. завідувача кафедри німецької
філології і перекладу

_____ доц. Франко О.Б.
(підпис) (ПІБ)

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор Пилипенко Р.Є.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ЄКТС _____

Київ – 2021

MINISTERIUM FÜR BILDUNG UND WISSENSCHAFT DER UKRAINE

NATIONALE LINGUISTISCHE UNIVERSITÄT KYJIW

Fakultät für Translationswissenschaft
Lehrstuhl für Deutsche Philologie und Translation

Masterarbeit in Translationswissenschaft zum Thema:

**„Bibelwörter und ihre translatorische Wiedergabe im Ukrainischen
(anhand religiöser Texte von Martin Luther
und ihrer ukrainischen Übersetzungen)“**

Verfasst von der Studentin
der Gruppe MPn 04-20
der Fakultät für
Translationswissenschaft
Tamila Lasi

Wissenschaftliche Betreuung:
Prof. Dr. habil. Pylypenko R. E.

Київський національний лінгвістичний університет
Факультет перекладознавства
Кафедра німецької філології і перекладу

Затверджую:

В.о. завідувача кафедри німецької філології
і перекладу

_____ (підпис)
доц. Франко О. Б.
“ _____ ” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студента(ки) П курсу групи МПн 04-20 факультету перекладознавства
Лазі Таміли Сергіївни
(ПІБ студента)

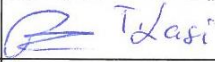
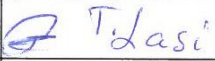
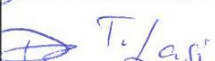
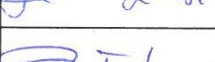
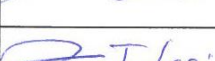
спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька, освітньо-професійної програми Переклад і міжкультурна комунікація (німецька мова і друга іноземна мова)

Тема роботи: «Німецькі біблеїзми та їх відтворення українською мовою (на матеріалі релігійних текстів Мартіна Лютера та їх перекладів)»

Науковий керівник професор Пилипенко Ростислав Євгенович

Дата видачі завдання “05” жовтня 2020 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2020 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2020 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 німецькомовних фрагментів та їх переклад)	Грудень 2020 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2021 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2021 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2021 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	07 жовтня 2021 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2021 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2021 р.	

Науковий керівник (підпис)

Студент T. Lasi (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки)   П   курсу групи   МПн 04-20   факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька, освітньо-професійної програми Переклад і міжкультурна комунікація (німецька мова і друга іноземна мова)

Лазі Таміли Сергіївни

(ПІБ студента)

за темою: «Німецькі біблеїзми та їх відтворення українською мовою (на матеріалі релігійних текстів Мартіна Лютера та їх перекладів)»

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити ✓ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	☒ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☒ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☒ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☒ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☒ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☒ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☒ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника

Роботу студентки П курсу гр. МПн 04-20 Таміли Лазі рекомендую до захисту. Магістерська робота виконана на високому рівні та містить оригінальний матеріал дослідження, який досліджується в українській мові ще вперше.

Кваліфікаційна робота Лазі Таміли Сергіївни може бути (не може бути)
(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

(підпис керівника)

(проф. Пилипенко Р. Є.)
(ПІБ керівника)

" 13 " - лютого 2021 року

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) _____ П _____ курсу групи _____ МПн 04-20 _____ факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька, освітньо-професійної програми Переклад і міжкультурна комунікація (німецька мова і друга іноземна мова)

Лазі Таміли Сергіївни

(ПІБ студента)

за темою: «Німецькі біблеїзми та їх відтворення українською мовою (на матеріалі релігійних текстів Мартіна Лютера та їх перекладів)»

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

_____ (ПІБ рецензента)

_____ (підпис рецензента)

” ____ ” _____ 2021 р.

Зміст

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1 Теоретичні засади дослідження біблійних фразеологізмів у перекладознавстві та міждисциплінарних науках	4
1.1 Теоретичні засади дослідження фразеологізмів.....	4
1.1.1 Історичні передумови становлення сучасної фразеології.....	4
1.1.2 Проблеми класифікації фразеологізмів.....	7
1.2 Лінгвальні та екстралінгвальні особливості відтворення фразеологізмів.....	12
1.2.1 Лінгвальні особливості відтворення фразеологізмів.....	12
1.2.2 Екстралінгвальні особливості відтворення фразеологізмів.....	14
1.3 Світові та українські традиції біблійних перекладів	16
1.4 Лінгвокультурна специфіка біблійних фразеологізмів у перекладах Мартіна Лютера.....	23
1.5 Труднощі перекладу біблеїзмів та шлях їх вирішення	30
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2 Тематичні характеристики німецькомовних біблеїзмів.....	36
2.1 Проблеми класифікації біблеїзмів	36
2.2 Старозавітні біблеїзми у перекладах Мартіна Лютера	45
2.3 Новозавітні біблеїзми у перекладах Мартіна Лютера	51
Висновки до другого розділу	59
РОЗДІЛ 3 Відтворення німецьких біблеїзмів в українськомовному перекладі .	61
3.1 Специфіка перекладу біблеїзмів-лексичних одиниць	61
3.2 Специфіка перекладу біблеїзмів-фразеологічних одиниць.....	66
3.3 Специфіка перекладу біблійних цитат	72
Висновки до третього розділу.....	83
Загальні висновки.....	85
Список використаних джерел	88
Список довідкової літератури	95
Список джерел ілюстративного матеріалу	97
Додатки.....	99
Додаток А: Німецькомовні фразеологічні одиниці Біблії та їх відтворення в українському перекладі	
Додаток Б: Вплив на переклад біблійних текстів	

Додаток В: Діаграма зв'язків фразеологізмів, їх властивості та труднощі перекладу

Додаток Г: Німецькомовні фразеологічні одиниці Малою та Великого Катехізиса Мартіна Лютера та їх відтворення в українському перекладі

Додаток Ґ: Порівняльні діаграми класифікацій біблеїзмів за Старим та Новим Завітами

Додаток Д: Підсумкова діаграма досліджуваних біблеїзмів за Старим та Новим Завітами

Додаток Е: Діаграма перекладацьких трансформацій біблеїзмів-лексичних одиниць

Додаток Є: Діаграма перекладацьких трансформацій біблеїзмів-фразеологічних одиниць

Додаток Ж: Діаграма перекладацьких трансформацій біблійних цитат

Zusammenfassung

ВСТУП

Актуальність теми. Процес глобалізації вимагає адаптації інформаційних потоків у межах різних мовних систем. Цей процес охоплює також тексти різних типів дискурсів. Релігійний дискурс не є в цьому відношенні виключенням. У зв'язку з цим актуальність магістерської роботи полягає в необхідності порівняння релігійних термінів, осмислення німецькомовних та україномовних біблійних текстів з метою оптимальної адаптації ціннісного блоку біблійних феноменів до україномовної аудиторії.

Уведення релігійної фразеології в коло наукових зацікавлень пролягало через відродження досліджень українського релігійного стилю (Н. Бабич, Н. Дзюбишина-Мельник, Г. Наконечна, В. Німчук, Н. Пуряєва), символіки та концептуалізації біблійних найменувань (П. Мацьків, О. Сімович, М. Скаб), посилення уваги до антропоцентризму (Ф. Бацевич, О. Забуранна), біблійного антропоцентризму (М. Чікарькова), теоантропологічної, релігійно-містичної концепції сутності мови (Ф. Бацевич, О. Сербенська). Окремі аспекти релігійних стійких словосполук упродовж останніх років вивчали Н. Бабич, А. Коваль, П. Мацьків, О. Набока, О. Сімович, М. Скаб, М. Скаб, Н. Черкас. Однак релігійна фразеологія як сукупність фразеологічних одиниць релігійного змісту та важливий складник української мови ще не була об'єктом окремого комплексного наукового дослідження, що визначає актуальність теми [26: URL]. Дослідження слів та висловів релігійного змісту набувають особливої актуальності в контексті тих змін, які пов'язані з деідеологізацією та деатеїзацією суспільства.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є виявлення специфіки перекладу німецькомовних лексичних одиниць, фразеологічних одиниць та цитат біблійного походження. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1. Розкриття поняття «біблеїзм»;
2. Розглянути класифікації фразеологізмів-біблеїзмів;

3. Дослідити особливості перекладу німецькомовних фразеологічних одиниць на базі біблійських текстів;
4. Описати мовні та позамовні ознаки біблеїзмів;
5. Проаналізувати, спираючись на семантичну класифікацію, біблеїзми за Старим і Новим Завітом;
6. Визначити основні способи відтворення біблеїзмів українською мовою;
7. Виявити специфіку перекладу німецьких біблеїзмів українською мовою.

Методи дослідження. У роботі задіяні різні методи дослідження, такі як: описовий метод, до якого входить спостереження, абстрагування, класифікація зібраного матеріалу, узагальнення, підведення підсумків; зіставний, який був задіяний для виявлення спільних та специфічних рис досліджуваного матеріалу; дистрибутивний, для дослідження оточення окремих одиниць; перекладацький аналіз.

Наукова новизна одержання результатів. Вперше здійснюється аналіз засобів відтворення метафор, здійснений при перекладі біблійних текстів різними перекладачами у різні роки, а саме 1912, 2002, 2017 та 2020 рр..

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність дослідження полягає у можливості застосування результатів дослідження при складанні підручників з теорії та практики перекладу, підготовки або розробки курсу лекцій з теоретичного аспекту перекладознавства та написанні наукових робіт.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження пройшли практичну апробацію під час міжнародної науково-практичної відеоконференції КНЛУ «Ad obrem per linguas. До світу через мови», в опублікованих тезах «Біблеїзми в релігійному дискурсі: перекладознавчий аспект».

Публікації. Результати роботи було висвітлено та опубліковано видавничим центром КНЛУ у 2021 році у вигляді тез, які можна знайти на сторінках 112–113 у матеріалах міжнародної студентської науково-практичної відеоконференції «Світ цінностей і цінності у світі», «Ad orbem per linguas. До світу через мови», що проходила 13–14 травня 2021 року в режимі онлайн.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів: теоретичного, аналітичного та практичного, з підрозділами у кожному, а також з висновків після кожного розділу та підсумкових висновків загальних, списків використаних джерел, довідкової літератури та ілюстративного матеріалу, а також додатків та анотації німецькою мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БІБЛІЙНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ НАУКАХ

1.1 Теоретичні засади дослідження фразеологізмів

1.1.1 Історичні передумови становлення сучасної фразеології

Стійкі словосполучення привертали увагу дослідників з давніх давен. Першопрохідцями тут по праву можна назвати лексикографів, які вивчали мовні скарби різних народів. Вони ставили перед собою мету зібрати та зберегти для майбутніх поколінь народні перлини, у тому числі: прислів'я, приказки, влучні образні вирази тощо; чітко визначити й пояснити їх значення (зі стилістичних міркувань); вказати на джерело їх виникнення і т.д. Процес укладання словників, які містять стійкі сполуки слів, веде своє літочислення у різних країнах з минулих століть. Інтенсивна поява таких збірників припадає на середні віки. Цей час слушно називають періодом панування пареміології [3: 7].

Різні фразеологи намагалися дати визначення поняттю «фразеологія», так як це порівняно молода дисципліна з мовознавства [53: 3]. Загальне визначення фразеології – це надзвичайно широке визначення фразеологізмів, яке в тому числі включає і прислів'я.

Термін «фразеологія» вперше застосував Шарль Баллі, а також запропонував чотири класифікаційні категорії для позначення словоформ [43]:

- ✓ Вільні з'єднання слів;
- ✓ Звичні з'єднання, які можуть відрізнитися за формальними ознаками;
- ✓ Фразеологічні ряди, групи слів з певною стійкістю;
- ✓ Фразеологічні одиниці, слова яких знаходяться в стійкого зв'язку один з одним.

У працях В. Шмідта фразеологія розглядається як частина словникового складу мови, він відносить фразеологізми до одиниць мовної системи. В. Шмідт розглядає фразеологізми як засіб образності мови поруч з персоніфікацією, метафорою, метонімією. Характерною особливістю фразеологізмів він вважає образність, здатність символічно виражати інший зміст [4, 12].

Дослідження фразеології в німецькому мовознавстві бере свій початок із спостережень тих лексикографів, які звернули увагу на існування в мові стійких сполук слів, що характеризуються своєрідною організацією елементів, а також поняттям, відмінним від самостійних значень цих компонентів. В XVI-XVII ст. виходить низка збірок німецькою та латинською мовами: Agricola, Johannes. Dreyhundert gemeiner Sprichwörter, der wir Deutschen uns. Hagenau, 1529; Frank, Sebastian. Sprichwörter. Frankfurt a. M., 1541; Schottel(ius) Justus Georg Ausführliche Arbeit von Teutschen Hauptsprache. Braunschweig, 1663 (до слова, у цій праці вперше зустрічається термін «Sprichwörtliche Redensart», що набув згодом широкого вжитку); Babel Heinrich. Proverbia Germanica atqua in Latinuni traducta. Strasburg, 1508; Tunnicius. Monosticha. Köln, 1513 hsg von Hoffmfman von Fallersleben. Die älteste deutsche Sprichwörtersammlung Berlin, 1870 та інші [3: 8].

Для позначення фразеологізмів вживають різні терміни: фразеологічна одиниця, фразеологізм, фразема, ідіома, фразеологічний зворот, стійке словосполучення. Як правило, поняття «фразеологічна одиниця» та «фразеологізм» ототожнюються. Інші терміни можуть розрізнятися (як правило, це залежить від різниці у класифікаціях фразеологічних одиниць). В межах стійких зворотів О. І. Смирницький, наприклад, розрізняє фразеологічні одиниці (стилістично-нейтральні звороти, які позбавлені метафоричності або ж втратили її) та ідіоми (які базуються на переносі значення, на метафорі). Н. М. Амосова виокремлює фраземи та ідіоми. Ідіоми, на її думку, характеризуються цілісним значенням, які на відміну від фразем, є одиницями

постійного контексту. Тлумачення ідіоми В. В. Виноградим дуже близьке до вищезазначеного. Учений стверджує, що ідіоми, або фразеологічні зрощення, характеризуються семантичною неподільністю, абсолютною непохідністю значення цілого з компонентів [22: 129].

Отже, під фразеологізмом розуміють науковий узагальнюючий термін для типових словосполучень, фіксованих фраз, прислів'їв, фразових оборотів і ідіом. Фразеологізми є невід'ємною частиною будь-якої мови (PHR: URL).

З лінгвістичної точки зору ідіоми та прислів'я завжди є ще і фразами. Фразою називають одиницю з декількох з'єднаних слів. Фрази також зневажливо називають заяжженими і безглуздими висловами. Кажуть також про так звані «порожні фрази» або про те, що хтось «марнословить» (PHR: URL).

До фразеологічних виразів відносять: прислів'я, приказки, афоризми відомих політиків, письменників, діячів науки й культури: *Не все золото, що блищить; Крапля камінь точить; Сім раз відмір, один раз відріж; І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь* (Т. Шевченко); *Караюсь, мучусь, але не каюсь* (Т. Шевченко); *Борітеся – поборете* (Т. Шевченко); *Лиш боротись – значить жити* (І. Франко); *Та є печальна втіха далєбі; комусь на світі гірше, ніж тобі* (Ліна Костенко); *Перейти рубікон* (Цезар); *У здоровому тілі здоровити дух* (Ювенал); *Вірю, бо це абсурд* (Августин); *Гроші не пахнуть* (Веспасіан); *Добрими намірами вимощене пекло* (С. Джонсон); *Блажен муж, що не йде на раду нечестивих* (Біблія) [25: URL].

Найчастіше під фразеологічним виразом розуміють одиницю з декількох елементів, загальний зміст яких відрізняється від суми змістових значень даних елементів [70: 18].

Термін «фразеологізм» належить до тих фраз, які складаються більш ніж з одного слова (показник полілексичності), є в синтаксичному відношенні більш-менш стійкими (показник цілісності), і можуть бути семантично

непослідовними або іншим чином некомпозіційними (показник ідіоматичності) [61: 11].

Характеристика полілексичності означає, що фразема складається з декількох (полі, грецьке *Polus* – «безліч, багато») слів (грецьке *lexis* – «слово»); таким чином, вони є полілексичними (багаточленними)» [60: 10].

Ще однією концептуально визначальною властивістю фраземи є характеристика стабільності, а також стійкості (незмінності). Це говорить про те, що фрази стійкі, стабільні, за своєю формальною структурою і, отже, за своїм значенням [60: 11].

«Властивість ідіоматики» (грецькою «ідіома» – «своєрідність, нерегулярність»), таким чином, вказує на те, що в більшості виразів їх фразеологічне значення не може бути виведене з загальної суми змістових значень окремих частин (складових). Тому мова йде про переінтерпретації, семантичної трансформації всіх або окремих компонентів відповідної фразеологічної структури, наприклад:

1. *nur Bahnhof verstehen – nicht richtig / überhaupt nichts verstehen* – неправильно або взагалі нічого не розуміти (переінтерпретований компонент);
2. *keine Rose ohne Dornen – auch bei der schönsten Sache gibt es Nachteile* – немає троянди без колючок – є недоліки навіть у найкрасивішого (усі компоненти переосмислено).

Ці приклади демонструють, що міцне з'єднання компонентів призводить до нового, цілісного фразеологічного значення [60: 15].

1.1.2 Проблеми класифікації фразеологізмів

У дослідженнях класифікацій фразеологізмів немає термінологічного консенсусу і це призводить до певних труднощів, які також частково зумовлені відсутністю термінологічного консенсусу в цій галузі досліджень. У науковій літературі фіксовані словесні сполуки з ідіоматичним характером термінологічно задумані по-різному: жестікуляційні ідіоми (Козеренко, 1999;

Hessky, 1997), фразеологічні жестікуляційні пропозиції (Baur, 1995), соматичні фразеологізми (Sileikaite, 1997; Gattnar, 2010), фразеологічні одиниці з кінетичним компонентом (Харчук, 2006), кінеграма (Burger, 1982, 2003), кінефраземи / кінефразологізми (Lapinskas, 2013), кінетичні фразеологічні одиниці (Петровська, 2006). Цей огляд дозволяє припустити, що класифікація кінетичних, а, отже, жестікуляційних або імітаційних засобів комунікації між паралінгвістичними засобами не була зроблена одноманітно усіма лінгвістами, перерахованими тут [65: 299].

Поширену у мовознавстві класифікацію фразеологізмів подає Флейшер. На думку вченого, їх можна поділити на [54: 111]:

1. Семантично-структурну класифікацію, яка ґрунтується не тільки на семантичних критеріях, ідіоматичній спроможності і лексичній сталості, а й на структурі речення або групі слів.
2. Морфолого-синтаксичну класифікацію, в якій вирішальне значення має зв'язок між фраземами і частинами мови; вивчається, чи є вони прикметниками, іменниками, прислівниками чи дієсловами [73: 7].

Заслуговує на увагу класифікаційна модель Бюргера. Учений поділяє фразеологізми на три класи:

1. Структурні фразеологізми (досліджуються граматичні взаємозв'язки);
2. Довідкові фразеологізми, які характеризують об'єкти, процеси, факти і т.д.;
3. Комунікативні фразеологізми, яких спрямовано на виконання комунікативних завдань, наприклад, у привітаннях [71: 2].

Бюргер також використовує критерій знакової функції, якою володіють фразеологізми в спілкуванні [65: 301].

Категорії фразеологізмів можуть бути подано так:

1. **Прислів'я** у формі посилянь на основні людські переживання, які узагальнені в спеціальному формулюванні, специфічному для фраз: *Was Hänschen nicht lernt, lernt Hans nimmermehr* – Того, чого не вивчив маленький

Гансик, вже не вивчить дорослий Ганс. Український еквівалент цього прислів'я: *Чого Івась не навчиться, того й Іван не буде знати*. Наприклад:

- ✓ mhd. (середньовісхньонімецькою мовою) *nieman nemas zwein hêrren gedienen* – ніхто двом панам служити не може (АФ: URL).
- ✓ nhd. (новою високонімецькою мовою) *das herz in der hand tragen* (як в *das Herz auf der Zunge tragen*) – щира (відверта, щиро-відверта, непотайна) душа в когось (ССВ: URL).

2. Трюїзми / Загальновідомі істини:

Вони формулюють самоочевидні факти і часто використовуються в якості виправдання будь-якій ситуації (*was sein muss, muss sein* – чому бути, тому статись) (АФ: URL).

- ✓ mhd. (середньовісхньонімецькою мовою) *zwêne sind iemer eines her* (*zwei sind einem immer überlegen* – двоє завжди перевершують одного);
- ✓ nhd. (новою високонімецькою мовою) *es wird tag, wenn auch der hahn nicht kräht* (*die Zeit steht nicht still*) – час не стоїть на місці.

3. **Модельні формування**, які демонструють структурну схему, якій призначена постійна семантична інтерпретація, причому лексичні компоненти можуть бути довільно розподілені (*Glas um Glas, von Stadt zu Stadt* – скло за склом, від міста до міста). Наприклад:

- ✓ mhd. (середньовісхньонімецькою мовою) *hût umb hût* (як *Auge um Auge* – око за око).
- ✓ nhd. (новою високонімецькою мовою) *ab und an* (нім. *ab und zu* – час від часу).

4. Незворотна пара слів:

Два слова однієї і тієї ж частини мови або навіть два однакових слова з'єднані між собою сполучником або прийменником (*klipp und klar* – ясно, недвозначно, без натяків, *dick und fett* – товстіти). Наприклад:

- ✓ mhd. (середньовісхньонімецькою мовою) *hërze unde munt* (*von ganzem Herzen; inniglich*) – від щирого серця; палко;

- ✓ nhd. (новою високонімецькою мовою) *händ(e) und füsz(e) (wirksam eingerichtet* – досконало створений) (WSZ: URL).

5. Порівняльні фразеологізми:

Містять стійкі порівняння (*dumm wie Bohnenstroh* – Тупий, як пень / тупий, як сибірський валянок). Наприклад:

- ✓ mhd. (середньовісверхньонімецькою мовою) *vehnen als ein lewe (kämpfen wie ein Löwe)* – боротися, як лев;
- ✓ *finster wie nacht (dunkel wie die Nacht)* – темна, як ніч.

6. Кінеграми:

Такі сполучення слів, що виражають немовну поведінку людини мовними засобами, внаслідок чого виникає метафоричне переосмислення (*die Nase rümpfen* – наморщити носа: бути чимось незадоволеним). Наприклад [21: URL]:

- ✓ mhd. (середньовісверхньонімецькою мовою) *jmdm. umbe den hals vallen (jmdn. (stürmisch) umarmen)* – когось (бурхливо) обійняти;
- ✓ nhd. (новою високонімецькою мовою) *die augen / den blick abwenden (etwas / jmdn. ignorieren)* – щось / когось ігнорувати.

7. Крилаті вислови:

Це словесні комбінації, які консолідується у вигляді їх відображення в книгах, фільмах, рекламі і т.д. (рекламний слоган “*Nicht immer, aber immer öfter*” – не завжди, але все частіше). Наприклад:

- ✓ mhd. (середньовісверхньонімецькою мовою) *wer aus den augen, der aus dem muet* – Як з очей, так і з думки. / Чого очі не бачать, того серцю не жаль. / Минулося – забулося. / Зникне з очей, зійде з думки (CCB: URL).
- ✓ nhd. (новою високонімецькою мовою) *vil wort wenig herz* – гарна промова, та мало щирості / багато слів, та мало діла.

8. Соматизми:

В соматизмі одна з частин тіла, як правило, означає всю особистість. За своєю структурою вони відносяться до категорії метонімії (*ein kluger Kopf* – розумна голова). Наприклад:

- ✓ (*jmdn.*) *von vuoze uf wâpenen* (*jmdn. vollständig wappnen / rüsten*) – повністю когось озброїти;
- ✓ (*klug*), *verständlich Haupt* – мудра голова (*kluger Mensch*) – розумна людина.

9. Рутинні формули:

За допомогою рутинних формул опановуються повторювані комунікативні дії, які можна описати як «комунікативні рутини» (*ich denke, soweit ich weiß* – я думаю, наскільки мені відомо). Наприклад:

- ✓ mhd. (середньовисоконімецькою мовою) *welle got* (висловлення бажання; *wenn doch*) – як би ж.
- ✓ nhd. (новою високонімецькою мовою) *jmdm. dank haben* (*jmdm. verpflichtet fühlen / sein*) – бути зобов'язаним комусь (відчувати себе зобов'язаним комусь) [46: 41].

Особливі труднощі викликає розпізнавання історичних фразеологізмів. Історична фразеологія в даний час як і раніше відчуває труднощі з забезпеченням повного вивчення історичних фраз, оскільки багато німецьких фразематиків походять з грецької та римської античності, біблійного і католицького світогляду, а також з Реформації, в тому числі [67: 37].

Чимало фразеологізмів складаються з окремих слів або словосполучень та будуються на основі частин тіла, тварин або ж на основі взаємин між людьми. Крім того, в якості ритуальних фраз слід згадати рутинні дії в повсякденному житті, прощання, вітання, вираження співчуття.

1.2 Лінгвальні та екстралінгвальні особливості відтворення фразеологізмів

1.2.1 Лінгвальні особливості відтворення фразеологізмів

Фразеологізм як об'єкт дослідження має бути ідентифікований у початковому тексті. Якщо випустити з уваги фразеологізм та перекладати кожен окремий словниковий компонент окремо, можна отримати абсолютно помилковий результат. Часто прислів'я та ідіоми містять слова, які не належать до повсякденної мови і є архаїзмами. Архаїзми (від гр. «стародавній») – застарілі слова, які вийшли з активного вжитку, але збереглися в пасивному словнику [25: URL].

При перекладі важливо, щоб основний сенс був збережений мовою перекладу.

Фразеологізми мають ту лінгвістичну особливість, що і їх семантичне значення: або взагалі не може бути виведено з кількості значень, або з окремих слів. Наприклад: *Eulen nach Athen tragen* – перевезення сов в Афіни, що означає: робити щось непотрібне, безглузде [63: 15].

На цьому етапі Люгер говорить про повністю ідіоматичні фразеологізми, «які зовсім непрозорі і загальний зміст яких не може бути виведений з буквального значення з точки зору синхронності». Існують також частково ідіоматичні фразеологізми, значення яких є лише частково ідіоматичним і які, таким чином, можуть бути визначені за змістом окремих слів [63: 18].

Крім того, слід ураховувати неідіоматичні фразеологізми, значення яких можна відтворити на основі контекстів окремих слів [63: 15].

Особливу складність в перекладі становить перша група повністю ідіоматизованих фразеологізмів. Ідіоматика вважається одним з найбільших потенційних скрутних ділянок у перекладі фразеологізмів в цілому. У дослідницькій літературі постають питання про те, чи не буде нормативно кращим способом перекладу збереження ідіоматики або її відтворення за допомогою будь-якої іншої ідіоми, (метафоричного) вільного словосполучення,

метафори з одного слова і т.д. [52: 165]. Отже, переклад ідіоми є можливим за допомогою іншої ідіоми, перефразування або буквального перекладу. Фразеологізми та їх відтворення іншою мовою завжди є також вираженням історичного та культурного контексту [69: 119].

Заслуговую на увагу класифікація Н. Ф. Палєвиної, яка розмежовує 4 способи відтворення фразеологізму у процесі перекладу:

- ✓ **Еквівалентні відповідності.** Такий спосіб перекладу можливо використовувати, якщо в мові перекладу існують регулярні відповідності для оригінальної метафори.
- ✓ **Варіативні відповідності** використовують у кожному конкретному випадку при наявності декількох, зафіксованих у словнику, способів передачі метафоричного вираження.
- ✓ **Трансформація** вимагає повної заміни основи оригінальної метафори.
- ✓ **Калька** передбачає відновлення повного аналогу метафори оригіналу в перекладі [35: 111—112].

Найбільші труднощі виникають при перекладі авторських метафор, насамперед через їхню унікальність, бо вони не мають готових еквівалентів. Утім, при їх відтворенні є небезпека буквального перекладу метафори, у результаті якого може виникнути чужий переклад мови образу. Тому у таких випадках слід вдаватися до неметафоричного пояснення [11: 19—20].

Аналіз метафор може проводитися не тільки за одним параметром, але і за комбінаціями різного роду параметрів. П. Ньюмарк виступає за максимальне збереження початкової форми авторської метафори. Разом з тим учений погоджується, що надмірне слідування оригіналу може внести дисбаланс в загальний стиль тексту. Вибір щодо збереження або опущення метафори у перекладі перекладач робить виходячи з того, з яким типом тексту він працює, яка кількість індивідуально-авторських метафор у тексті (чи не перевантажений ними текст) та наскільки доцільно буде в конкретній ситуації взагалі вдаватися до метафоризації [66: 48].

П. Ньюмарк запропонував також виокремлювати такі стандартні процедури перекладу метафор:

- ✓ Збереження аналогічного метафоричного образу, тобто дослівний переклад;
- ✓ Переклад метафори порівнянням;
- ✓ Заміна еквівалентною метафорою в мові перекладу;
- ✓ Збереження аналогічного метафоричного образу з додаванням пояснення, яке робить підставу порівняння експліцитною;
- ✓ Перефразовування [66: 37].

Для правильного вирішення питання про переклад конкретних фразеологічних одиниць, перекладач повинен ясно усвідомлювати, який з способів він використає: які елементи фразеологізму іноземної мови можна замінити або взагалі не перекладати, де використати еквівалент, де подати переклад кожного слова тощо. Перекладач є відповідальним насамперед за найточнішу відповідність загального змісту, емоційного та стилістичного забарвлення, а також за збереження культурологічного фону [13: 5].

До важливих різновидів фразеологізмів належать біблеїзми як важливий пласт сучасної літературної мови. Вони мають низку дефініцій у науковій літературі (Є.М. Верещагін, В.Г. Гак, В.І. Макаров, Н.П. Матвєєва, М.В. Скаб, М.М. Шанський). Зокрема біблійні фразеологічні одиниці в українській лексикографії здавна привертали увагу як об'єкт наукового опрацювання (Р.П. Зорівчак). Біблеїзм – ширше поняття, яке, окрім фразеологізмів, охоплює крилаті слова, вислови, джерелом яких є Біблія [8: URL].

1.2.2 Екстралінгвальні особливості відтворення фразеологізмів

Усіх фразеологізмів було створено в конкретній історичній чи культурній традиції. Історичні та культурні аспекти завжди резонують у мові джерела. Їх не завжди можна відтворити цільовою мовою.

Так, особливим випадком у цьому контексті є Біблія. Хоча вона й сформувала культурну історію мови, вона залишається одним з найважливіших

джерел фразеологічних зв'язків. Біблійні фразеологізми є здебільшого «прозорими» для багатьох культур.

Слід також зазначити індивідуальний аспект біблійних фразеологізмів. Одне і те ж з'єднання може набувати різних значень у різних ситуаціях спілкування. Адекватне розуміння таких фразеологізмів залежить також від відповідей на запитання: чи знає людина підгрунття певного прислів'я; чи правильно розуміє та використовує фразеологізм.

Добре відомо, що фразеологізми формуються на основі національних особливостей. Так, багату фразеологію має німецька мова. Цікаве спостереження щодо цього робить Д.Г. Мальцева: «Німецька мова, мабуть, багатша за поетичними і образними висловами фольклорного походження, ніж інші європейські мови» [29: 146]. Про це свідчить і велика кількість збірників і словників фразеологічних одиниць, прислів'їв і крилатих виразів.

Як уже зазначалося, найбільшу кількість фразеологічних одиниць привнесла епоха середньовічного лицарства, турнірів, життя громадян в середні віки, життя і діяльність селян, військові справи, також і німецька правова держава. Але про що можуть свідчити фразеологічні одиниці німецької мови, які відображають національні особливості історії та культури носія мови?

Фразеологічні одиниці насамперед відбивають особливості природно-географічного середовища країни; вони також можуть розповісти про деякі особливості життя людей: їх життя, звичаї, історичні події, наприклад: *ein Unsicherer Kantonist* – ненадійний Кантоніст – ненадійна людина, *fluchen wie ein Landsknecht* – клянеться, як Ландскнехт – сильно лається, *bis in die Puppen* – аж до ляльок – занадто довгий, дуже довгий, *rangehen wie Blücher* – далекоглядний, як Блюхер, – чинить необачно, необдуманно, нерозсудливо [45: 4].

Походження фразеологічних одиниць може бути пов'язано із стародавніми звичаями, віруваннями та знаками. Деякі звичаї більш не існують, але вони зберігаються в пам'яті людей та відтворюються в писемних пам'ятках [45: 5].

Таким чином, національна ідентичність може виявлятися в типових асоціаціях, пов'язаних з тим чи іншим чином, тобто в національній специфіці переносного обґрунтування. В основному це відноситься до фразеологічних одиниць, зображення яких відбуваються зі світу рослин і тварин. Ілюстративна база в німецьких, російських і українських фразеологічних одиницях може бути однаковою, але вона створює одиниці різної значимості, так як поняття, що стоять за цими образами, набувають іншу культурно-історичну конотацію [39: 15]. Наприклад, у німецькій мові образ дорослого зайця асоціюється з досвідченою, відомою людиною, відмінним працівником, а в українській мові образ зайця асоціюється, головним чином, з хтивістю або полохливістю, страхом [45: 6].

Що ж стосується фразеологічного запасу мови, то Добровольський критично зазначає, що його навряд чи можна назвати яскравою особливістю культури. На думку автора, у повному обсязі «міжмовні відмінності є культурно зумовленими». Учений зазначає, що існує «певна» культурна специфіка, яка виражається, зокрема, у перекладі ідіом [52: 163].

1.3 Світові та українські традиції біблійних перекладів

Історія перекладу Біблії бере свій початок в III столітті до н.е. Оригінальною мовою Біблії є іврит або арамейська мова для Старого Завіту і давньогрецька – для Нового Завіту. У той час окремі уривки Старого Завіту було перекладено зі старосєврейської на грецьку мову. Сто років по тому цей переклад включив в себе більшість значущих писань Старого Завіту. Пізніше ці збори старозавітних писань, які були перекладені на грецьку мову, було названо Септуагінтою. У 382 році нашої ери, папа римський доручив перекласти всю Біблію на латину. Ця латинська Біблія була названа Вульгатою. Цей переклад довгий час був основним перекладом [57: URL].

Хоч Біблія на сьогодні і перекладена окремими великими й малими частинами вже на 3384 мови, у світі все ще налічується 3969 мов, на які поки не перекладено жодного рядка Святого Письма, хоча на них говорять близько 252

млн. людей. Міжнародна організація перекладачів повідомляє, що повні переклади Біблії зроблені на сьогодні майже на 700 мов світу, а Новий завіт перекладений більш як 1,5 тисячі мов, а у цілому роботи йдуть в 161 країні на 2617 мовах [9: URL].

Станом на 2020 рік існує 10 так званих «повних» перекладів Біблії українською: 5 з мов оригіналу та 5 не з мов оригіналу (ВВЕ).

Французький перекладач і теоретик перекладу Є. Карі пояснює перипетії у визначеннях перекладу в такий спосіб: «Поняття перекладу, насправді, дуже складне, і не тільки тому, що в наш час воно набуло дивовижного різноманіття, але також тому, що воно безупинно змінювалося протягом сторіч. Можливо, саме це утрудняло роздуми багатьох авторів, які, погоджуючись із думками попередників або заперечуючи їх, не помічали, що не завжди говорили про одне й те саме» [47: 81].

Є багато різних тлумачень означення «переклад». Основні з них за визначенням різних мовознавців:

- ✓ В. Федоров та Я. І. Рецкер пояснюють «переклад» як мовний твір у його співвідношенні з оригіналом;
- ✓ М. Ледерер зазначає, що перекладом є вираження того, що було вже виражене засобами іншої мови, «перевираження»;
- ✓ А. Д. Швейцер пояснює переклад як процес міжмовної та міжкультурної комунікації;
- ✓ Для Р. К. Міньяр-Белоручева та Ж. Мунена переклад є комунікацією з використанням двох мов, контакт мов, явище білінгвізму;
- ✓ Р. К. Міньяр-Белоручев доповнює визначення перекладу як вид мовної діяльності, у якому подвоюються компоненти комунікації;
- ✓ В. Федоров з А. Д. Швейцером дійшли до висновку, що переклад є двофазним процесом, тому що він розпадається на дві частини, на два моменти;
- ✓ для Л. С. Бархударова переклад є міжмовною трансформацією;

✓ Ж. Мунен та В. С. Виноградов розглядають переклад як різновид словесного мистецтва або як мистецтво, засноване на науці [33: 60].

Відомий богослов О. Мень визначає переклад Біблії так: «Переклади біблійні – це переклади Святого Письма з оригінальних мов (єврейська, грецька і арамейська) мовами народів світу» [30: URL].

Перекладачі Біблії спираються насамперед на сучасну методологію дослідження культури й традиції, як її складової [6: 20]. Так, Мороз Ю. А. наводить такі функції національної традиції біблійного перекладу [33: 65]:

- ✓ інформаційно-комунікативну;
- ✓ регулятивно-нормативну;
- ✓ аксіологічну;
- ✓ функцію соціалізації особистості (люди́нотворчу);
- ✓ емоційно-психологічну;
- ✓ інноваційну;
- ✓ інтегруючу;
- ✓ пізнавальну;
- ✓ виховну.

Підставою виділення цих функцій Мороз Ю. А. зазначає те, що, по-перше, вони виявляються практично у всіх формах суспільного життя сучасних українських християн, а по-друге, дані функції національної традиції біблійного перекладу відрізняються масштабом впливу на життя вірян і значенням для суспільної духовної культури і моральності [33: 65].

Біблійна тематика традиційно завжди посідала почесне місце в творчому доробку й українських письменників та мислителів. Суто біблійним твором є відома проповідь митрополита Іларіона «Слово про Закон і Благодать» XI ст. Біблійними мотивами просякнута вся творчість Григорія Сковороди. У своїй філософській концепції мислитель виокремлює Біблію в особливий символічний світ як сутнісний вияв надприродної реальності, через яку є можливим осягнення Бога. Переважна більшість української інтелігенції XIX

ст. була традиційно віруючою. При цьому, як правило, по-своєму розуміла християнські ідеї. Згадаємо Костомарова, Куліша, Гоголя тощо. Усі вони поважно ставилися до Біблії, хоча їхні тлумачення її змісту часто відрізнялися від офіційних. Важливе місце займає біблійна тематика у творчості Тараса Шевченка. Йому належить поетичний цикл «Псалми Давидові», що представляє собою поетичні переспіви окремих частин Старого Завіту; поема «Марія», вірші «Саул», «Пророк», а також численні цитування Святого Письма в багатьох творах. На біблійній основі побудована поема Івана Франка «Мойсей»; історії переслідувань перших християн присвячена п'єса Лесі Українки «У катакомбах» [38: URL].

Біблійний переклад є дещо більшим за суто філологічне явище, та впливає на культурний та релігійний рівень народів світу.

Кваліфікована перекладачка та авторка спеціалізованих книг про специфіку перекладу Радегундіс Штольце так описує процеси перекладу релігійних текстів у книзі **“Die Fachübersetzung: Eine Einführung”**: Як і інші спеціалізовані тексти, подібні тексти використовують специфічну мовну структуру, і перекладачеві необхідно знати особливості і специфіку цих церковних і релігійних мовних формулювань, щоб враховувати їх поряд з іншими техніко-лінгвістичними і специфічними аспектами при перекладі [72: 193]. Роль необхідного попереднього інформування часто не враховується. Помилки стають частішими в тій мірі, в якій перекладачам не вистачає знання християнської термінології [72: 201].

Щоб виконувати якісний переклад мало просто оволодіти іноземною та своєю рідною мовою, потрібно мати певну базу знань тієї спеціалізації, в якій буде виконуватися переклад. Якщо взяти до уваги біблійну тематику, то тут мало знань мови. Необхідно брати до уваги і теологічні знання і певні культурні, історичні та релігійні факти з періоду, коли був написаний текст (див. додаток Б, мал. 1: Впливи на переклад). Маючи перед очима первісний текст, перекладач має спочатку прочитати текст, звертаючи увагу на певні

лінгвістичні одиниці, граматичні структури, пунктуації, наявність скорочень і таке інше. Після розуміння тексту, наступним етапом є «інтеграція в контекст». Під інтеграцією розуміємо аналіз тексту вже через призму релігійних, політичних, економічних, державних і громадських впливів на написання первісного тексту в рамках регіону, країни, де було написано цей текст. Це також є процесом пошуку взаємозближення й утворення певних взаємозв'язків між мовою оригіналу та мовою, якою здійснюється переклад. За змоги важливо отримати консультацію спеціалістів, що володіють більш глибокими знаннями в галузі, тематикою якої є первісний текст, що потребує перекладу. У випадку перекладу біблійних текстів необхідно мати знання з теології, розуміти певні терміни, які важливо відтворювати за термінологією саме біблійної тематики. Після консультації зі спеціалістами чи пошуку потрібної, для якісного перекладу, додаткової інформації з інших джерел, поглиблюється розуміння того ж самого тексту. Після проведення таких маніпуляцій з первісним текстом, переклад на цільову мову буде значно якіснішим і відтворить максимально всі відтінки мови оригіналу.

Підсумовуючи фактори впливу на процес перекладу, маємо такий герменевтичний цикл (див. додаток Б, мал. 2: Герменевтичний цикл): текст – попереднє розуміння тексту – розширення розуміння тексту – нове розуміння тексту. Розглядаючи подібний аналіз перекладу, можна припустити, що з набуттям нових знань та заглиблюючись у досліджування біблійних текстів, перекладачі все більше вдосконалювали переклад Біблії з часом. Але чи так це насправді, чи можливо навпаки з часом відбувалися неприпустимі зміни в контексті сказаного, розглянемо з історичних фактів перекладу Біблії.

Перші свідчення українізації Святого Письма беруть початок ще в XIII ст. Це були так звані «Учительні Євангелія», «Мета їхньої появи – наблизити Святе Письмо до простого народу», а також використання у виховних цілях [40: 20].

До основних українських джерел перекладу Біблії (у хронологічному порядку) належать такі.

Євсевієве (Галицьке) Євангеліє (1283 р.), яке є переписом фрагментів тексту зі старослов'янського перекладу Євангелія від Іоанна, виконаний для церкви святого Іоанна священником Євсевієм (у Галичі або в Холмі). Про галичанське походження Євангелія «свідчать особливості лексики, використання місцевої говірки тих часів (напр., поняття «чес» замість «час»). Під час переписування цього Євангелія було внесено чимало нових лінгвокультурних рис, характерних для української мови (передусім фонетичних, що виразно засвідчують відмінності української мови від інших слов'янських мов). Уперше його було опубліковано у 2001 році у Києві під назвою «Євсевієве Євангеліє 1283 року» [41: URL].

Путнянське Євангеліє (апракос, друга половина XII ст.). Апракосом називаються Євангелія, що мають вибіркові читання для богослужбового використання. Списане уставом на пергамені (збереглося 146 листків) з македонсько-глаголичного оригіналу з лексикою, близькою до Ассеманієвого Євангелія, у північній Галичині чи на південно-західній Волині двома писарями (1–48 листки; 49–146), що внесли низку українських фонетичних рис [41: URL].

Холмське Євангеліє (апракос, кінець XII ст.), написане церковнослов'янською мовою з рисами української фонетики (167 аркушів) [41: URL].

Королівське Євангеліє (1401 р). Переписане у селі Королево на Закарпатті. Зберігається в Закарпатському краєзнавчому музеї (місто Ужгород) і є визначною пам'яткою українського письменства. Написане на 176 аркушах, прикрашене мініатюрами, заставками та ініціалами [41: URL].

У цей період (1466-1473) також варто звернути увагу на переклад «Книги глаголемую Псалтирь» – «Махазор» (назва річного кола єврейських молитов), яку переклав Федір «Новохрещений» [27]. Цей твір досліджувався М. Грушевським. Про обставини, місце та час появи «цього Псалтиря нема,

властиво, певних даних» [36]. Мова цього перекладу засвідчує, що автор походив знов-таки з білорусько-української культурної сфери, «з Литви, виходячи з його мовних здібностей»[27].

Пересопницьке Євангеліє (1561 р.). Це перший з відомих нам повний переклад Четвероєвангелія тогочасною українською мовою «з мінімальною репрезентацією церковнослов'янської мови» [18]. Робота над перекладом була розпочата 15 серпня 1556 р. в Заславському монастирі на Волині (нині місто Ізяслав), завершена — 29 серпня 1561 р. в Пересопницькому монастирі (тепер село Пересопниця Рівненської області) з перервами, причина яких досі точно не з'ясована. Звідси – назва Євангелія [41: URL].

У 1874 – 1877 роках на Галичині *переклад Євангелій від Луки та від Івана* здійснив священник Греко-католицької церкви *Антон Кобилянський*, а священник *Олександр Бачинський* повністю переклав *Новий Завіт та Книгу Псалмів (видання 1903 року)*. А 1921 року в місті Жовкві було видано *переклад Нового Завіту та П'ятикнижжя священника Ярослава Левицького*. За умов певної лібералізації та демократизації ситуації в Російській імперії на початку ХХ ст., Синод РПЦ наважився дозволити підготовку українського перекладу Святого Письма. Підготовча робота спиралася на доробок існуючих на той час *перекладів Морачевського, Куліша та Лободовського*. Результатом роботи став вихід у 1906 – 1911 роках українського тексту Євангелії. Але невдовзі роботу над українським перекладом було припинено, а видані україномовні Євангелії почали вилучати із вжитку. Починаючи з 1917 року, роботу над *перекладом Святого Письма* розпочав видатний науковець, релігійний та громадський діяч *Іван Огієнко*. Але лише 1962 року його повний український переклад Біблії – другий після Куліша – було надруковано Об'єднаним біблійним товариством. Авторство третього *повного українського перекладу Біблії* належить священнику Української греко-католицької церкви *Івану Хоменку*, який працював над перекладом – переважно в Римі – протягом 20 років. Його переклад було надруковано в Римі 1963 року. Незважаючи на

несприятливі умови радянського періоду, мрія про поширення Біблії українською мовою жила й серед християн в Україні. Ще у вісімдесятих роках ХХ ст. видатний діяч українського баптизму **Яків Духонченко** почав переговори з одновірцями в канадській діаспорі про новий переклад. Його ініціативу підтримали пастори **Григорій Деркач і Фред Смольчук**. І на початку 90 х переклад Нового Завіту разом із Псалтирем і Притчами Соломона було закінчено. Їхній переклад видавався кілька разів у Стокгольмі багатотисячним накладом. У цей період було зроблено ще кілька часткових перекладів Святого Письма, зокрема *переклади Нового Завіту митрополита Філарета* (нині Патріарха Київського і всієї Руси-України) та *кардинала Мирослава-Івана Любачівського*, що вийшли майже одночасно у 1988 році до ювілею хрещення Київської Руси. Проголошення державної незалежності України поставило на порядок денний питання відродження української духовності, а отже й поширення Святого Письма рідною для українців мовою. Це завдання взяло на себе створене 1991 року Українське Біблійне Товариство (УБТ). Перекладом Біблії займається священник Греко-католицької церкви Рафаїл Турконяк – науковець та поліглот. Переклад Нового Завіту загальним накладом у сто тисяч примірників було видано у 2000 та 2001 роках [38: URL].

У 2020 році було опубліковано сучасний *переклад Біблії Рафаїлом Турконяком*.

1.4 Лінгвокультурна специфіка біблійних фразеологізмів у перекладах Мартіна Лютера

Популярність Біблії й звертання до біблійних текстів підвищили й активність використання в художніх і публіцистичних текстах біблеїзмів, тобто окремих слів сучасної мови, які або просто запозичені з Біблії (*die Hölle* – *некло*, *der Engel* – *ангел* та ін.), або піддалися семантичному впливу біблійних текстів. Поряд з окремими словами, біблеїзмами називають і сталі словосполучення, а також цілі вирази й навіть фрази, що походять із Біблії, наприклад: *es werde Licht!* – *хай буде світло!*; *alles gute kommt von oben* – *все найкраще приходить*

зверху (від Бога) та інші. Насправді, дуже складно дати точне визначення біблеїзмам. Однак, вченим все-таки вдалося встановити, що біблеїзм – це фразеологічна одиниця, що може бути й ідіомою, і крилатим висловом, і фразеологізмом, і навіть просто окремим словом біблійного походження [19: 216].

Так, Р. П. Зорівчак визначає біблеїзми як: «окремі слова та фразеологізми (в широкому розумінні цього терміна, включно з прислів'ями та приказками), які, відірвавшись від біблійного тексту, широко вживаються в мовленні, побутовому та літературному» [20: 103]. Хоч фразеологічні біблеїзми можна також розглядати як прямо або опосередковано запозичені з Біблії сталі, повністю асимільовані словесні комплекси зі структурою словосполучення або речення, наділені ознаками об'єктів, які образно інтерпретуються, а також із семантичною сталістю значення, що виникає внаслідок повного або часткового переосмислення компонентів [10: 55], важливо не забувати про те, що в галузі науки все ще немає ні загальноприйнятого єдиного визначення біблійних фразеологічних одиниць, ні класифікацій.

Згідно з А. Біріхом та Й. Матешичем, біблеїзми – це ті мовні одиниці, що перейшли до тексту-приймача з Біблії, або ті, на які вплинула її семантика [7: 41].

З моменту першого німецького перекладу Біблії Мартіном Лютером, Біблії зазвичай переводилися з вихідної біблійної мови на цільову мову. Тому всі біблійні ідіоми беруть свій початок в інтелектуальному світі відповідної стародавньої культури. У перекладі Біблії Мартін Лютер надавав великого значення зрозумілості ідіоматичних виразів на мові перекладу – німецькою. Сам Лютер резюмував свій принцип перекладу словами: «Дивіться людям на вуста». Богослов так описав свій принцип перекладу в «Листі про переклад» від 1530 року: «Потрібно запитати про це матір в будинку, дітей на вулиці, просту людину на ринку, і подивитися їм на вуста, як вони говорять, а потім перекласти, щоб вони зрозуміли це і усвідомили, що з ними говорять по-

німецьки». Метод перекладу Лютера “*verdeutschende*” фокусувався на мові і культурі перекладу з вимогою «дивитися народу на уста». Ця стратегія перекладу також називається «одомашнення» або «натуралізацією» [62: URL].

Той факт, що Лютер як перекладач Біблії вичерпав можливості німецької мови, як ніхто до нього, привів до успіху виданої їм Біблії. При цьому він також перейняв багато народних виразів чи прислів'їв, але він не говорив «вустами народу». У всякому разі, не такий сенс його часто цитованого висловлювання з «Послання про тлумачення» (тобто перекладу; 1530 року). Лютер навмисно не включав у свій переклад Біблії лайливі слова і жаргон, як би йому не подобалося використовувати їх в своїх суперечливих творах (наприклад, у вищезгаданому “*Sendbrief vom Dolmetschen*” він називає своїх опонентів тільки ослами або осячими головами).

Так, в уривку, коли Саул заходить в печеру, щоб випорожнитися (1 Царств 24: 4), Лютер вперше написав у своєму рукописі: “*Und Saul ging hinein, zu scheißen*” – І Саул зайшов по нужді. Але далі в тексті написано: “*seine Füße zu decken*” – прикрити ноги, і до цього маргінальна примітка: “*So züchtig ist die Heilige Schrift*” – Таке благопристойне Святе Письмо. А в уривку, де Саул вражений злим духом (1 Царств 16:14), Лютер утримується від використання очевидного виразу: “*Er wurde vom Teufel geritten*” – «Його осідлав диявол», хоча воно цілком підходить для німецької мови.

Якщо Лютер і хотів дивитися народу на уста, то він був зацікавлений в чомусь іншому. Про це свідчать приклади, які він обговорює в “*Sendbrief vom Dolmetschen*” і в “*Summarien über die Psalmen und Ursachen des Dolmetschens*” (1533 р.). У всіх цих випадках він дбає не про те, щоб говорити устами людей, а про те, щоб говорити точною німецькою мовою. Замість того щоб незграбно копіювати іноземні мовні форми, Лютер намагався використовувати природні німецькі вирази, наприклад, при позначенні дорогоцінних каменів або анатомічних особливостей тварин.

До кінця життя він детально працював над удосконаленням свого перекладу. Такі доопрацювання добре унаочнюють те, що відіграло важливу роль для Лютера в його перекладі, а саме – говорити чистою і якісною німецькою мовою.

1-й приклад: Psalm 90,12 (Псалом 90:12)

Handschriftliche Fassung 1524:

*Dass wir unser Tage zählen,
so tu uns kund;
so wollen wir kommen
mit weisem Herzen.*

Рукописна версія 1524 року:

Щоб ми могли рахувати свої дні,
нехай буде відомо нам;
ми хочемо прийти
з мудрим серцем.

Erste Druckfassung 1524:

*Lass uns wissen die Zahl unser Tage,
dass wir eingehen
mit weisem Herzen.*

Перша друкована версія 1524 року:

Дайте нам знати число наших днів,
щоб ми могли припинити існування
з мудрим серцем.

Revidierte Fassung ab 1531:

*Lehre uns bedenken,
dass wir sterben müssen,
auf dass wir klug werden.*

Перероблена версія, видана в 1531 році:

Навчіть нас пам'ятати,
що ми помремо,
щоб ми могли стати мудрими.

(DBG: URL)

Тут можна помітити, як Лютер намагається не тільки знайти правильне німецьке формулювання, але і зрозуміти зміст тексту.

2-й приклад: Psalm 63,6 (Псалом 63:6)

Erste Druckfassung 1524:

*Lass meine Seele voll werden
wie mit Schmalz und Fettem,
dass mein Mund mit fröhlichen
Lippen rühme.*

Перша друкована версія 1524 року:

Нехай душа моя наповниться,
немов смальцем і жиром,
щоб уста мої радісно
хвалились.

Revidierte Fassung ab 1531 (1964):

Das wäre (ist) meines Herzens

Переглянута версія з 1531 (1964):

Це було б радістю і задоволенням

*Freude und Wonne,
wenn ich dich mit fröhlichem
Munde loben sollte (kann).*

для мого серця,
якби я міг вихвалити Тебе
радісними устами.

(DBG: URL)

Лютер так пояснює цю зміну в своєму “Summarien über die Psalmen”:
«Оскільки жоден німець не розуміє таких речей (тобто першої версії перекладу), ми відмовилися від єврейських слів (смалець і жир, якими вони позначають радість, подібно до того, як здорова, сита тварина стає радісною і знову ж таки радісна тварина – вгодована, сумна тварина втрачає вагу і стає худюю, а худа тварина – сумна) і передали ці слова простою, зрозумілою німецькою мовою.

Приклад з Псалмом 23 використаний не тільки для ілюстрації прагнення Лютера знайти кращий німецький варіант перекладу, але і для показового порівняння часового проміжку між долютеровскою версією Біблії книжника Ментеліна, й різними етапами перекладу Лютера аж до класично простої, досконалої форми, яка добре відома більшості протестантських християн.

3-й приклад: Psalm 23,1–3 (Псалом 23:1–3)

Mentelin-Bibel 1466, übersetzt aus dem
Lateinischen der Vulgata:

*Der Herr, der richt' mich,
und mir gebrast (= mangelt) nicht,
und an der Statt der Weide
da setzt er mich.*

*Er führte mich ob dem Wasser
der Wiederbringung,*

er bekehrt' mein Seel.

*Er führt mich aus auf die Steig
der Gerechtigkeit*

Біблія Ментеліна 1466 роки,
перекладена з латинської мови
Вульгати:

Господь, Який судить мене,
і немає у мене недостатку,
на місці пасовища Він поселяє мене.

Він веде мене до вод порятунку;

Він змінює мою душу.

Він веде мене шляхами
праведності

um seinen Namen.

Luthers Handschrift:

*Der Herr ist mein Hirte,
mir wird nichts mangeln.
Er lässt mich weiden
in der Wohnung des Grases
und nähret mich am Wasser guter Ruhe.
Er kehret wieder meine Seele,
er führet mich auf rechtem Pfad
um seins Namens willen.*

Erstdruck der Psalmen 1524:

*Der Herr ist mein Hirte,
mir wird nichts mangeln.
Er lässt mich weiden, da viel Gras steht,
und führet mich zum Wasser,
das mich erkühlet.
Er erquicket meine Seele,
er führet mich auf rechter Straße
um seins Namens willen.*

Psalmenrevision 1531:

*Der Herr ist mein Hirte,
mir wird nichts mangeln.
Er weidet mich auf einer grünen Auen
und führet mich zum frischen Wasser.
Er erquicket meine Seele,
er führet mich auf rechter Straße
um seines Namens willen.*

(DBG: URL)

ради Ймення Свого.

Рукопис Лютера:

Господь – мій Пастир,
Я в недостатку не буду.
Він дає мені їжу
в обителі злаків
і живить мене водами благого спокою.
Він відновив мою душу,
Він веде мене шляхами праведності
Заради Ймення Свого.

Перше видання Псалмів 1524 року:

Господь – Пастир мій,
я в недостатку не буду.
Він дає мені їжу там, де багато злаків;
Він веде мене до вод,
які прохолоджують мене.
Він відновлює душу мою;
Він веде мене шляхами праведності
ради Ймення Свого.

Доопрацювання перекладу Псалма в
1531 році:

Господь – мій Пастир,
Я не буду ні в чому мати потребу.
Він годує мене на зелених пасовищах
І веде мене до вод тихих.
Він відновив мою душу,
Він веде мене шляхами праведності.
Заради Імені Свого.

Отже, «біблійна фразеологія» приховує різні лінгво-історичні явища, які до сих пір не були розмежовані за допомогою точної термінології. Так, прикметник «біблійний» відкриває безліч значень:

biblich <Adj.> – біблійний <прикметник>:

1. a) *aus der Bibel stammend, zur Bibel gehörend, ihr eigentümlich, gemäß der Bibel* – що походить з Біблії, що належить Біблії, властивий їй, згідно з Біблією;

b) *so beschaffen wie in der Bibel, wie in der Bibel geschildert, wie in der Bibel verzeichnet* – як описано в Біблії, як зображено в Біблії, як записано в Біблії.

2. *die Bibel betreffend: zum Beispiel: ein biblisches Drama (Drama mit biblischem Stoff)* – які стосуються Біблії, наприклад: біблійна драма (драма з біблійним змістом) (DUD 99: 591).

Біблійні фразеологізми, таким чином, не тільки відносяться до ідіом, які увійшли в німецьку мову з Біблії, але, на думку Чаба Фельдеша, містять у собі п'ять особливостей.

Що стосується генетичного і хронологічного походження ідіом, позначених як «біблійні», можна виділити кілька етапів розвитку [55: 61]:

1) Коли фраза присутня в первісному тексті, це не завжди означає, що це першоджерело. Багато фразеологізмів мають давнішу усну і письмову традицію, ніж фразеологізми біблійного походження.

2) Існує безліч фразем, які вперше виявляються в первісному біблійному тексті. Ця група характеризується тим, що фразеологізми мають найбільшу міжмовну еквівалентність.

3) Деякі вирази в первинному тексті належать до символічних дій. Вирази можуть називатися фразеологізмами тільки в мовах перекладу.

4) Існують й інші біблійні фрази, які не зустрічаються в оригінальному тексті слово в слово. Однак мотиваційний зв'язок з Біблією є очевидним (наприклад, «*ходити від Понтія до Пілата*»).

5) Певні біблійні фразеологізми не мають прямого відношення до Біблії (наприклад, жартівлива фразема «*Мойсей і пророки*».) [68: 56-57]

Цікавим є розмежування біблійних фразеологізмів, що походять з оригінальних текстів, від ідіом, які увійшли в німецьку мову з перекладу Лютера. Так, Форслунд-Бронден досліджує фактичний вплив Біблії Лютера на німецьку мову, порівнюючи кількість в ній ідіом з іншими перекладами Біблії на німецьку мову. При цьому автор фіксує явну більшість фразеологізмів, які увійшли в німецьку мову з перекладу Лютера: «Через широко розповсюджений переклад Лютера і його важливість для німецької мови можна припустити, що саме в даному перекладі можна знайти більшість перших впроваджень фразеологізмів, і це дійсно так. Дивно, однак, те, що таким чином найновіша Біблія займає друге місце за кількістю перших впроваджень фразеологізмів.» [56: 151-152]

Саме цей розвиток змушує замислитися над тим, чи завжди біблійні фразеологізми були фразеологізмами, запозиченими з Біблії в німецьку мову, або ж існують інші категорії, які можна віднести до етапів розвитку.

1.5 Труднощі перекладу біблеїзмів та шлях їх вирішення

Переклад релігійних текстів може бути успішним насамперед при наявності теологічної освіти у перекладача. Будь-який переклад є передбачає наявність теологічних знань та вмінь інтерпретувати тексти. Але не кожна інтерпретація може вважатися перекладом. Формулювання мети перекладача вимагає обмеження через «процес перекладу», адже, згідно з філософською теорією відображення, усі суб'єкти постійно інтерпретують наявні об'єкти, відображуючи не тільки сам об'єкт, але й самих себе [31: 95].

Перекладознавство є відносно молодого наукою. Один із перших наукових підходів цієї науки розробив у 1980-х роках професор Ганс Йозеф Вермер (функціонально-орієнтований підхід). Такий підхід або «Скопотеорія» (з грец. Skopos) фокусується на цілі перекладацької діяльності і на перекладача як експерта, відповідальному за оптимальне досягнення цієї мети. За теорією Вермера перекладач має бути експертом у вихідній і цільовій культурах а, отже, і в міжкультурній комунікації. Мовні бар'єри – це також бар'єри розуміння,

знань і культури, які можна подолати шляхом перекладу культурних контекстів. Якщо розглядати текст як вербалізовану частину соціокультури, то переклад означає перенесення тексту вихідної культури в культурно іншу цільову культуру, тобто його переформування. Культурно-історичне вбудовування культурних особливостей в міжкультурні контексти є передумовою для подолання комунікативних відмінностей за допомогою перекладу. На додаток до розуміння слів і структур, розуміння і переклад тексту також означає розуміння того, що мається на увазі в рамках соціокультури [62: URL].

Складність перекладу релігійних текстів вказує на те, що в перекладознавстві необхідно диференційовано підходити до особливостей окремих одиниць. Наприклад, бібліїзми є не тільки предметом філологічної науки, але й богословський факультет інтенсивно працює з біблійними текстами. Крім того, використання біблійних текстів у релігійному дискурсі має велике значення. Зрештою, Біблія є ядром і основою християнських церков. Науковий підхід до перекладу Біблії не всі вважають безпроблемним. Є деномінації, які відмовляються брати участь в релігійних дискусіях, бо вважають біблійний текст незаперечним. Тому для представників таких релігійних напрямків дослідження біблійної мови не представляється можливим. У таких релігійних групах здається немислимим, що біблійні вирази були придумані до написання біблійного тексту, тільки для того, щоб біблійні автори могли їх запозичити і записати у своєму тексті. Однак така позиція навряд чи відповідає сучасному стану богословської науки.

Деякі лексичні одиниці не можуть бути легко перекладені, без додаткових описових лексичних одиниць, так як занадто широке релігійне значення викликає резонанс. Богослов'я цілих церков тримається на специфічних термінах. Наприклад, два релігійних терміна *Gnade* (благодать) і *Gerechtigkeit* (праведність) зіграли для Мартіна Лютера вирішальну роль у процесі його роботи в якості професора теології і згодом в його дискусії з католицькою

церквою. Сьогодні ці поняття займають центральне місце в євангельсько-лютеранському богослов'ї та визначають його погляд на Бога і людство. Біблійні тексти як об'єкт вивчення для перекладознавства вимагають високого ступеня чутливості до історії центральних релігійних понять та їх інтерпретації в релігійному контексті. Поєднання знань у галузі перекладознавства та теології характеризує компетентність сучасного перекладача релігійних текстів. До його професійно-значущої компетентності належать також соціокультурна, історична та лінгвістична компетенції. Опанування ціми знаннями та орієнтація перекладача на розуміння релігійної картини світу має стати шляхом розв'язання проблем перекладу у цій галузі.

Мовні одиниці з релігійним контекстом також стають важливим джерелом вивчення світогляду народу, який є формою самосвідомості людини чи суспільства і має різні історичні типи: міфологічний, філософський, релігійний, науковий та мистецький (ФЕС: 569-570). Тому письмові та усні перекладачі є будівельниками мостів, які з'єднують окремі берега – людей і культури [62: URL].

Висновки до першого розділу

1. Серед великої кількості визначень фразеологізму розуміємо під цим терміном типові словосполучення, фіксовані фрази, прислів'я, фразові обороти, ідіоми та певні різновиди біблеїзмів. Фразеологізми є невід'ємною частиною будь-якої мови.

2. Найефективнішою класифікацією для розподілу фразеологізмів може стати класифікатор Бюргера, а саме:

- 1) **Прислів'я** у формі посилай на основні людські переживання, які узагальнені в спеціальному формулюванні, специфічному для фраз;
- 2) **Трюїзми / Загальновідомі істини**: вони формулюють самоочевидні факти і часто використовуються в якості виправдання будь-якій ситуації;

- 3) **Модельні формування**, які демонструють структурну схему, якій призначена постійна семантична інтерпретація, причому лексичні компоненти можуть бути довільно розподілені;
- 4) **Незворотна пара слів**: два слова однієї і тієї ж частини мови або навіть два однакових слова з'єднані між собою сполучником або прийменником;
- 5) **Порівняльні фразеологізми**: містять стійкі порівняння;
- 6) **Кінеграми**: такі сполучення слів, що виражають немовну поведінку людини мовними засобами, внаслідок чого виникає метафоричне переосмислення;
- 7) **Крилаті вислови**: словесні комбінації, які консолідуються у вигляді їх відображення в книгах, фільмах, рекламі і т.д.;
- 8) **Соматизми**: в соматизмі одна з частин тіла, як правило, означає всю особистість. За своєю структурою вони відносяться до категорії метонімії;
- 9) **Рутинні формули**: за допомогою рутинних формул опановуються повторювані комунікативні дії, які можна описати як «комунікативні рутини».

3. До важливих критеріїв перекладу Мартіна Лютера належать: зрозумілість німецького тексту, змістова відповідність з вихідним текстом, хороша німецька мова. Процес вдосконалення перекладу можна спостерігати в роботі Лютера з біблійними текстами. Він неодноразово коригував свій переклад, як у випадку з цим: спочатку Лютер використав більш точний переклад: “*Und Saul ging hinein, zu scheißen*” – «І Саул зайшов по нужді». Потім Лютер вжив вже більш невинне формулювання: “*seine Füße zu decken*” – «прикрити ноги».

4. До основних труднощів перекладу біблеїзмів зараховують: високу складність підбору підходящих еквівалентів, яке унеможливорює адекватну

передачу значення вихідного тексту; упушення перекладача, що це біблеїзм, який вимагає особливо уважного підходу до перекладу.

5. До способів відтворення біблеїзмів при перекладі відносять: еквівалентні та варіативні відповідності, трансформацію і кальку.

6. Для перекладу біблеїзмів використовується стандартні методи: збереження аналогічного метафоричного образу, тобто дослівний переклад; переклад цього образу в порівнянні; заміна еквівалентною фразеологічною одиницею в мові перекладу; збереження аналогічного образу з додаванням пояснення, яке робить підставу порівняння експліцитною та перефразовування.

7. Для подолання труднощів у перекладі з метою адекватної передачі змісту з вихідної мови на цільову треба враховувати такі значення: лінгвальні (жанрові та лінгвістичні) та екстралінгвальні (теологічні, соціокультурні, історичні) контекстів.

8. Еволюцію перекладацького дискурсу Біблії у німецьких традиціях характеризують:

- специфічну мовну структуру,
- особливості і специфіку церковних і релігійних мовних формулювань,
- техніко-лінгвістичні і специфічні аспекти при перекладі

9. Українську традицію перекладу Біблії характеризують такі функції:

- інформаційно-комунікативна;
- регулятивно-нормативна;
- аксіологічна;
- функцію соціалізації особистості (людинотворча);
- емоційно-психологічна;
- інноваційна;
- інтегруюча;
- пізнавальна;
- виховна.

10. Специфікою біблійної фразеології є запозичення образів давньоєврейські та давньогрецької мов. Переклад німецької Біблії багато в чому перейняв образність цих стародавніх мов. Для їх ґрунтовнішого відтворення виокремлено герменевтичний метод, який передбачає цикли: текст, попереднє розуміння тексту, розширення розуміння тексту та нове розуміння тексту.

РОЗДІЛ 2

ТЕМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НІМЕЦЬКОМОВНИХ БІБЛЕЇЗМІВ

2.1 Проблеми класифікації біблеїзмів

Питання навколо створення класифікації німецьких фразеологічних одиниць займало увагу чимало вчених (Петер Кюн, Гаральд Бюргер, Гюнтер Кемпке, Маріон Хан, Петер Гржібек, Вернер Коллер, Флоріан Кулмас, Вольфганг Айсманн, Лев Цибатов і Вольфганг Фляйшер).

Одна із універсальних класифікацій фразеологізмів, яка може бути залучена до вивчення біблеїзмів, на нашу думку, належить Вольфгангу Фляйшеру: Він виокремлює такі ознаки біблеїзмів:

- ✓ ідіоматичність,
- ✓ семантико-синтаксичну стабільність;
- ✓ лексікалізацію та відтворюваність.

Класифікація Фляйшера дуже схожа на класифікацію Гаральда Бюргера [54: 35].

Мовна система не є незалежною і стабільною системою знаків. Елементи цієї системи реалізуються в розмовній мові.

У фразеології розроблено багато класифікацій стійких сполук слів. В їх основу покладено різне розуміння обсягу цієї галузі лінгвістики та різні критерії класифікації: семантична (Ш. Баллі, В. Виноградов, В. Жуков, Б. Ларін, М. Шанський), структурна (М. Тагієв), структурно-семантична (О. Кунін, І. Чернишова), граматична (В. Архангельський, О. Молотков), функціональна (С. Гаврин, О. Смирницький), генетична (Л. Булаховський), ідеографічна (Ю. Прадід, В. Ужченко), стилістична (О. Ахманова, Л. Булаховський, В. Виноградов, М. Шанський) [15: URL].

Досліджуючи німецькі фразеологізми, зробив спробу класифікувати їх за комунікативним принципом Гаральд Бюргер. Він виокремлює такі:

- ✓ «референтні фразеологізми» (позначають предмети, процеси або факти реальності чи вигаданої дійсності); наприклад, вигадану реальність характеризують *Schwarzes Bret* (дошка оголошень), *Morgenstund hat Gold im Mund* (ранній пташці дістається черв'ячок);
- ✓ структурні фразові алогізми (їх функція полягає у встановленні мовних або граматичних зв'язків, наприклад: граматичні відносини: *in dieser Hinsicht* – у цьому сенсі, *sowohl... als auch... – і ... і ...*);
- ✓ комунікативні фразеологізми (вони постійно використовуються в сфері комунікативної дії постійно, наприклад: *Guten Morgen!* – Доброго ранку!, *Viel Glück!* – Хай щастить!) [46: 36].

Для класифікації біблійних лексичних та фразеологічних одиниць, серед іншого, слід ураховувати жанрові особливості біблійних текстів. Біблія містить в собі щонайменше чотири загальних текстових жанрів, що конкретизуються [44: URL]:

1. **Оповідальні жанри:**
  - Оповідь / Наратив: Буття 12: 10-20;
  - Роман: Книга Рут;
  - Міф: Буття 1 + 2;
  - Сага: 1 Царств 17;
  - Притча: 2 Царств 12: 1-5.
2. **Жанри мудрості:**
  - Притча: Єзекіїля 16:44;
  - Загадка: Притчі 23: 29-34.
3. **Пророчі форми мови:**
  - Погроза: Амос 1: 3-5;
  - Обітниця про порятунок: Ісаїя 57: 14-19.
4. **Тексти культового характеру:**
  - Молитви: Псалми, Матвія 6: 9-13;
  - Піснеспіви: Буття 15: 1-19.

У кожному з названих жанрів є певна кількість метафор і фразеологізмів, які в силу свого походження були названі біблеїзмами або біблійними словами (виразами), які увійшли в загальну мову[42: 66]. Хоча біблеїзми і є частиною фразеології, все ж вони мають ряд особливостей та специфічних ознак, зумовлених їх походженням, особливою семантикою та стилістичною характеристикою. До таких особливостей належить насамперед їх змістовна структура, в якій чітко простежуються елементи моралі та етики, що зумовлено тим, що цей шар фразеології базується на самій Біблії та її віровченні [34: 40]. Учені все ще не сформували єдину й загальноприйнятну класифікацію біблеїзмів, тому що це поняття таки досить широке, враховуючи також специфіку та багатогранність біблійних текстів та їх жанрів. Кожен вчений у сфері лінгвістики знаходив свій підхід до розподілу та класифікації біблеїзмів за різними принципами. Нижче розглянемо деякі з них.

Класифікація фразеологічних одиниць за Гаральдом Бюргером дає можливість диференційовано розглянути особливості окремих класів. Взявши за основу дану класифікацію, розглянемо фразеологічні біблеїзми на матеріалі нашого дослідження. Їх можна розподілити за такими групами:

1. **Життєвий досвід** (досвід, отриманий людьми):
  - *David gegen Goliath* (1. Samuel 17,45) – історія боротьби слабого проти непереборного ворога.
2. **Відомі істини** (те, що всі знають або розуміють):
  - *Denn Liebe ist stark wie der Tod* (Hoheslied 8,6(b)) – порівняння сили кохання зі смертю.
3. **Правила життя або соціальної поведінки людей** (чого слід остерігатися в житті або як люди можуть ставитися один до одного):
  - *Auge um Auge, Zahn um Zahn* (Mose 21,24) – так звана «розплата тією ж монетою».

4. **Формальні зв'язки** (об'єднання слів у фразу, яка можлива тільки з цими конкретними словами та тільки в цьому порядку і має конкретне смислове значення):
- *Sodom und Gomorra* (Mose 19,24-25) – цей вираз означає особливо неналежну моральну поведінку людей. Нариклад: «*Це як Содом і Гоморра*»: люди там відрізняються особливо ганебною, моральною поведінкою.
5. **Порівняльні поєднання** (два об'єкти порівнюються шляхом поєднання слів):
- *Gift der Ottern* (5. Mose 32,33) – порівняння чого-небудь з отрутою гадюки.
6. **Невербальне спілкування** (виразити щось через дію без слів):
- *Hände in Unschuld waschen* (Matthäus 27,24) – цим хтось показує: «я невинний».
7. **Загальновідомі вирази** (слова або словосполучення, переносне значення яких загальновідоме):
- *Manna vom Himmel* (2. Mose 16,31) – вживається для зображення несподіваних життєвих благ.
8. **Одна з частин тіла символізує людину** (частина означає ціле):
- “*Vater, ich befehle meinen Geist in deine Hände!*” (Lukas 23,46) – за християнською вірою, людина створена не лише з тіла. В даному випадку людина не вмирає, вмирає її тіло, а її душа в особі цієї людини йде в інший світ.
9. **Стійкі комунікативні словосполучення** (слова або поєднання слів, які постійно повторюються в одній комбінації та з однаковим значенням):
- *Ach, HERR* (Jeremia 14,7) – досить часто можна почути такі вирази, як: «О, Боже (мій)!», які люди вживають в повсякденному житті більш для вираження своїх позитивних чи негативних почуттів, такі

як здивування чи роздратування і не мають нічого спільного з молитвою.

На окрему проблему класифікації біблеїзмів вказує Ю.А. Гвоздарев. Учений поділяє їх на дві великі групи таких одиниць, які частково або взагалі не вжито в Біблії, а саме:

- 1 «Добіблійські» (*die Wurzel allen Übels – корінь зла, Salz der Erde – сіль землі*). Це фразеологізми, які вже в Біблії вживалися як метафоричні узагальнено-образні обороти. До групи добіблійських фразеологізмів примикають численні біблійні метафоричні обороти, використані в притчах і проповідях Ісуса Христа, пророків, євангелістів (*ein Splitter im Auge – «сучок у чужому оці», чужий недолік*).
- 2 «Постбіблійські», які у свою чергу діляться ще на дві підгрупи:
  - а) Біблійні фразеологічні одиниці, утворені в результаті метафоризації біблійних вільних словосполучень (*Sein Licht unter den Scheffel stellen – зарити талант у землю, Das Abschlachten von unschuldigen – забій невинних*); серед цих біблійних фразеологічних одиниць також багато інтернаціональних.
  - б) Біблійні фразеологізми, які взагалі не зустрічаються в Біблії ні в прямому, ні в переносному значенні, а утворюються вже в мові на основі тих або інших сюжетів: *to cast ones bread upon the waters – Wirf dein Brot aufs Wasser* (Коहेлет 11:1) – *кидати свій хліб у воду*. Такі біблеїзми, як правило, не зустрічаються в інших мовах і можуть називатися національно-запозиченими [12: 118].

Лінгвісти А. Біріх та Й. Матешич також розглядають проблему класифікації біблеїзмів та доповнюють її іншою класифікацією, а саме:

1. Вирази, які вже в тексті Біблії відрізняються цілісністю значення (*Etwas wie seinen Augapfel hüten – берегти як зіницю ока, Alpha und Omega – альфа й омега*).

2. Фразеологізми, утворені на базі вільних словосполучень Біблії, але отримали нове фразеологічне значення (*Sein Licht unter den Scheffel stellen* – зарити талант у землю).
3. Фразеологічні одиниці, не представлені даним лексичним складом у Біблії, але семантично відповідні її текстам (*die verbotene Frucht* – заборонений плід). [7: 45]

Цікаву класифікацію біблеїзмів надає В. Гак, який класифікує їх за такими критеріями [58: 159]:

1. За ступенем їх зв'язку з Біблією (виокремлено 4 підгрупи):
  - a. первинні біблеїзми, які безпосередньо відображають біблійний текст або ситуацію. До них належить переважна більшість біблійних фразеологізмів;
  - b. вторинні біблійні фразеологізми, які лише віддалено зв'язуються з текстом Біблії;
  - c. безпосередні, які сходять безпосередньо до Біблії. Цитування, приклади;
  - d. опосередковані, на яких лежить печать запозичення з інших мов або друк окремих авторів. Заміна, авторська видозміна.
2. За семантикою (подано 2 підгрупи):
  - a. біблеїзми, що мають пряме значення (*Säuglinge und Kleinkinder*) – новачки, недосвідчені люди; *Das Allerheiligste* – свята святих);
  - b. біблеїзми з переносним значенням (*seinen Worten Taten folgen lassen* – взяти свої слова назад; *ein verlorenes Schaf* – людина, що зійшла зі шляху істинного).

На нашу думку, особливу увагу заслуговують біблійні фразеологізми, які утворилися в результаті метафоризації вільних словосполучень у Біблії. Одну із класифікацій таких метафоричних одиниць надає І.Б. Дубровська (антропоніми, фітоніми, зооніми, соматизми тощо). Ці одиниці зберігають символічний

характер у біблійному тексті, розуміння якого є необхідним для інтерпретації біблійно-християнської метафори [16: 90].

Матеріал корпусу релігійних текстів, який ми досліджуємо, дав нам можливість виокремити додаткові групи біблеїзмів, які позначають:

1. ім'я Бога:

- *Herr der Heerscharen* (Römer 9,29) – підкреслює верховну владу Бога.
- *Der Allmächtige* (Gen. 17,1) – Бог може все.
- *Der Heilige* (Jesaja 5,16) – Бог відокремлений від землі.
- *König* (Psalm 47,8) – підкреслює силу, але також багатство і славу.
- *Mein Heil* (Psalm 62,8, Jes. 12,2) – означає щастя і благополуччя.
- *Meine Hoffnung* (Psalm 71,5) – Бог піклується про те, щоб майбутнє було краще.
- *Mein Trost* (Psalm, 73,26) – Бог допомагає, щоб життя було не таким важким.
- *Mein Schutz* (Psalm 18,3) – Бог оберігає і захищає.
- *Der Vater* (Matthäus 6,9) – «батько» розглядається як захисник і годувальник сім'ї.
- *A und O* (Offenbarung 1,8) – перша і остання літери грецького алфавіту. Мається на увазі все повністю, і початок і кінець.
- *Der Fels* (Psalm 18,3) – Бог не мінливий. Він забезпечує підтримку.
- *Hirte* (Psalm 23,1) – Він як пастух, який піклується і захищає овець.
- *Der Allerhöchste* (Psalm 47,3) – не існує вищої за Нього істоти.
- *Retter* (Jesaja 45,21) – в значенні рятівника.
- *Töpfer* (Jesaja 64,7) – підкреслює творчий потенціал і автономність Бога.
- *Der Erretter* (Psalm 18,3) – той, хто спасає, синонім до попередньої метафоричної одиниці *Retter*.
- *Mein Hort* (Psalm 18,3) – той, що пропонує захист від загроз.

- *Mein Schild* (Psalm 18,3) – в порівнянні зі щитом, захисною зброєю солдата.
- *Die Liebe* (1. Johannes 4,16) – Бог є любов.

2. ім'я Ісуса:

- *Lamm Gottes* (Johannes 1,29) – під агнцем мається на увазі жертва.
- *Sohn Gottes* (Matthäus 4,6) – Син Божий підкреслює особливу близькість взаємин.
- *Sohn Davids* (Lukas 18,38) – почесний титул царя.
- *König* (Matthäus 1,2) – підкреслює особливу гідність і владу.
- *Brot* (Johannes 6,35) – порівняння з хлібом, як з одним з основних продуктів харчування.
- *Licht* (Johannes 8,12) – без світла життя неможливе.
- *Tür* (Johannes 10,9) – можливість отримати доступ.
- *Hirte* (Johannes 10,11) – як пастух, який піклується і захищає овець.
- *Auferstehung* (Johannes 11,25) – натяк на можливість другого життя.
- *Leben* (Johannes 11,25) – життя в сенсі вдоволення та щастя.
- *Weg* (Johannes 14,6) – ті, хто знає шлях, вміють приймати рішення.
- *Wahrheit* (Johannes 14,6) – у правді немає нічого неправдивого.
- *Weinstock* (Johannes 15,5) – лоза є основою для збору винограду.

Також класифікуємо біблеїзми за сферою їх уживання, а саме:

1. Військові:

- *Herr der Heerscharen* (Römer 9,29) – підкреслює верховну владу Бога.

2. Релігійні:

- *Der Allmächtige* (Gen. 17,1) – Бог може все.
- *Der Heilige* (Jesaja 5,16) – Бог відокремлений від землі.
- *Der Allerhöchste* (Psalm 47,3) – не існує вищої за Нього істоти.
- *Auferstehung* (Johannes 11,25) – натяк на можливість другого життя.

3. За певними посадами:

- *König* (Psalm 47,8) – підкреслює силу, але також багатство і славу. Hirte, Psalm 23,1, Der Hirte versorgt und schützt die Schafe.
- *Retter* (Jesaja 45,21) – в значенні рятівника. Töpfer, Jesaja 64,7, Betont die Kreativität und Selbständigkeit Gottes.
- *Erretter* (Psalm 18,3) – той, хто спасає, синонім до попередньої метафоричної одиниці Retter.

4. За базовими людськими потребами:

- *Mein Trost* (Psalm, 73,26) – Бог допомагає, щоб життя було не таким важким.
- *Mein Schutz* (Psalm 18,3) – Бог оберігає і захищає.
- *Mein Heil* (Psalm 62,8, Jes. 12,2) – означає щастя і благополуччя.
- *Meine Hoffnung* (Psalm 71,5) – Бог піклується про те, щоб майбутнє було краще.
- *Mein Hort* (Psalm 18,3) – той, що пропонує захист від загроз.
- *Mein Schild* (Psalm 18,3) – «щит», як засіб захисту.
- *Die Liebe* (1. Johannes 4,16) – Бог є любов. Das Leben, Johannes 11,25, Leben hat die Bedeutung von Zufriedenheit und Glück.
- *Wahrheit* (Johannes 14,6) – у правді немає нічого неправдивого.

5. Зооніми:

- *Lamm Gottes* (Johannes 1,29) – Під агнцем мається на увазі жертва.

6. Натуралізми:

- *Fels* (Psalm 18,3) – Бог не мінливий. Він забезпечує підтримку. Brot, Johannes 6,35, Brot ist ein Grundnahrungsmittel.
- *Licht* (Johannes 8,12) – без світла життя неможливе.
- *Weinstock* (Johannes 15,5) – лоза є основою для збору винограду.

7. Цивілізація:

- *A und O* (Offenbarung 1,8) – перша і остання літери грецького алфавіту. Мається на увазі все повністю, і початок і кінець.
- *Tür* (Johannes 10,9) – можливість отримати доступ.

- *Weg* (Johannes 14,6) – ті, хто знає шлях, вміють приймати рішення.

8. Сімейні зв'язки:

- *Der Vater* (Matthäus 6,9) – батько розглядається як захисник і годувальник сім'ї.
- *Sohn Gottes* (Matthäus 4,6) – Син Божий підкреслює особливу близькість взаємин.
- *Sohn Davids* (Lukas 18,38) – почесний титул царя.

2.2 Старозавітні біблеїзми у перекладах Мартіна Лютера

В даному підрозділі розглянемо біблеїзми з біблійних текстів, які були перекладені Мартіном Лютером та адаптовані до більш сучасної німецької мови, що полегшило розуміння Біблії для німецької аудиторії. Біблією називають зібрання багатьох різних окремих послань. Вона складається зі Старого Завіту і Нового Завіту. Старий Завіт містить 39 місць Святого Письма. Новий Завіт складається з 27 місць Святого Письма. Слово «Біблія» походить від грецького і означає «книги». Існує додаткове зібрання писань, які називають вторинно-канонічними книгами. У лютеранській традиції ці пізні писання класифікуються як «апокрифи», які розміщені між Старим і Новим Заповітом [48: URL].

Старий Завіт складається з чотирьох основних розділів: Книги Закону, книги історії та вчення з поетичними книгами і книгами пророків. Книги Закону включають в себе п'ять книг Мойсея (Буття, Вихід, Левіт, Числа, Второзаконня). Книги з історії складаються з книг Ісуса Навина, Суддів, Рут, 1 і 2 Самуїла, 1 і 2 Царств, 1 і 2 Хронік, Ездри, Неємії і Естер. До числа підручників і поетичних книг відносяться книги Іова, Притч і Еклезіаста, а також Псалми, Пісня Пісень і Плач Єремії. Пророчі книги складаються з Ісаї, Єремії та Єзекіїля, Осії, Йоїла, Амоса, Овдія, Іони, Міхея, Наума, Авакума, Зефанія, Аггея, Захарія, Малахія і книги Даниїла [49: URL].

Розподілимо німецькомовні фразеологічні одиниці за Старим Заповітом відповідно до німецької фразеології в класифікації по Бюргеру. Помітно, що

деякі види фразеологічних одиниць зустрічаються частіше, а інші – дуже рідко, або ж взагалі відсутні.

1. Життєвий досвід (досвід, отриманий людьми):

- *David gegen Goliath* (1. Samuel 17,45) – історія боротьби слабкого проти непереборного ворога.
- *Seinen Freunden gibt er (der HERR) es im Schlaf* (Psalm 127,2) – Він (Господь) і в спанні подасть другові Своєму. Йдеться про підтримку у скрутний час.
- *Der Mensch denkt und Gott lenkt* (Sprüche 16,9) – фразеологізм, що був запозичений з книги приповістей Соломонових, та має значення: «Людина міркує, а Бог порядкує». Цю приказку прийнято вживати в контексті, що людям не підвладні ті чи інші життєві обставини.
- *Hochmut kommt vor dem Fall* (Sprüche 16,18) – занадто зарозумілі і горді люди зазнають поразки і приниження. Є український еквівалент цієї метафори: «Не літай зависоко, бо низько впадеш».
- *Alles hat seine Zeit* (Kohelet/Prediger 3,1) – «усьому свій час», щось буде зроблено, коли з'явиться належна можливість, не варто метушитися.
- *Liebeskrank* або *krank vor Liebe* (Hoheslied 2,5) – це ті, хто закоханий настільки сильно, що звичайне повсякденне життя здається їм неможливим. Закохані, страждаючі люди через нерозділене кохання або після хворобливого розставання.
- *Du hast mir das Herz genommen* (Hoheslied 4,9) – закохані вживають цей вираз про втрачу серця свого по відношенню до своїх коханих для передачі своїх сильних почуттів.

2. Відомі істини (те, що всі знають або розуміють):

- *Adams Rippe* (1. Mose 2,21) – вживається в декількох значеннях, коли мають на увазі жінку і як спільну основу чи джерело чого-небудь, початок роду людського.

- *Adams Kinder* (1. Mose 5,4) – нащадки першої людини Адама, рід людський.
- *Der Mensch nicht lebt vom Brot allein* (5. Mose 8,3) – означає, що людина не може обмежитися лише задоволенням матеріальних потреб, задоволення духовних запитів не менш важливі для неї.
- *Siehe, der Hüter Israels* (Psalm 121,4-5) – «невсипуще око», сторож, який пильно слідкує за кимось або чимось, турбується, не пропускає небезпеки.
- *Wer eine Grube gräbt, der wird hineinfallen* (Sprüche 26,27) – «хто яму копає, той в неї впаде», попередження про небезпеку умисного заподіяння шкоди іншому.
- *Denn Liebe ist stark wie der Tod* (Hoheslied 8,6(b)) – порівняння сили кохання зі смертю.

3. Правила життя або соціальної поведінки людей (чого слід остерігатися в житті або як люди можуть ставитися один до одного):

- *Gelobtes Land* (1. Mose 12,1) – це земля, яку, Бог пообіцяв і надав Аврааму та його нащадкам. У сучасному контексті фраза «Земля обітована» виражає образ і ідею, пов'язану як з відновленою батьківщиною для єврейського народу, так і зі спасінням і визволенням.
- *Auge um Auge, Zahn um Zahn* (2. Mose 21,24) – так звана «розплата тією ж монетою».
- *Ein Dorn im Auge* (4. Mose 33,55) – стосується того, що хтось докучає іншому і злить його.
- *Herzen Davids* (1. Samuel 18,1) – образ справжньої дружби, що об'єднує серця.

4. Формальні зв'язки (об'єднання слів у фразу, яка можлива тільки з цими конкретними словами та тільки в цьому порядку і має конкретне смислове значення):

- *Wüst und Leer* (1. Mose 1,2) – перекладено на німецьку з іврити *Tohuwabohu*, що означає безлад, хаос.
- “*Bin ich der Hüter meines Bruders?*” (1. Mose 4,9) – цей саркастичний вираз заперечує відповідальність за ближнього або інших людей.
- *Sodom und Gomorra* (1. Mose 19,24-25) – цей вираз означає особливо неналежну моральну поведінку людей. Нариклад: «*Це як Содом і Гоморра*»: люди там відрізняються особливо ганебною, моральною поведінкою.
- *Der wahre Jakob* (1. Mose 27,36) – наприклад, вираз “*Das ist nicht der wahre Jakob*” означає, що щось не так, як має бути, є неправильним.
- *Das Land, wo Milch und Honig fließen* (2. Mose 3,17) – рай; там, де можна добре жити.
- “*Ihr sucht wohl einen Sündenbock!*” (3. Mose 16,21-22) – під висловом «*цан відбувайло*» мається на увазі людина, на яку постійно звалюють чужі провини, той, хто несе відповідальність за інших.
- *Über den Jordan gehen* (Josua 3,14) – вживається в значеннях: померти, зламатися, розоритися.
- *Die Posaune blasen* (Josua 6,9) – сурмити звістку всьому світу; голосно, публічно заявляти про щось.
- *Mit Füßen treten* (1. Samuel 2,29) – щось грубо нехтувати; поводитися з кимось погано, жорстоко.
- *Krethi und Plethi* (2. Samuel 8,18) – всі; кожен; велика кількість людей.
- *Auf keinen grünen Zweig kommen* (Hiob 15,32) – не створювати надійних джерел засобів до існування; не досягати успіху; нікуди не прагнути в житті.
- *Auf Herz und Nieren prüfen* (Psalm 7,10) – дуже ретельно перевірити або дослідити когось чи щось.

- *Etwas wie seinen Augapfel hüten* (Psalm 17,8) – пильно оберігати, старанно доглядати, охороняти що-небудь або кого-небудь.
- *Es ist alles ganz eitel* (Kohelet 1,2) або ще “*Vergeblich und vergänglich!*” – «марнота марнот»; щось, що не має ніякого сенсу, щось безглузде.

5. Порівняльні поєднання (два об’єкти порівнюються шляхом поєднання слів):

- *Gift der Ottern* (5. Mose 32,33) – порівняння чого-небудь з отрутою гадюки. Також вживається вираз *Gift und Galle spucken* в значенні бути особливо лихим, злісним.
- *Ich bin eine Blume in Scharon, eine Rose im Tal* (Hoheslied 2,1) – порівняння жіночої краси з чарівністю квітів.
- *Dein Hals ist wie ein Turm von Elfenbein. Deine Augen sind wie die Teiche von Heschbon am Tor Bat-Rabbim. Deine Nase ist wie der Turm auf dem Libanon, der nach Damaskus sieht* (Hoheslied 7,5) – образне порівняння жіночої краси з місцем усамітнення і незайманості світом.
- *Lege mich wie ein Siegel auf dein Herz* (Hoheslied 8,6(a)) – порівняння коханої людини з чимось безцінним, що не повинно бути втраченим.

6. Невербальне спілкування (виразити щось через дію без слів):

- *jmdm. stehen die Haare zu Berge* (Hiob 4,15) – хтось боїться, наляканий, хтось в жаху.

7. Загальновідомі вирази (слова або словосполучення, переносне значення яких загальновідоме):

- *Manna vom Himmel* (2. Mose 16,31) – вживається для зображення несподіваних життєвих благ.
- *Im Dunkeln tappen* (5. Mose 28,29) – бути в темряві, (поки) не знаючи нічого певного; не маючи ні найменшого поняття в питанні, що мусить бути з’ясовано.

- *Jugendsünden* (Psalm 25,7) – проступки, що здійснюються в молодіжному середовищі молодими людьми (з невеликим життєвим досвідом).
- *Alle Wasser laufen ins Meer, doch wird das Meer nicht voller* (Prediger / Kohelet 1,7) – Це відноситься до контексту, в якому йдеться про «марність (нікчемність) всіх земних речей», особливо всіх людських зусиль. Резюмується, що все, що відбувається слідує з вічного закону, який незмінно визначає безперервний процес світу.
- *Nichts Neues unter der Sonne* (Prediger / Kohelet 1,9) – під цим висловом мають на увазі, що певні події і моделі поведінки повторюються і вони не повинні нас дивувати або розчаровувати.
- *Das Hohelied Salomos* (Hoheslied 1,1) – в назві книзі «Пісня Соломона» йдеться про: заспівати пісню пісней (*Das hohe Lied*) – здійснити подвиг, вихвалити ідеал або прославляти його.
- *Meine Taube* (Hoheslied 6,9) – До цього дня використовується як вираз чоловічої ласки до дружини або подруги, особливо в зменшено-пестливій формі: «моя маленька голубка».
- *Schwerter zu Pflugscharen machen* (Jesaja 2,4) – у сучасній мові вислів «перекувати мечі на рала» має значення: роззброїтися, відмовитися від войовничих планів. Існує також похідний від цього вислів «перекувати рала на мечі», що має протилежне значення: заклик до боротьби.
- *Der Grundstein zu etwas sein* (Jesaja 28,16) – в наш час цей вираз вживається із значенням: основа, головна ідея. Вираз вживається, коли говориться про суть, головну ідею події чи явища. Камінь, який символічно встановлюється на урочистій церемонії в якості першого каменя фундаменту будівлі.

➤ *jemandem Brief und Siegel (auf etwas) geben* (Jeremia 32,44) – наполегливо завіряти, гарантувати щось комусь; поручитися; запевнити когось.

➤ *Ein Koloß auf tönernen Füßen* (Daniel 2,31-35) – велика організація, але дуже крихка, вразлива, знаходиться під загрозою зникнення.

8. Одна з частин тіла символізує людину (частина означає ціле): для цього підпункту не було знайдено підходящих біблеїзмів в Старому Завіті.

9. Стійкі комунікативні словосполучення (слова або поєднання слів, які постійно повторюються в одній комбінації та з однаковим значенням):

➤ *Ach, HERR* (Jeremia 14,7) – досить часто можна почути такі вирази, як: «О, Боже (мій)!», які люди вживають в повсякденному житті більш для вираження своїх позитивних чи негативних почуттів, такі як здивування чи роздратування і не мають нічого спільного з молитвою.

Після розподілу біблеїзмів зі Старого Завіту за класифікацією Бюргера, було виявлено відсоткове співвідношення кожної з груп (див. додаток Г, мал. 1: Старозавітні біблеїзми). Найбільш частотними виявилися біблеїзми у групі Формальні зв'язки, у якій було виявлено 14 біблеїзмів, що у відсотковому значенні налічує 29%. Не на багато відстає також і група Загальновідомі вирази, яка налічує 11 біблеїзмів – 22%. А от найменшу кількість біблеїзмів налічують порівну дві групи: Невербальне спілкування та Стійкі комунікативні словосполучення, які налічують по 2% кожна. Що ж до груп біблеїзмів, яких не було виявлено, такі теж є в наявності – група Одна з частин тіла символізує людину.

2.3 Новозавітні біблеїзми у перекладах Мартіна Лютера

У 1522 році Мартін Лютер завершив переклад Нового Завіту на німецьку мову. Потім, в 1534 році, він завершив переклад всієї Біблії на німецьку мову.

Ще до Мартіна Лютера існували переклади Біблії на німецьку мову, але жоден з них не набув такого значення, як переклад Мартіна Лютера. Протягом багатьох років переклад Мартіна Лютера був визначальним перекладом Біблії в німецьких лютеранських церквах. За минулі роки Біблія Лютера була кілька разів перевидана. Метою було адаптувати текст Лютера до сучасного вживання, виправити помилки перекладу, допущені Мартіном Лютером, і виправити помилки друку. Остання редакція Біблії Лютера була завершена в 2017 році [64: URL].

Книги Нового Завіту також можна розділити на групи, які складаються з книг по історії, Послань і Одкровення Іоанна. Чотири Євангелія, від Матвія, Марка, Луки, Іоанна та Діяння апостолів, відносять до основних книг. Група послань включає 21 послання: послання до Римлян, два послання до Коринтян, послання до Галатів, послання до Ефесян, послання до Филип'ян, послання до Колосян, два послання до Солунян, два послання до Тимофія, послання до Тита, послання до Филимона, два послання Петра, три послання Іоанна, послання до Євреїв, послання до Юди та послання до Якова. Одкровення Іоанна, також зване Апокаліпсисом, є самостійною групою в Новому Завіті, яке знаходиться в рамках спадку пророчих книг Старого Завіту [50: URL].

Розподілемо німецькомовні фразеологічні одиниці за Новим Завітом відповідно до німецької фразеології в класифікації по Бюргеру. В цій класифікації біблеїзмів за Новим Завітом, як і в попередній за Старим Завітом, деякі види фразеологічних одиниць зустрічаються частіше, а інші – дуже рідко або ж взагалі відсутні.

1. Життєвий досвід (досвід, отриманий людьми):

- *Man kann nicht gleichzeitig zwei Herren dienen* (Matthäus 6,24) – тим самим говорячи, що не можливо працювати в інтересах різних груп однаково. З уривку цього ж тексту походить метафора *Der schnöde Mammon* – безглуздо накопичене матеріальне майно; гроші і багатство.

- *Wer da anklopft, dem wird aufgetan* (Matthäus 7,7-8) – цим висловом передається важливість постійності в пошуку допомоги, чи певних благ, бо завжди є шанс, що ви отримаєте те, що шукаєте.
  - *An ihren Früchten sollt ihr sie erkennen. Kann man denn Trauben lesen von den Dornen oder Feigen von den Disteln?* (Matthäus 7,16) – цей метафоричний вислів означає, що людину варто оцінювати за результатами її життя, поведінки, радше ніж вірити першому враженню.
  - *auf Sand gebaut haben* (Matthäus 7,26) – покладатися на щось невизначене, сумнівне, а потім, зазнавати невдачі.
  - *Der Prophet gilt nichts im eigenen Land* (Matthäus 13,57) – люди часто охоче прислухаються до слів сторонніх людей, але зовсім не цінують навіть найрозумніших думок, якщо вони належать близьким особам. Коли хтось знає когось з раннього дитинства, то часто не бачить тих сторін людини, які роблять його знаменитим чи поважним в інших місцях. У цьому випадку легко можна не помітити ті якості, які згодом допоможуть людині здобути більшу значимість чи положення в іншому місті чи країні. Також причиною може бути небажання визнавати заслуги нібито відомої людини.
  - *Der Pfahl im Fleisch* (2. Korinther 12,7) – це образний вислів, що означає постійну загрозу або докучання, щось, що непокоїть фізично чи емоційно, що не дає людині спокій. Також втілює в собі повчальну рекомендацію проти зарозумілості.
- 2. Відомі істини** (те, що всі знають або розуміють):
- *Sie sind blinde Blindenführer!* (Matthäus 15,14) – вислів описує людей, які не мають здорового глузду або знань, проте поводяться, як знавці теми, та ведуть за собою людей.
  - *Nicht kleckern, sondern klotzen* (2. Korinther 9,6) – витратити багато грошей та енергії на те, щоб справити враження.

3. Правила життя або соціальної поведінки людей (чого слід остерігатися в житті або як люди можуть ставитися один до одного):

- *Wo dein Schatz ist, da ist auch dein Herz* (Matthäus 6, 19-21) – мова йде про скарби земні й скарби небесні, і дана метафора натякає на матеріалізм людства, що матеріальні речі поступаються вічним і духовним цінностям.
- *Richtet nicht, damit ihr nicht gerichtet werdet* (Matthäus 7,1-2) – ця приказка є попередженням проти самовдоволеного засудження інших.
- *Talent im Boden vergraben* (Matthäus 25,14-30) – Євангельська притча розповідає про раба, який, одержавши від свого пана срібну монету (талант), закопав її в землю замість того, щоб пустити в обіг і одержати прибуток. У переносному вживанні означає: не використати наявних можливостей, загубити обдарування.
- *Ernten, wo man nicht gesät hat* (Matthäus 25,26) – жити за рахунок роботи інших людей.
- *Scherflein der Witwe* (Markus 12,42) – внесок формально малий, але великий своєю внутрішньою цінністю, посильна участь у чомусь; вживається також іронічно.
- *rechtschaffene Früchte der Buße* (Lukas 3,8) – добровільне визнання своєї провини; глибоке каяття з якогось приводу.
- *Was der Mensch sät, das wird er ernten* (Galater 6,7) – постійність причинно-наслідкових зв'язків.
- *Gott sei Dank* (Epheser 5,20) – Вигук полегшення і вдячності за те, що якась непроста справа завершилася благополучно.

4. Формальні зв'язки (об'єднання слів у фразу, яка можлива тільки з цими конкретними словами та тільки в цьому порядку і має конкретне смислове значення):

- *Das Schaf mitten unter Wölfen* (Matthäus 10,16) – смирна, чиста, невинна людина серед жорстоких людей.
- *Judaslohn* (Matthäus 27,3-5) – плата, винагорода за віроломний або подібний вчинок.
- *Sich an die Brust schlagen* (Lukas 18,13) – шкодувати про щось; дорікати собі.
- *der Kelch ist an jemandem vorübergegangen / vorbeigegangen* (Lukas 22,41-42) – комусь вдалося уникнути неприємної ситуації; хтось був позбавлений від чогось неприємного; хтось був врятований.
- *Kreuzige, kreuzige ihn!* (Lukas 23,21) – вислів, що символізує мінливість натовпу. Спочатку люди готові лестити та хвалити, а потім раптово зненавидіти.
- *Lamm Gottes* (Johannes 1,29) – у переносному значенні – безвинна жертва.
- *Ein Herz und eine Seele sein* (Apostelgeschichte 4,32) – мати дуже тісний зв'язок один з одним, бути дуже близькими друзями.
- *Gott ist mein Zeuge* (Römer 1,9) – звернення до Бога, як до довіреної особи будь-якої справи, події.
- *Ehre, dem die Ehre gebührt* (Römer 13,7) – ті, хто заслуговує на повагу на підставі своїх вчинків, повинні її отримувати.
- *Sich nicht mit Fleisch und Blut besprechen* (Galater 1,16) – не радитись ні з ким перед прийняттям рішення.
- *Jemandes Gott ist der Bauch* (Philipper 3,19) – головне для когось – добре поїсти і випити. Звідси: зробити щось своїм богом – цінувати і любити більше за все на світі.
- *meine Freude und meine Krone* (Philipper 4,1) – вираз вдячності і солідарності.

- *ein Stein des Anstoßes* (1. Petrus 2,7-8) – причина роздратування; річ, через яку сталася сварка, щось, що викликає неприємності; перешкода, на яку наражаються в якійсь справі.
  - *ein Buch mit sieben Siegeln* (Offenbarung 5,1) – означає, що якась річ або навіть дія являється для когось таємницею, тобто не піддається розумінню і є незбагненою.
- 5. Порівняльні поєднання** (два об'єкти порівнюються шляхом поєднання слів): для цього підпункту не було знайдено підходящих біблеїзмів в Новому Завіті.
- 6. Невербальне спілкування** (виразити щось через дію без слів):
- *Hände in Unschuld waschen* (Matthäus 27,24) – цим хтось показує: «я невинний».
- 7. Загальновідомі вирази** (слова або словосполучення, переносне значення яких загальновідоме):
- *das Salz der Erde sein* (Matthäus 5,13) – належність до тих, хто перешкоджає занепаду моральності на землі.
  - *die andere Wange hinhalten* (Matthäus 5,38-40) – відповісти добром на зло; не провокувати насилля; пробачити.
  - *Etwas ausposaunen* (Matthäus 6,2) – поширювати новини в перебільшеній формі; поширення якогось повідомлення неналежним чином.
  - *Schätze sammeln auf Erden* (Matthäus 6,19-21) – матеріальні речі поступаються вічним і духовним цінностям.
  - *Perlen vor die Säue werfen* (Matthäus 7,6) – віддавати щось цінне людям, які не зможуть це оцінити або ж знецінять; говорити марно, доводити щось тому, хто не може збагнути, не здатний або не хоче зрозуміти того, що йому кажуть.
  - *Ein Wolf im Schafspelz* (Matthäus 7,15) – лицемір; погана людина, яка прикидається безневинною, але може бути дуже небезпечною.

- *Bis an das Ende der Welt* (Matthäus 13,39) – до завершення земної історії, до кінцевої точки історії розвитку людства; ще частіше ця фігура мовлення використовується в просторовому значенні, коли мова йде про досить віддалені місця.
- *sein Kreuz tragen / sein Kreuz auf sich nehmen* (Matthäus 16,24) – прийняття своєї долі / прийняття навіть важких завдань в житті.
- *die Letzten werden die Ersten sein* (Matthäus 20,16) – той, хто перший в світському житті, може виявитися позаду в духовному житті. Той, хто йде першим в групі, буде останнім, як тільки група змінить напрямок руху, тоді останні стають першими.
- *ein Pharisäer sein* (Matthäus 23,27) – бути лицемірним / хтось лицемірить.
- *ein verlorenes Schaf sein* (Lukas 15,4) – людина, котра збилася зі шляху.
- *wie der verlorene Sohn sein* (Lukas 15,11-32) – бути на неправильному шляху / бути морально на неправильному шляху, але потім хотіти відсторонитися від нього; більше не знати, що робити і як робити, і змусити себе повернути назад.
- *Von Pontius zu Pilatus laufen* (Lukas 23) – пройти безліч безуспішних шляхів для досягнення певної мети.
- *ein Prediger in der Wüste sein* (Johannes 1,23) – той, хто наставляє і попереджає, але його не чують; той, хто говорить на вітер, проповідуючи глухим вухам.
- *ein ungläubiger Thomas* (Johannes 20,24-29) – той, кого важко переконати.
- *ohne Zorn und Zweifel* (1. Timotheus 2,8) – без спокус і слабкої віри.
- *Nüchtern sein* (1. Timotheus 3,2) – використовується в різних контекстах з різним значенням, наприклад, коли говорять про людину, яка не вживає алкоголь, не п'яниця; також, коли ще нічого

не з'ївши і не випивши (після нічного сну); обмеження себе тим, що дано по факту, є доцільним і т.і..

- *das A und O sein* (Offenbarung 21,6) – бути особливо важливим; бути важливою передумовою; бути головним.

8. Одна з частин тіла символізує людину (частина означає ціле):

- *“Vater, ich befehle meinen Geist in deine Hände!”* (Lukas 23,46) – за християнською вірою, людина створена не лише з тіла. В даному випадку людина не вмирає, вмирає її тіло, а її душа в особі цієї людини йде в інший світ.

9. Стійкі комунікативні словосполучення (слова або поєднання слів, які постійно повторюються в одній комбінації та з однаковим значенням):

- *vor deinen Augen verborgen* (Lukas 19,41+42) – той, що не можна розпізнати / зрозуміти.

Найбільш частотними біблеїзмами наведеної класифікації за Новим Завітом було виявлено 18 біблеїзмів в групі Загальновідомі вирази, що займають 35% з усіх зібраних прикладів у цій класифікації (див. додаток Г, мал. 2: Новозавітні біблеїзми). Трохи менше, а саме 14 фразеологічних біблеїзмів, було підмічено у групі Формальні зв'язки, що займають 27% від загальної суми. Найменш частотними є три групи: Невербальне спілкування, Одна з частин тіла символізує людину та Стійкі комунікативні словосполучення, вони займають по 2% кожна від загальної суми. В цьому розподілі біблеїзмів за Новим Завітом, як і в розподілі за Старим завітом, також є група, біблеїзмів для якої не було виявлено, ця група має назву: Порівняльні поєднання.

При зіставленні однієї діаграми з іншою (див. додаток Г), чітко бачимо які біблеїзми були більш частотні, які менш, а яких взагалі не було знайдено. Досить цікавим є те, що в Старому Завіті група Порівняльні поєднання налічує 8% біблеїзмів, тоді як в Новому Завіті їх взагалі не виявлено. А от в Новому

Завіті група Одна з частин тіла символізує людину, яких не було виявлено в Старому Завіті, налічує 2% від загальної суми біблеїзмів.

Вливом на подібний дисбаланс біблеїзмів у кожній класифікації може бути як і різні жанри в кожному із Завітів, так і те, що в рамках аналізу було взято рекомендовану кількість фразеологічних біблеїзмів, що у сумі налічує 100 фразеологічних одиниць, а не всю кількість, яка була використана при написанні, а потім і при перекладі Біблії.

Висновки до другого розділу

1. Під час аналізу було встановлено, що біблійні метафори можуть походити з різних текстових жанрів, що зустрічаються в Біблії. До них відносяться: оповідальні жанри, жанри мудрості, пророчі форми мови та тексти культового характеру.

2. Під час дослідження біблеїзми було розподілено на групи:

- 1) **Життєвий досвід** (досвід, отриманий людьми);
- 2) **Відомі істини** (те, що всі знають або розуміють);
- 3) **Правила життя або соціальної поведінки людей** (чого слід остерігатися в житті або як люди можуть ставитися один до одного);
- 4) **Формальні зв'язки** (об'єднання слів у фразу, яка можлива тільки з цими конкретними словами та тільки в цьому порядку і має конкретне смислове значення);
- 5) **Порівняльні поєднання** (два об'єкти порівнюються шляхом поєднання слів);
- 6) **Невербальне спілкування** (виразити щось через дію без слів);
- 7) **Загальновідомі вирази** (слова або словосполучення, переносне значення яких загальновідоме);
- 8) **Одна з частин тіла символізує людину** (частина означає ціле);

9) *Стійкі комунікативні словосполучення* (слова або поєднання слів, які постійно повторюються в одній комбінації та з однаковим значенням).

3. Серед біблеїзмів фразеологічних одиниць виокремлено чимало біблійних метафор до яких належать: метафоричні парафрази, які означають ім'я Ісуса та метафоричні парафрази, які означають ім'я Бога. Крім того, метафоричні перифрази поділяються залежно від їх вживання: військові, релігійні, за певними посадами, за базовими людськими потребами, зооніми, натуралізми, цивілізація та сімейні зв'язки. Біблеїзми слугують для полегшення сприйняття складних релігійних фактів.

4. Аналіз корпусу текстів дав можливість визначати частотність використання біблеїзмів. Серед старозавітних біблеїзмів найбільш частотними виявилася група 4. Формальні зв'язки, що вживається у відсотковому відношенні 29% від загальної суми аналізованих. Під час аналізу новозавітних біблеїзмів найбільш частотною групою було виявлено групу 2. Загальновідомі вирази, що займають 35% від загальної суми.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКИХ БІБЛЕЇЗМІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

3.1 Специфіка перекладу біблеїзмів-лексичних одиниць

При перекладі лексичних одиниць біблеїзмів встановлено три основних труднощі:

1. Перекладач повинен вибирати з можливих термінів, кожен з яких відноситься до певної лексичної одиниці в німецькій мові. ***Широке значення німецьких слів не завжди знаходить аналог в українській мові.*** Кожен термін сам по собі відображає лише частковий аспект значення терміна у вихідній мові. Наприклад:

Німецький термін *bekennen* (Matthäus 10,32) в українській мові може бути переданий декількома різними словами. У німецькій мові лексична одиниця *bekennen* використовується як для визнання провини в суді, так і для визнання віри. В українській мові для цього є декілька різних слів: одне для визнання провини в суді в сенсі визнання чого-небудь: *визнавати / зізнаватись*, а інше для визнання віри в сенсі інформування про будь-що, оголошення чого-небудь кому-небудь: *сповідувати*. Тепер перекладач повинен прийняти рішення, виходячи з контексту: Чи достатньо обрати термін, який здається найбільш підходящим в мові перекладу? В якості альтернативи, лексична одиниця вихідної мови повинна бути передана з докладним поясненням, щоб значення терміна в мові перекладу було збережено. Цю перекладацьку стратегію трансформації доводиться часто використовувати при перекладі німецьких текстів українською мовою, щоб передати повне значення деяких німецьких термінів українською мовою. При необхідності можна досліджувати, як використовується і перекладається цей термін, якщо він зустрічається в інших місцях Біблії.

2. Може статися так, що **лексична одиниця в німецькому початковому тексті переверне сенс всієї фрази**, коли ця одиниця буде передана з точністю до навпаки в перекладі українською у цільовому тексті, наприклад:

В німецькому перекладі лексична одиниця *prüfen* означає ретельно перевіряти кого-небудь, спостерігати за ним допитливим поглядом, щоб потім оцінити його (DUD 21): *prüfst Herzen und Nieren* (Psalm 7,10). Український переклад знаходиться в Псалмі 7:9 – *вивідуєш Ти серця й нирки*. Лексична одиниця *вивідувати* набуває зовсім іншого значення, а саме: випитувати у когось щось, дізнаватися про що-небудь, переважно таємне (СУМ).

Досить цікавим для порівняння змін в перекладі тих самих лексичних одиниць є переклад Біблії Рафаїлом Турконяком в осучасненому варіанті – *Тя досліджуєш серця й утроби*. Лексична одиниця *досліджувати* означає піддавати що-небудь ретельному науковому розгляду з метою пізнання, вияснення чогось.

В німецькій мові для висловлення щодо дуже ретельної перевірки чи дослідження когось чи чогось, використовують фразеологізм *Auf Herz und Nieren prüfen* (WB: URL). В українській мові немає точного перекладу даного фразеологізму, тому перекладачі вдаються до певних перекладацьких трансформацій, підбору більш підходящого варіанту перекладу – еквіваленту.

3. В німецькому біблійному тексті, особливо в перекладі Мартіна Лютера, **можуть зустрічатися такі лексичні одиниці, значення яких змінилося в німецькій мові, або слова, які більше не використовуються**. Наприклад:

(73) *Das Scherflein der Witwe* (Markus 12,42) – лепта вдовиці. Лексична одиниця *Scherflein* належить до такої групи слів, які вже не використовуються в сучасній німецькій мові. Смісловий зміст цієї лексичної одиниці відбувається виключно з фрази перекладу Біблії Мартіна Лютера і має на увазі дуже маленьку цінність, або невелику суму, або невеликий внесок. У німецькій мові

також є фраза: “*Sein Scherflein zu etwas beitragen*”, яка означає внести невеликий, але важливий внесок в щось, що може мати як матеріальне, так і нематеріальне значення.

Також до подібних лексичних одиниць можна віднести і *eitel* (34), значення якої змінювалося з часом. У біблійному тексті слово *eitel* означає те, що недовговічне, і незабаром пройде. У сучасній мові слово *eitel* вживається тільки стосовно до живих істот і означає бути стурбованим своєю красою, зовнішністю, зі злегка прискіпливою оцінкою. Це виражається в слові *Eitelkeit* – *замозакоханість*. Крім того, існує німецький вираз: “*Es herrscht eitel Sonnenschein*”, який в переносному сенсі означає, що в стосунках немає проблем. В даному випадку *eitel* розуміється в сенсі чистого, безхмарного. Лексична одиниця *eitel* в старому сенсі – *vergänglich sein* – *тлінний / швидкоплинний*, більше не використовується.

Для того щоб подолати труднощі перекладу лінгвістичних одиниць та мінімізувати змістові втрати, лінгвісти виокремили ряд перекладацьких трансформацій. Наприклад, Рецкер Я. І. запропонував таку класифікацію лексичних трансформацій [37: 79].

- диференціація значень;
- конкретизація значень;
- генералізація значень;
- смисловий розвиток;
- антонімічний переклад;
- цілісне перетворення;
- компенсація втрат у процесі перекладу.

Комісаров В. Н. класифікував перекладацькі трансформації на три види:

1. Граматичні;
2. Лексичні;
3. Лексико-граматичні (комплексні).

До **лексичних** він відніс формальні перетворення:

- транскрипцію;
- транслітерацію;
- калькування;
- лексико-семантичні заміни: конкретизація, генералізація, модуляція.

До *граматичних* трансформацій віднесено:

- дослівний переклад;
- членування речень;
- об'єднання речень;
- граматичні заміни.

Найбільш поширеними *лексико-граматичними* трансформаціями

Комісаров В. Н. визначив:

- антонімічний переклад;
- прийом описового перекладу;
- прийом компенсації [24: 159–165].

Бархударов Л. С. запропонував свою класифікацію, у якій перекладацькі трансформації розрізняються за формальними ознаками:

- перестановки;
- заміни;
- додавання;
- опущення.

При цьому вчений підкреслює, що такого роду розподіл є значною мірою приблизним і умовним. Ці чотири типи елементарних перекладацьких трансформацій на практиці «у чистому вигляді» зустрічаються рідко – звичайно вони поєднуються один з одним, приймаючи характер складних, комплексних трансформацій [5: 183].

У процесі опису трансформацій Бархударов зазначає, що вони можуть бути лексичними, граматичними або лексико-граматичними, в залежності від того над якою одиницею мови (лексичною, граматичною чи лексико-граматичною) проводиться та чи інша трансформація.

1. **Перестановками** називаються зміни розташування (порядку проходження) мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Бархударов відносить перестановки до граматичних трансформацій.
2. Під **замінами** маються на увазі як зміни при перекладі слів, частин мови, членів речення, типів синтаксичного зв'язку (все це Бархударов відносить до граматичних трансформацій), так і лексичні заміни.
3. **Додавання і опущення** Бархударов відносить до лексико-граматичних трансформацій [5: 190].

У досліджуваних біблійних лексичних одиницях, було знайдено наступні перекладацькі трансформації:

1. **Транскрипція:**

- Abel (1. Mose 4,9) – Авель (3)
- Abram (1. Mose 12,1) – Аврам / Авраам (5)
- Manna (2. Mose 16,31) – манна (9)
- David (1. Samuel 17,45) – Давид (19)
- Mammon (Matthäus 6,24) – Мамона (55)
- Pharisäer (Matthäus 23,27) – фарисеї (68)

Транскрипція містить здебільшого власні назви. Їх найдоцільніше розшифровувати літера за літерою. Власні назви досить часто використовуються і в мові перекладу.

2. **Калькування:**

- Hüter (1. Mose 4,9) – сторож (3)
- Ernte (Matthäus 13,39) – жнива (63)
- Scherflein (Markus 12,42) – лепта (73)
- Buße (Lukas 3,8) – покаєння (74)
- gastfrei (1. Timotheus 3,2) – гостинний (97)

Переклад за допомогою перекладацької трансформації калькування, мабуть, найпростіший випадок. За допомогою одного слова зміст терміна з

вихідної мови може бути відтворений на цільову мову. Тобто, можна перекладати один-до-одного без зміни значення.

З усієї кількості проаналізованих лексичних одиниць, було виявлено дві трансформації: транскрипція і калькування (див. додаток Е). Найбільш частотною була трансформація транскрипція, яка налічує 55% лексичних одиниць. З незначним відривом в 1 лексичну одиницю використано перекладацьку трансформацію калькування, що налічує 45% лексичних одиниць.

3.2 Специфіка перекладу біблеїзмів-фразеологічних одиниць

Біблійні, фразеологічні одиниці можуть утворюватися різними способами. Цілком можливо, що фразеологічна одиниця вже існувала як фіксована одиниця до появи біблійного тексту і таким чином була включена в біблійний контекст. Важко визначити початкове значення, оскільки немає довідкових текстів для порівняння. Можливо також, що фразеологічна одиниця була придумана під час написання біблійного тексту. Провести розмежування з урахуванням першої ймовірності, вже існуючої фразеологічної одиниці, може бути дещо скрутно, оскільки добіблейські, усні традиції сьогодні важко вловити. Розмежування може бути досить успішним там, де фразеологічні одиниці вже використовуються у небіблейських древніх писаннях або де добіблейське значення цього поєднання досить чітко розпізнається.

У прикладі (6) використовується словосполучення *Sodom und Gomorra* (1. Mose 19,24-25) – *Содом та Гоморра*. Внаслідок біблійної історії, дана фразеологічна одиниця стала символом етично і морально ганебного способу життя. Раніше Содом і Гоморра були просто географічною назвою двох міст.

Ще один, можливо, найпоширеніший спосіб створення фразеологічної одиниці, ймовірно, можна простежити на прикладі Мартіна Лютера і його перекладу Біблії. Принцип Мартіна Лютера «дивитися в уста народу», якому він слідував під час перекладу, спонукав його на створення безлічі ідіом для

німецької мови. Однак існує також імовірність того, що Мартін Лютер вже володів німецькими ідіомами і потім використовував їх в біблійних текстах.

При перекладі біблійних фразеологічних одиниць слід враховувати переклад лексичної одиниці. Потім необхідно перевірити, чи існує стійкий зв'язок, який є складовою частиною фразеологічної одиниці. Після цього необхідно визначити яке значення передається фразеологічною одиницею, щоб на наступному етапі шукати адекватну передачу значення українською мовою.

Ускладнюючим чинником в роботі з біблійними фразеологізмами є те, що їх змістовний переклад повинен вписуватися в загальну теологічну концепцію відповідного біблійного писання. Це вимагає як богословських знань, так і глибоких філологічних пізнань. Сукупність з'єднань окремих лексичних одиниць в перекладі не завжди дає твердження словосполучення в його функції як одиниці, що пов'язана з біблійною фразою. Іноді при перекладі на українську мову буває неможливо передати фразу німецькою мовою як фігуру мови, щоб не змінити богословський зміст. У цьому випадку переклад буде певним компромісом між достовірністю тексту і його змістом. Класифікація фразеологічних одиниць по Гаральду Бюргеру надає можливість знайти еквівалент німецької фразеологічної одиниці в українській мові. Тоді в якості запитання можна поставити, наприклад, наступне: «Яка фразеологічна одиниця в українській мові відображає людський досвід болю і обмежень, викликаних «колючкою в плоті» - (90) “*Pfahl im Fleisch*”?» (2. Korinther 12,7). Або яке формулювання відповідає «сімом печаткам» – (99) “*sieben Siegeln*” (Offenbarung 5,1)?

Для адекватної передачі смислового змісту фразеологічних одиниць при перекладі з однієї мови на іншу, використовують певні трансформації. Всі трансформації можна розділити на 6 найбільш загальних груп: семантичні; лексичні; синтаксичні; графічні; морфологічні; словотворчі. Існують наступні співвідношення [28: URL]:

- повна відповідність (еквівалент перекладу);

- заміна однієї моделі вияву внутрішньої форми іншою (аналоговий переклад);
- розширення когнітивної моделі внутрішнього вияву форми в перекладі (описовий, комбінований переклад);
- обмежена когнітивна модель із втратою або зменшенням внутрішньої форми (переклад за допомогою слова або фрази-відповідника);
- калькування.

Щоб зберегти в тексті перекладу вихідну кількість інформації використовуються такі методи, як [28: URL]:

- лексичні (транскрипція, транслітерація, калькування);
- лексико-граматичні (додавання, опущення, описовий та антонімічний переклад);
- лексико-семантичні (конкретизація, генералізація, компресія, поширення та перестановка);
- граматичні трансформації (заміна в мові перекладу будь-якої граматичної одиниці: словоформи, частини мови, члена речення, типу речення в цілому).

Дослідивши біблійні фразеологічні одиниці на наявність перекладацьких трансформацій, можемо сформувані такі групи:

1. Фразеологічний еквівалент (адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом):

- *wüst und leer* (1. Mose 1,2) – *пуста та порожня* (1)
- *Auge um Auge, Zahn um Zahn* (2. Mose 21,24) – *око за око, зуба за зуба* (10)
- *Die Posaune blasen: man blies Posaunen* (Josua 6,9) – *сурмили в сурми*. (17)
- *Auf keinen grünen Zweig kommen: sein Zweig wird nicht grünen* (Hiob 15,32) – *його верховіття не буде зелене!* (23)

- *Etwas wie seinen Augapfel hüten: Behüte mich wie einen Augapfel im Auge (Psalm 17,8) – Хорони Ти мене, як зіницю Свою (25)*
- *Der Sünden meiner Jugend (Jugendsünden) (Psalm 25,7) – Грїхи молодечого віку мого (26)*
- *Die Hände in Unschuld waschen: Ich wasche meine Hände in Unschuld (Psalm 26,6) – Умию в невинності руки свої (27)*
- *Schwerter zu Pflugscharen Machen: werden sie ihre Schwerter zu Pflugscharen und ihre Spieße zu Sicheln machen (Jesaja 2,4) – мечі свої перекують вони на лемеші, а списи свої на серпи. (46)*
- *das Salz der Erde sein: Ihr seid das Salz der Erde (Matthäus 5,13) – Ви сіль землі. (51)*
- *die andere Wange hinhalten: so dir jemand einen Streich gibt auf deinen rechten Backen, dem biete den andern auch dar (Matthäus 5,38-40) – І коли вдарить тебе хто у праву щоку твою, підстав йому й другу (52)*
- *Perlen vor die Säue werfen: eure Perlen nicht vor die Säue werfen (Matthäus 7,6) – не розсипайте перел своїх перед свиньми (57)*
- *auf Sand gebaut haben: sein Haus auf den Sand baute (Matthäus 7,26) – свій дім збудував на піску (61)*
- *Das Schaf mitten unter Wölfen: wie Schafe mitten unter die Wölfe (Matthäus 10,16) – як овець між вовки (62)*
- *sein Kreuz tragen / sein Kreuz auf sich nehmen: nehme sein Kreuz auf sich und folge mir (Matthäus 16,24) – хай візьме свого хреста, та й іде вслід за Мною (66)*
- *rechtschaffene Früchte der Buße (Lukas 3,8) – гідний плід покаяння (74)*
- *Sich an die Brust schlagen: schlug an seine Brust (Lukas 18,13) – бив себе в груді (77)*

- *vor deinen Augen verborgen* (Lukas 19,41-42) – *від очей твоїх сховане це* (78)
- *Ohne Zorn und Zweifel* (1. Timotheus 2,8) – *без гніву та сумніву* (96)
- *ein Stein des Anstoßes* (1. Petrus 2,7-8) – *камінь спотикання* (98)
- *das A und O sein: das A und das O* (Offenbarung 21,6) – *Альфа й Омега* (100)

2. Аналоговий переклад (передача безеквівалентної лексики, що передає наближений зміст фразеологізму до вихідної мови):

- *jemandem stehen die Haare zu Berge: standen mir die Haare zu Berge an meinem Leibe* (Hiob 4,15) – *стало дуба волосся на тілі моїм.* (22)
- *Etwas ausposaunen: nicht lassen vor dir posaunen* (Matthäus 6,2) – *не сурми перед себе* (53)
- *der Kelch ist an jemandem vorübergegangen / vorbeigegangen: so nehme diesen Kelch von mir* (Lukas 22,41-42) – *пронеси мимо Мене цю чашу* (79)
- *ein Prediger in der Wüste sein: eine Stimme eines Predigers in der Wüste* (Johannes 1,23) – *голос того, хто кличе: В пустині* (83)
- *Der Pfahl ins Fleisch: ein Pfahl ins Fleisch* (2. Korinther 12,7) – *в тіло колючку* (90)

3. Описовий переклад (передача змісту іншими лексичними одиницями):

- *Gift der Ottern: Drachengift und wütiger Ottern Galle* (5. Mose 32,33) – *зміїна отрута і гадюча погибельна їдь!* (15)
- *Mit Füßen treten: tretet ihr denn mit Füßen* (1. Samuel 2,29) – *берете під ноги* (18)
- *Das Hohelied Salomos* (Hoheslied 1,1) – *Соломонова Пісня над піснями.* (38)
- *jemandem Brief und Siegel (auf etwas) geben: verbriefen, versiegeln* (Jeremia 32,44) – *писати про це у листі, й запечатувати* (49)

4. Переклад за допомогою одночасно декількох перекладацьких трансформацій:

- Заміна + перестановка: *Im Dunkeln tappen: wie ein Blinder tappt im Dunkeln* (5. Mose 28,29) – як мацає сліпий у темряві (14)
- Опущення + перестановка: *über den Jordan gehen: über den Jordan gingen* (Josua 3,14) – перейти Йордан (16)
- Заміна + додавання: *Auf Herz und Nieren prüfen: prüfst Herzen und Nieren* (Psalm 7,10 (укр. 7:9)) – вивідуєш Ти серця й нирки (24)
- Перестановка + генералізація + заміна: *Der Grundstein zu etwas sein: ich lege in Zion einen Grundstein, einen bewährten Stein* (Jesaja 28,16) – поклав каменя Я на Сіоні, каменя випробуваного, наріжного (47)
- Заміна + опущення: *Schätze sammeln auf Erden: Ihr sollt euch nicht Schätze sammeln auf Erden* (Matthäus 6,19-21) – Не складайте скарбів собі на землі (54)
- Заміна + перестановка: *Ein Herz und eine Seele sein: war ein Herz und eine Seele* (Apostelgeschichte 4,32) – мали серце одне й одну душу (86)

5. Транскрипція (транскодування лексичної одиниці):

- *Sodom und Gomorra* (1. Mose 19,24-25) – Содом та Гоморра (6)
- *Krethi und Plethi: über die Krether und Plether* (2. Samuel 8,18) – над Керетянином та над Пелетянином (21).

6. Опущення (перекладання без певних лексичних одиниць, якщо це не впливає на передачу смислового змісту):

- *Der wahre Jakob: wohl Jakob* (1. Mose 27,36) – Яків (7)

7. Генералізація (заміна певних лексичних одиниць на узагальнюючі):

- *Ein Dorn im Auge: Dornen werden in euren Augen* (4. Mose 33,55) – колючками в ваших очах (12)

8. Заміна (за смисловим змістом):

- *Herzen Davids: verband sich das Herz Jonathans mit dem Herzen Davids* (1. Samuel 18,1) – *Йонатанова душа зв'язалася з душею Давидовою* (20)
- *Bis an das Ende der Welt: Ende der Welt* (Matthäus 13,39) – *кінець віку* (63)

9. Перестановка (зміна порядку слів):

- *Meine Taube* (Hoheslied 6,9) – *голубка моя* (42)
- *Gottes Lamm* (Johannes 1,29) – *Агнець Божий* (84)

Проаналізувавши ряд фразеологічних одиниць і розгрупувавши їх за перекладацькими трансформаціями, було виявлено, що найбільш частотними є ті, що були відтворені на цільову мову за допомогою фразеологічного еквівалента (див. додаток Є). Таких біблеїзмів-фразеологічних одиниць – 20, що у відсотковому відношенні налічує 46 % від загальної суми. Найменш частотними в ході аналізу було виявлено дві групи: опущення та генералізація, кожна з яких налічує по 1му біблеїзму та у відсотковому відношенні займає по 2 % кожна з груп з найменш частотними фразеологічними одиницями.

3.3 Специфіка перекладу біблійних цитат

При здійсненні перекладу біблійних цитат труднощі, які можуть виникнути в процесі перекладу лексичних одиниць і перекладу біблійних фразеологічних одиниць, зростають. Не завжди можна сказати, чи не стоїть за німецьким терміном ціле поле слів і чи не розуміється цей термін від початку в контексті фразеологічної одиниці. Особливо складно стає, коли німецький термін не має точного еквівалента в українській мові, а може мати ціле смислове поле, окремі терміни якого застосовуються в окремих випадках, але не охоплюють всього значення вихідного терміна. Можливо й те, що така складність може виникнути також при перекладі ідіоми, переносне значення якої не може бути адекватно відображеним в українській мові.

Але як тоді перекладачеві вирішити, яке з можливих значень передати мовою перекладу? Не завжди можна очікувати, що перекладач буде володіти

оригінальними біблійними мовами і вступати в богословський дискурс. Тут може допомогти тільки міждисциплінарний дискурс, в якому об'єднуються перекладачі, класичні філологи і богослови.

Для дослідження перекладів біблеїзмів – цитат, скористаємося перекладацькими трансформаціями. Розподілимо їх по групам для виокремлення найбільш і найменш частотних:

1. Фразеологічний еквівалент (адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом):

➤ *Es ist alles ganz eitel, sprach der Prediger, es ist alles ganz eitel.*
(Kohelet 1,2) – *Наймарніша марнота, сказав Проповідник, наймарніша марнота, марнота усе!* (34)

¹Es | ²ist | ³alles | ⁴ganz | ⁵eitel, | ⁶sprach | ⁷der Prediger, | ⁸es | ⁹ist | ¹⁰alles | ¹¹ganz | ¹²eitel.

¹Pronomen, Nom. | ²Verb | ³Nummeral | ⁴Adjektiv | ⁵Adjektiv, | ⁶Verb | ⁷Nomen, Nom. | ⁸Nomen, Nom. | ⁹Verb | ¹⁰Nummeral | ¹¹Adjektiv | ¹²Adjektiv
¹⁻⁵Наймарніша | ¹⁻⁵марнота, | ⁶сказав | ⁷Проповідник, | ⁸⁻¹¹наймарніша | ⁸⁻¹¹марнота, | ⁸⁻¹¹марнота | ⁸⁻¹¹усе!

¹⁻⁵Прикметник | ¹⁻⁵іменник, | ⁶дієслово | ⁷іменник, | ⁸⁻¹¹прикметник | ⁸⁻¹¹іменник, | ⁸⁻¹¹іменник | ⁸⁻¹¹прийменник

➤ *Nichts Neues unter der Sonne: geschieht nichts Neues unter der Sonne*
(Prediger / Kohelet 1,9) – *немає нічого нового під сонцем!* (36)

¹geschieht | ²nichts | ³Neues | ⁴unter | ⁵der Sonne

¹Verb | ²Numeral | ³Nomen, Nom. | ⁴Präposition, lokal | ⁵Nomen, Dat.

¹немає | ²нічого | ³нового | ⁴під | ⁵сонцем!

¹Дієслово | ²займенник | ³прикметник | ⁴прийменник | ⁵іменник!

➤ *Alles hat seine Zeit: Ein jegliches hat seine Zeit* (Prediger / Kohelet 3,1) –
Для всього свій час (37)

¹Ein jegliches | ²hat | ³seine | ⁴Zeit

¹Nomen, Nom. | ²Verb | ³Präposition | ⁴Nomen, Akk

¹Для | ²всього | ³свій | ⁴час.

¹Прийменник | ²займенник | ³займенник | ⁴іменник.

➤ *Liebe ist stark wie der Tod* (Hoheslied 8,6(b)) – *Любов сильна, як смерть: сильне кохання, як смерть* (45)

¹Liebe | ²ist | ³stark | ⁴wie | ⁵der Tod

¹Nomen, Nom. | ²Verb | ³adjektiv | ⁴Adverb | ⁵Nomen, Nom.

³сильне | ¹кохання, | ⁴як | ⁵смерть.

³Прикметник | ¹іменник, | ⁴прислівник | ⁵іменник.

➤ *Ach, Herr hilf doch um deines Namens willen!* (Jeremia 14,7) – *О Господи, зроби ради Ймення Свого* (48)

¹Ach, | ²Herr | ³hilf | ⁴doch | ⁵um | ⁶deines | ⁷Namens | ⁸willen!

¹Partikel, | ²Nomen, Nom. | ³Verb | ⁴Partikel | ⁵Konjunktion | ⁶Pronomen |

⁷Nomen, Gen. | ⁸Konjunktion!

О | Господи, | зроби | ради | Ймення | Свого

Вигук | іменник, | дієслово | прийменник | іменник | займенник

➤ *Man kann nicht gleichzeitig zwei Herren dienen: Niemand kann zwei Herren dienen* (Matthäus 6,24) – *Ніхто двом панам служити не може* (55)

¹Niemand | ²kann | ³zwei | ⁴Herren | ⁵dienen

¹Pronomen, Nom. | ²Verb | ³Numeral | ⁴Nomen, Dat. | ⁵Verb

Ніхто | двом | панам | служити | не | може

Займенник | числівник | іменник | дієслово | частка | дієслово

➤ *Richtet nicht, auf daß ihr nicht gerichtet werdet* (Matthäus 7,1-2) – *Не судіть, щоб і вас не судили* (56)

¹Richtet | ²nicht, | ³auf daß | ⁴ihr | ⁵nicht | ⁶gerichtet werdet.

¹Verb | ²Numeral, | ³Konjunktion | ⁴Pronomen | ⁵Numeral | ⁶Verb.

Не | судіть, | щоб | і | вас | не | судили.

Частка | дієслово, | сполучник | сполучник | займенник | частка | дієслово.

- *Wer da anklopft, dem wird aufgetan: klopfet an, so wird euch aufgetan*
(Matthäus 7,7-8) – *стукайте і відчинять вам* (58)

¹*klopfet an*, | ²*so* | ³*wird* | ⁴*euch* | ⁵*aufgetan*

¹Verb | ²Präposition | ³Verb | ⁴Pronomen, Dat. | ⁵Verb

стукайте | *і* | *відчинять* | *вам*

дієслово | сполучник | дієслово | займенник

- *An ihren Früchten sollt ihr sie erkennen. Kann man auch Trauben lesen von den Dornen oder Feigen von den Disteln?* (Matthäus 7,16) – *По їхніх плодах ви пізнаєте їх. Бо хіба ж виноград на тернині збирають, або фігу із будяків?* (60)

¹*An* | ²*ihren* | ³*Früchten* | ⁴*sollt* | ⁵*ihr* | ⁶*sie* | ⁷*erkennen*.

¹Präposition | ²Pronomen | ³Nomen, Dat. | ⁴Verb | ⁵Pronomen | ⁶Pronomen | ⁷Verb.

По | *їхніх* | *плодах* | *ви* | *пізнаєте* | *їх*.

Прийменник | займенник | іменник | займенник | дієслово | займенник.

- *Sie sind blinde Blindenleiter* (Matthäus 15,14) – *сліпі поводитарі для сліпих* (65)

¹*Sie* | ²*sind* | ³*blinde* | ⁴*Blindenleiter*

¹Pronomen | ²Verb | ³Adjektiv | ⁴Nomen, Nom.

сліпі | *поводатарі* | *для* | *сліпих*.

Прикметник | іменник | прийменник | прикметник.

- *Also werden die Letzten die Ersten und die Ersten die Letzten sein.*
(Matthäus 20,16) – *Отак будуть останні першими, а перші останніми!* (67)

¹*Also* | ²*werden* | ³*die Letzten* | ⁴*die Ersten* | ⁵*und* | ⁶*die Ersten* | ⁷*die Letzten* | ⁸*sein*.

¹Konjunktion | ²Verb | ³Nomen, Nom. | ⁴Nomen, nom. | ⁵Konjunktion | ⁶Nomen, Nom. | ⁷Nomen, nom. | ⁸Verb.

Отак | *будуть* | *останні* | *першими*, | *а* | *перші* | *останніми!*

Прислівник | дієслово | прикметник | числівник, | сполучник | числівник
| прикметник!

- *Ernten, wo man nicht gesät hat: ich schneide, da ich nicht gesät habe, und sammle, da ich nicht gestreut habe?* (Matthäus 25,26) – *я жну, де не сів, і збираю, де не розсипав?* (70)

¹ich | ²schneide, | ³da | ⁴ich | ⁵nicht | ⁶gesät habe, | ⁷und | ⁸sammle, | ⁹da | ¹⁰ich | ¹¹nicht | ¹²gestreut habe?

¹Pronomen, Nom. | ²Verb | ³Präposition, lok. | ⁴Pronomen, Nom. | ⁵Numeral | ⁶Verb, | ⁷Konjunktion | ⁸Verb | ⁹ Präposition, lok. | ¹⁰ Pronomen, Nom. | ¹¹Numeral | ¹²Verb?

я | жну, | де | не | сів, | і | збираю, | де | не | розсипав?

Займенник | дієслово, | прислівник | частка | дієслово, | сполучник | дієслово,
| прислівник | частка | дієслово?

- *Kreuzige, kreuzige ihn!* (Lukas 23,21) – *Розіпни, розіпни Його!* (81)

¹Kreuzige, | ²kreuzige | ³ihn!

¹Verb | ²Verb | ³Pronomen!

Розіпни, | розіпни | Його!

Дієслово, | дієслово | займенник!

- *Vater, ich befehle meinen Geist in deine Hände!* (Lukas 23,46) – *Отче, у руки Твої віддаю Свого духа!* (82)

¹Vater, | ²ich | ³befehle | ⁴meinen | ⁵Geist | ⁶in | ⁷deine | ⁸Hände!

¹Nomen, Nom., | ²Pronomen | ³Verb | ⁴Pronomen | ⁵Nomen, Akk. | ⁶Präposition | ⁷Pronomen | ⁸Nomen, Akk.!

Отче, | у | руки | Твої | віддаю | Свого | духа!

Іменник, | прийменник | іменник | займенник | дієслово | займенник
| іменник!

- *Gott ist mein Zeuge* (Römer 1,9) – *свідок мені Бог* (87)

¹Gott | ²ist | ³mein | ⁴Zeuge

¹Nomen, Nom. | ²Verb | ³Pronomen | ⁴Nomen, Nom.

Свідок | мені | Бог

Іменник | займенник | іменник

➤ *Ehre, dem die Ehre gebührt.* (Römer 13,7) – кому честь честь (88)

¹Ehre, | ²dem | ³die Ehre | ⁴gebührt. (Römer 13,7)

¹Nomen, Nom., | ²Relativpronomen | ³Nomen, Nom. | ⁴Verb.

Кому | честь | честь

Займенник | іменник | іменник

➤ *Irrt euch nicht! Gott läßt sich nicht spotten. Denn was der Mensch sät, das wird er ernten.* (Galater 6,7) – Не обманюйтеся, Бог осміяний бути не може. Бо що тільки людина посіє, те саме й пожне! (92)

¹Irrt | ²euch | ³nicht! | ⁴Gott | ⁵läßt | ⁶sich | ⁷nicht | ⁸spotten. | ⁹Denn | ¹⁰was | ¹¹der Mensch | ¹²sät, | ¹³das | ¹⁴wird | ¹⁵er | ¹⁶ernten.

¹Verb | ²Pronomen | ³Numeral! | ⁴Nomen, nom. | ⁵Verb | ⁶Pronomen | ⁷Numeral | ⁸Verb. | ⁹Konjunktion | ¹⁰Relativpronomen | ¹¹Nomen, nom. | ¹²sät, | ¹³Relativpronomen | ¹⁴Verb | ¹⁵Pronomen | ¹⁶Verb

Не | обманюйтеся, | Бог | осміяний | бути | не | може. | Бо | що | тільки | людина | посіє, | те саме | й | пожне!

Частка | дієслово, | іменник | дієслово | дієслово | частка | дієслово.
| Сполучник | займенник | частка | іменник | дієслово, | займенник
| сполучник | дієслово!

➤ *Jemandes Gott ist der Bauch: der Bauch ihr Gott ist* (Philipper 3,19) – шлунок їхній бог (94)

¹der Bauch | ²ihr | ³Gott | ⁴ist

¹Nomen, Nom. | ²Pronomen | ³Nomen, Nom. | ⁴Verb

Шлунок | їхній | бог

Іменник | займенник | іменник

2. Аналоговий переклад (передача безеквівалентної лексики, що передає наближений зміст фразеологізму до вихідної мови):

➤ *meine Freude und meine Krone* (Philipper 4,1) – моя радосте й вінче (95)

¹meine | ²Freude | ³und | ⁴meine | ⁵Krone

¹Pronomen | ²Nomen, Nom. | ³Konjunktion | ⁴Pronomen | ⁵Nomen, Nom.

Моя | радосте | ѿ | вінче.

Займенник | іменник | сполучник | іменник.

3. Переклад за допомогою одночасно декількох перекладацьких трансформацій:

- Заміна + перестановка: *Bin ich der Hüter meines Bruders?: soll ich meines Bruders Hüter sein?* (1. Mose 4,9) – Чи я сторож брата свого? (3)

¹soll | ²ich | ³meines | ⁴Bruders | ⁵Hüter | ⁶sein?

¹Verb | ²Pronomen, Nom. | ³Pronomen, poss. | ⁴Nomen, Gen. | ⁵Nomen, Nom. | ⁶Verb?

Чи | я | сторож | брата | свого?

Частка | займенник | іменник | іменник | займенник?

- Заміна + перестановка + додавання: *Siehe, der Hüter Israels: Siehe, der Hüter Israels schläft noch schlummert nicht* (Psalm 121,4-5) – оце не дримає ѿ не спить Сторож ізраїлів! (28)

¹Siehe, | ²der Hüter | ³Israels | ⁴schläft | ⁵noch | ⁶schlummert | ⁷nicht

¹Verb, | ²Nomen, Nom. | ³Nomen, Gen. | ⁴Verb | ⁵Präposition | ⁶Verb | ⁷Präposition

Оце | не | дримає | ѿ | не | спить | Сторож | ізраїлів!

Частка | прийменник | дієслово | сполучник | прийменник | дієслово | іменник | іменник!

- Заміна + перестановка + додавання: *Seinen Freunden gibt er (der HERR) es im Schlaf: seinen Freunden gibt er's schlafend* (Psalm 127,2 (укр.: 126:2)) – він (Господь) і в спанні подасть другові Своєму (29)

¹seinen | ²Freunden | ³gibt | ⁴er's | ⁵schlafend

¹Präposition | ²Nomen, Dat. | ³Verb | ⁴Pronomen, Nom. mit Kürzel, Akk. |

⁵Adverb

він | і | в | спанні | подасть | другові | Своєму.

Займенник | сполучник | прийменник | іменник | дієслово | іменник
| займенник.

- Заміна + перестановка + опущення: *Hochmut kommt vor dem Fall*
(Sprüche 16,18) – *перед упадком – бундючність* (31)

¹*Hochmut* | ²*kommt* | ³*vor* | ⁴*dem Fall*

¹Nomen, Nom. | ²Verb | ³Präposition | ⁴Nomen, Dat.

перед | *упадком* – | *бундючність*.

Прийменник | іменник – | іменник.

- Конкретизація + додавання: *Wer eine Grube gräbt, der wird hineinfallen:*
Wer eine Grube macht, der wird hineinfallen (Sprüche 26,27) – *Хто яму*
копає, той в неї впаде (32)

¹*Wer* | ²*eine Grube* | ³*macht*, | ⁴*der* | ⁵*wird hineinfallen*.

¹Pronomen, Nom. | ²Nomen, Akk. | ³Verb, | ⁴Relativpronomen | ⁵Verb.

Хто | *яму* | *копає*, | *той* | *в* | *неї* | *впаде*.

Займенник | іменник | дієслово, | займенник | прийменник | займенник
| дієслово.

- Конкретизація + перестановка + заміна: *Alle Wasser laufen ins Meer,*
doch wird das Meer nicht voller (Prediger / Kohelet 1,7) – *Всі потоки до*
моря плывуть, але море воно не наповнюється (35)

¹*Alle* | ²*Wasser* | ³*laufen* | ⁴*ins* | ⁵*Meer*, | ⁶*doch* | ⁷*wird* | ⁸*das Meer* | ⁹*nicht* |
¹⁰*voller*

¹Numeral | ²Nomen, Nom. | ³Verb | ⁴Präposition | ⁵Nomen, Akk., |
⁶Konjunktion | ⁷Verb | ⁸Nomen, nom. | ⁹Numeral | ¹⁰Adjektiv

Всі | *потоки* | *до* | *моря* | *плывуть*, | *але* | *море* | *воно* | *не* | *наповнюється*.

Займенник | іменник | прийменник | іменник | дієслово, | сполучник
| іменник | займенник | частка | дієслово.

- Опущення + конкретизація + додавання + перестановка + заміна: *Ich bin eine Blume zu Saron und eine Rose im Tal* (Hoheslied 2,1) – *Я саронська троянда, я долинна лілея!* (39)

¹Ich | ²bin | ³eine Blume | ⁴zu | ⁵Saron | ⁶und | ⁷eine Rose | ⁸im | ⁹Tal

¹Pronomen | ²Verb | ³Nomen, Nom. | ⁴Präposition | ⁵Nomen, Dat. | ⁶Konjunktion | ⁷Nomen, Nom. | ⁸Präposition | ⁹Nomen, Dat.

Я | саронська | троянда, | я | долинна | лілея!

Займенник | прикметник | іменник, | займенник | прикметник | іменник!

- Опущення + перестановка + додавання + заміна: *Dein Hals ist wie ein elfenbeinerner Turm. Deine Augen sind wie die Teiche zu Hesbon am Tor Bathrabbims. Deine Nase ist wie der Turm auf dem Libanon, der gen Damaskus sieht.* (Hoheslied 7,5) – *Твоя шия як башта із кості слонової, твої очі озерця в Хешбоні при брамі того Бат-Рабіму, в тебе ніс немов башта ливанська, що дивиться все в бік Дамаску!* (43)

¹Dein | ²Hals | ³ist | ⁴wie | ⁵ein elfenbeinerner | ⁶Turm. | ⁷Deine | ⁸Augen | ⁹sind | ¹⁰wie | ¹¹die Teiche | ¹²zu | ¹³Hesbon | ¹⁴am | ¹⁵Tor | ¹⁶Bathrabbims. | ¹⁷Deine | ¹⁸Nase | ¹⁹ist | ²⁰wie | ²¹der Turm | ²²auf | ²³dem Libanon, | ²⁴der | ²⁵gen | ²⁶Damaskus | ²⁷sieht.

¹Pronomen | ²Nomen, Nom. | ³Verb | ⁴Adverb | ⁵Adjektiv | ⁶Nomen, Nom.. | ⁷Pronomen | ⁸Nomen, Nom. | ⁹Verb | ¹⁰Adverb | ¹¹Nomen, Nom. | ¹²Präposition | ¹³Nomen, Dat. | ¹⁴Präposition | ¹⁵Nomen, Dat. | ¹⁶Nomen, Gen.. | ¹⁷Pronomen | ¹⁸Nomen, Nom. | ¹⁹Verb | ²⁰Adverb | ²¹Nomen, nom. | ²²Präposition | ²³Nomen, Dat., | ²⁴Relativpronomen | ²⁵Präposition | ²⁶Nomen, Dat. | ²⁷Verb.

Твоя | шия | як | башта | із | кості | слонової, | твої | очі | озерця | в | Хешбоні | при | брамі | того | Бат-Рабіму, | в | тебе | ніс | немов | башта | ливанська, | що | дивиться | все | в | бік | Дамаску!

Займенник | іменник | частка | іменник | прийменник | іменник | прикметник, | займенник | іменник | іменник | прийменник | іменник | прийменник | іменник | займенник | іменник, | прийменник | займенник | іменник

| сполучник | іменник | прикметник, | займенник | дієслово | прислівник
| прийменник | іменник | іменник!

Заміна + додавання + перестановка: *Setze mich wie ein Siegel auf dein Herz und wie ein Siegel auf deinen Arm.* (Hoheslied 8,6(a)) – *Поклади ти мене, як печатку на серце своє, як печать на рамено своє* (44)

¹Setze | ²mich | ³wie | ⁴ein Siegel | ⁵auf | ⁶dein | ⁷Herz | ⁸und | ⁹wie | ¹⁰ein Siegel | ¹¹auf | ¹²deinen | ¹³Arm.

¹Verb | ²Pronomen | ³Adverb | ⁴Nomen, Nom. | ⁵Präposition | ⁶Pronomen | ⁷Nomen, Akk. | ⁸Konjunktion | ⁹Adverb | ¹⁰Nomen, Nom. | ¹¹Präposition | ¹²Pronomen | ¹³Nomen, Akk.

Поклади | ти | мене, | як | печатку | на | серце | своє, | як | печать | на | рамено | своє

Дієслово | займенник | займенник, | прислівник | іменник | прийменник
| іменник | займенник, | прислівник | іменник | прийменник | іменник
| займенник

Перестановка + заміна: *Der Prophet gilt nichts im eigenen Land: ein Prophet in seiner Vaterstadt nichts gilt.* (Johannes 4,44) – *не має пошани пророк у вітчизні своїй.* (64)

¹ein Prophet | ²in | ³seiner | ⁴Vaterstadt | ⁵nichts | ⁶gilt.

¹Nomen, Nom. | ²Präposition, lok. | ³Präposition, poss. | ⁴Nomen, Dat. | ⁵Numeral | ⁶Verb.

не | має | пошани | пророк | у | вітчизні | своїй.

Частка | дієслово | іменник | іменник | прийменник | іменник | займенник.

Заміна + опущення + конкретизація + перестановка: *Sich nicht mit Fleisch und Blut besprechen: alsobald fuhr ich zu und besprach mich nicht darüber mit Fleisch und Blut* (Galater 1,16) – *я не радився зараз із тілом та кров'ю* (91)

¹alsobald | ²fuhr | ³ich | ⁴zu | ⁵und | ⁶besprach | ⁷mich | ⁸nicht | ⁹darüber | ¹⁰mit | ¹¹Fleisch | ¹²und | ¹³Blut

¹Präposition | ²Verb | ³Pronomen, Nom. | ⁴Suffix zum Verb | ⁵Konjunktion |
⁶Verb | ⁷Pronomen, Akk. | ⁸Nummeral | ⁹Präposition | ¹⁰Präpositon | ¹¹Nomen,
Dat. | ¹²Konjunktion | ¹³Nomen, Dat.

я | не | радився | зараз | із | тілом | та | кров'ю (91)

Займенник | частка | дієслово | прислівник | прийменник | іменник
| сполучник | іменник (91)

4. *Перестановка* (зміна порядку слів):

➤ *das Land, wo Milch und Honig fließen: in das Land, darin Milch und Honig fließt* (2. Mose 3,17) – до Краю, що тече молоком та медом (8)

¹in | ²das Land, | ³darin | ⁴Milch | ⁵und | ⁶Honig | ⁷fließt.

¹Präposition | ²Nomen, Akk. | ³Präposition | ⁴Nomen, Nom. | ⁵Konjunktion |
⁶Nomen, Nom. | ⁷Verb

До | Краю, | що | тече | молоком | та | медом

Прийменник | іменник, | прислівник | дієслово | іменник | сполучник | іменник

➤ *Der Mensch nicht lebt vom Brot allein* (5. Mose 8,3) – не хлібом самим живе людина (13)

¹Der Mensch | ²nicht | ³lebt | ⁴vom | ⁵Brot | ⁶allein

¹Nomen, Nom. | ²Numeral | ³Verb | ⁴Präposition | ⁵Nomen, Dat. | ⁶Präposition

Не | хлібом | самим | живе | людина.

Частка | іменник | займенник | дієслово | іменник.

Біблійні цитати були розподілені, спираючись на використані в перекладі трансформації, на чотири групи (див. додаток Ж). Проаналізувавши їх, на діаграмі було виявлено, що найчастотнішою є група 1. Фразеологічний еквівалент, що налічує в собі 18 проаналізованих уривків, що у відсотковому відношенні займає 56% від загальної суми аналізованих цитат. Найменш частотною є група 2. Аналоговий переклад, що налічує 1 приклад і займає 3% з усіх аналізованих біблеїзмів-цитат.

Висновки до третього розділу

1. Відтворення досліджуваних біблейних лексичних одиниць досягається передусім за двома перекладацькими трансформаціями: за допомогою транскрипції – 55% лексичних одиниць, а за допомогою калькування – 45% лексичних одиниць.

2. Дослідивши біблейні фразеологічні одиниці на наявність перекладацьких трансформацій, можемо сформувати такі групи:

- 1) **Фразеологічний еквівалент** (адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом);
- 2) **Аналоговий переклад** (передача безеквівалентної лексики, що передає наближений зміст фразеологізму до вихідної мови);
- 3) **Описовий переклад** (передача змісту іншими лексичними одиницями);
- 4) **Переклад за допомогою одночасно декількох перекладацьких трансформацій**: заміна, перестановка, опущення, генералізація;
- 5) **Транскрипція** (транскодування лексичної одиниці);
- 6) **Опущення** (перекладання без певних лексичних одиниць, якщо це не впливає на передачу смислового змісту);
- 7) **Генералізація** (заміна певних лексичних одиниць на узагальнюючі);
- 8) **Заміна** (за смисловим змістом);
- 9) **Перестановка** (зміна порядку слів).

3. Під час аналізу біблейних фразеологічних одиниць найчастотнішою трансформацією було виявлено групу 1. Фразеологічний еквівалент, яка займає 46 % від загальної кількості використаних трансформацій. Найменшчастотними перекладацькими трансформаціями виявлено групи 6. Опущення та 7. Генералізація, які займають по 2% кожна.

4. Досліджуючи біблейні цитати на використані перекладацькі трансформації, було сформовано такі групи:

- 1) **Фразеологічний еквівалент** (адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом);
- 2) **Аналоговий переклад** (передача безеквівалентної лексики, що передає наближений зміст фразеологізму до вихідної мови);
- 3) **Переклад за допомогою одночасно декількох перекладацьких трансформацій:** заміна, перестановка, додавання, опущення, конкретизація;
- 4) **Перестановка** (зміна порядку слів).

5. Підводячи підсумки аналізу перекладацьких трансформацій біблійних цитат, серед найбільш частотних трансформацій було виявлено групу 1. Фразеологічний еквівалент – 56% від загальної суми аналізованих цитат. Найменш частотною було виявлено групу 2. Аналоговий переклад – 3% біблійних цитат.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У мовознавчих дослідженнях початку ХХІ ст. дедалі більшу увагу приділяють вивченню мовних одиниць, які мають тісний зв'язок із поняттям «духовність». Мова як чинник і складник духовного життя особистості та народу є предметом зацікавлень відомих українських та зарубіжних мовознавців ХІХ-ХХ ст. Однак на українських землях традиція наукових студій у цій царині була перервана ідеологічними заборонами з боку тоталітарної держави. Учені неодноразово звертали увагу на те, що різні релігії, а головним чином християнство, великою мірою вплинули на мовну практику українського народу.

В німецькому перекладацькому дискурсі Мартіна Лютера біблеїзми відбивають особливості репрезентації релігійної дійсності. Біблеїзми є важливим інструментом відтворення релігійної картини світу. Було визначено такі типи біблеїзмів:

- 1) біблеїзми-лексичні одиниці;
- 2) біблеїзми-фразеологічні одиниці;
- 3) біблійні цитати.

Під час роботи над аналізом біблеїзмів було виявлено різноманітність жанрів, які містить у собі Біблія:

1. Оповідальні жанри:

- Оповідь / Наратив: Буття 12: 10-20;
- Роман: Книга Рут;
- Міф: Буття 1 + 2;
- Сага: 1 Царств 17;
- Притча: 2 Царств 12: 1-5.

2. Жанри мудрості:

- Притча: Єзекіля 16:44;
- Загадка: Притчі 23: 29-34.

3. *Пророчі форми мови:*

- Погроза: Амос 1: 3-5;
- Обітниця про порятунок: Ісаїя 57: 14-19.

4. *Тексти культового характеру:*

- Молитви: Псалми, Матвія 6: 9-13;
- Піснеспіви: Буття 15: 1-19.

Різні літературні жанри Біблії несуть в собі дивовижне розмаїття мови. Однак це підвищує складність пошуку відповідного перетворення і його адекватного перекладу. Кожен біблійний жанр має свої особливості перекладу і вміщує певну кількість біблійних фразеологізмів та метафор.

Переклад біблійних фразеологічних одиниць потребує ґрунтовних знань німецьких та українських ідіом. На першому етапі, біблійна фразеологічна одиниця повинна бути розпізнана як така в німецькій мові. На другому етапі в якості еквівалента може бути знайдена українська ідіома, в іншому випадку необхідно розглянути питання про ліквідацію ідіоми на користь значення. У цьому контексті корисним може виявитися звернення до класифікації Гаральда Бюргера:

- 1) *Життєвий досвід* (досвід, отриманий людьми);
- 2) *Відомі істини* (те, що всі знають або розуміють);
- 3) *Правила життя або соціальної поведінки людей* (чого слід остерігатися в житті або як люди можуть ставитися один до одного);
- 4) *Формальні зв'язки* (об'єднання слів у фразу, яка можлива тільки з цими конкретними словами та тільки в цьому порядку і має конкретне смислове значення);
- 5) *Порівняльні поєднання* (два об'єкти порівнюються шляхом поєднання слів);
- 6) *Невербальне спілкування* (виразити щось через дію без слів);
- 7) *Загальновідомі вирази* (слова або словосполучення, переносне значення яких загальновідоме);

- 8) *Одна з частин тіла символізує людину* (частина означає ціле;
- 9) *Стійкі комунікативні словосполучення* (слова або поєднання слів, які постійно повторюються в одній комбінації та з однаковим значенням).

Під час роботи над практичною частиною в першу чергу, була проаналізована специфіка перекладу лексичних одиниць. Виявилось, що значення німецьких термінів не завжди має аналогічний еквівалент в українській мові. Якщо значення вибрано неправильно, може змінитися зміст всієї фрази. У цьому випадку необхідно взяти до уваги ширший контекст цієї фрази, зокрема теологічний. У деяких випадках трапляється, що ні семантичне значення біблеїзму лексичної одиниці, ні значення біблеїзму фразеологічної одиниці не можуть бути належним чином відтворено українською мовою. У цьому випадку рекомендується звернутися до загальнофілологічних та теологічних методів. Лексичні одиниці, значення яких не може бути адекватно відтворено українською мовою, перефразовують шляхом додавання, для збереження їх змісту. Аналіз біблійних лексичних одиниць, які досліджувалися у роботі виявив: дві перекладацькі трансформації, одна з яких транскрипція, яка налічує 55% і друга калькування – 45% від загальної суми аналізованих трансформацій в лексичних одиницях.

Наступними були розглянуті біблійні фразеологічні одиниці. Для їх перекладу використовуються інші перекладацькі трансформації. Найбільш частотною трансформацією при перекладі біблійних фразеологічних одиниць є фразеологічний еквівалент, який налічує 46%. При дослідженні біблійних цитат, кількість можливих трансформацій збільшується. Це збільшує труднощі перекладу. У цитаті можуть зустрічатися всі види лексичних і фразеологічних одиниць. У процесі аналізу біблійних цитат, найчастотнішими трансформаціями також було виявлено фразеологічний еквівалент (56%).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева Л. М. Термин и метафора. – Пермь. – 1998. – 250 с.
2. Аристотель. Об искусстве поэзии. – М. – 1957. – 345 с.
3. Баран Я. А., Зимомря М. І. Теоретичні основи фразеології. – Ужгород, 1999. – 176 с.
4. Баран Я. А., Зимомря М. І., Білоус О. М., Зимомря І. М. Фразеологія: знакові величини. Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. – Вінниця: Нова Книга, 2008 — 256 с.
5. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с.
6. Батура А. А. Традиция как философско-культурологическая категория и ее социально-адаптационные функции: автореф. дис. канд. филос. н., 24.00.02. – историческая культурология / А. А. Батура. – Краснодар, 2000. – 22 с.
7. Бирих А., Матешич Й. Из истории русских библейских выражений // Русский язык за рубежом. 1994. №5-6. - С. 41-47.
8. Вергалюк М. М. Біблійні фраземи в сучасному тексті та спеціалізованих словниках. Українська мова. 2020. № 1 (73). С. 129—140. URL: https://iul-nasu.org.ua/pdf/ukrmova/1_20/12.pdf
9. Всеукраїнський Собор: На сьогодні Біблія повністю перекладена майже на 700 мов – Wycliffe, 2019. URL: <https://sobor.com.ua/news/na-sogodni-bibliya-perekladena-na-700-mov>
10. Гак В. Г. Особенности библейских фразеологизмов в русском языке (в сопоставлении с французскими библеизмами) // Вопросы языкознания. 1997. № 5 - С. 55-65.
11. Гальперин И. Г. Текст как объект лингвистического исследования / И. Г. Гальперин. – М., 1981. – 257 с.
12. Гвоздарев Ю. А. Строки библейской мудрости / Юрий Гвоздарев // Русская речь. — 1996. — № 3. — 192 с.

13. Гречина Л. Проблеми перекладу фразеологічних одиниць (на матеріалі німецької, української, латинської, російської мов) / Л. Гречина // Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. — 2002. — № 9. — С. 85-89. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.
14. Денисенко С. Н. Фразеологічна деривація: утворення і становлення фразеологічних одиниць з власним іменем, а також походження власних імен як їхньої складової частини / С. Н. Денисенко, О. В. Романчук, О. В. Матвіяс, Т. П. Мартишук // Наукові записки (Національного університету «Острозька академія»). Сер.: Філологічна. — 2011. — Вип. 20. — С. 57—62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2011_20_10
15. Денисова А. С., Проблема дослідження класифікацій фразеологічних одиниць у лінгвістиці. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер.: Філологічні науки. — 2015. — Випуск VI. — С. 13—21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpufn_2015_6_4
16. Дубровська І. Б. Біблійно-християнська метафора в німецькій мові. Автореф. дис. канд. філол. наук.: 10.02.04. — Київ, 2002. — 249 с.
17. Дядечко Л. «Адамів слід» в українській фразеології / Л. Дядечко // Українське мовознавство. 2011. — Вип. 41. С. 18—23. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>
18. Жукалюк, М., Степовик, Д. Краткая история переводов Библии на украинский язык / М. Жукалюк, Д. Степовик — К.: Украинское Библейское Общество, 2003. — С. 19.
19. Жулинський М. Біблія і культура: Чернів. нац. ун-тет. Зб. наук. статей. Ред. кол. М. Жулинський. — Ч., 2007. — Вип. 6. — 219 с.
20. Зорівчак Р. П. Біблеїзми в нашому мовленні/ Р.П. Зорівчак // Кримська Світлиця, 2006. — № 38 — с. 103
21. Кияк Т. Р., Науменко А. М.. Перекладознавство (нім-укр напрям). URL: <https://studfile.net/preview/7525197/page:18/>

22. Комар Л., Фразеологія як наука та її предмет дослідження // Молодь і ринок №3 (74), 2011, С. 128—132., с. 129
23. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): [учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / Вилен Наумович Комиссаров – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
24. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. М.: ЭТС, 2002. – 423 с.
25. Кочерган М П Вступ до мовознавства. URL: https://pidru4niki.com/1222090548043/dokumentoznavstvo/vstup_do_movoznavstva
26. Куза А. М. Українська релігійна фразеологія: особливості функціонування в сучасному мовному просторі: дисертація філол. наук.: 10.02.01 / Куза Анжела Михайлівна. – Львів, 2016. – 187 с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/dis_kuza.pdf
27. Лурье, Я. С. Феодор — переводчик «Книги глаголемья псалтырь» / Я. С. Лурье // Словарь книжников и книжности Древней Руси. — Л.: Наука, 1988. — Вып. 2: Вторая половина XIV–XVI в. Ч. 2. — С. 451.
28. Малишко Д. Д., Лагерева М. С. Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля, Україна: Специфіка трансформації фразеологізмів. URL: http://confcontact.com/2013_02_20/14_Malishko.html
29. Мальцева Д. Г. Страноведение через фразеологизмы. Пособие по немецкому языку: Учеб. Пособие. — Москва.:Высш.шк., 1991. — 173 с.
30. Мень Александр. Переводы Библиейские / Библиологический словарь. URL: <http://enc-dic.com/men/Perevod-bibleskie-1122.html>
31. Минаина М. Л. Теория отражения и проблема интерпретации: дис. филос. наук : 09.00.01 / Минаина Марина Леонидовна. – Чебоксары, 2007. – 133 с.
32. Миськів О. С.: Особливості перекладу біблеїзмів. Філологічні науки / 6. Актуальні проблеми перекладу / Чернівецький національний університет ім.

Ю. Федьковича, Україна. URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Philologia/64423.doc.html

33. Мороз Ю. А. Національна традиція біблійних перекладів: релігієзнавча дефініція поняття. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. Випуск 34 (47), 2015, С. 60—61. URL: file:///C:/Users/xx/Downloads/Nchnpu_7_2015_34_11.pdf

34. Набока О. М. Біблеїзми з Євангелія від Матвія у мові та мовленні (на матеріалі англomовних словників та газетних текстів): автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 —Германські мови /О. М. Набока, Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса, 2006. — 195 с.

35. Палевина Н. Ф. Стилистический анализ художественного текста / Н. Ф. Палевина. — Л., 1980. — 272 с.

36. Раціоналістичні течії XV в. (так зване «жидівство»). URL: <https://izbornyk.org.ua/hrushukr/hrush506.htm>

37. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. М.: «Международные отношения», 1974. — 216 с.

38. Решетніков Ю. Не хлібом єдиним буде жити людина, але словом Божим. 2003. URL: https://risu.ua/ne-hlibom-yedinim-bude-zhiti-lyudina-ale-slovom-bozhim_n17540

39. Ройзензон Л. И. Лекции по общей и русской фразеологии. Самарканд, 1973. — 223 с.

40. Садов'як Д. М. З історії канону: Конспект лекцій для студ. філос.-теол. фак. / Чернівецький ун-т ім. Ю.Федьковича; укл. Д. М. Садов'як. — Чернівці : Рута, 1995. — 30 с.

41. Ухтомський Андрій, протоієрей, кандидат богослов'я, викладач Київської духовної академії УПЦ: Історія перекладів Біблії українською мовою. URL: <https://www.religion.in.ua/main/history/37036-istoriya-perekladiv-bibliyi-ukrayinskoyu-movoyu.html>

42. Akhmanova O. S. Slovar lynchvystycheskykh termynov [The Dictionary of the linguistics terms] / O. S. Akhmanova. – M.: Sovetskaia entsyklopedyia, 1966. – 608 s.
43. Bally, Charles (1970 [1909]): *Traité de stylistique française I*. 5. Aufl. Genève: Librairie de l'Université, Georg & Cie S.A.
44. Bormann Lukas, *Bibelkunde, UTB basics*, 5. Auflage 2014, Vandenhoeck&Ruprecht. URL: <https://vib.de/GetBlob.aspx?strDisposition=a&strIsbn=9783825240684>
45. Budischewskaja, Wladislawa: *Qualifikationsarbeit in Sprachwissenschaft zum Thema: „National-kulturelle Besonderheiten von phraseologischen Einheiten mit den Komponenten „schön“ und „hässlich“*. Nationale linguistische Universität Kyjiv, Lehrstuhl für deutsche Philologie, 2019
46. Burger, Harald: *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. 4., neu bearb. Auflage (= *Grundlagen der Germanistik*. 36). Schmidt, Berlin 2010, S. 41 ff., 106 ff.
47. Cary E. *Comment faut-il traduire* / E. Cary. – Lille: Presses universitaires de Lille, 1986. – 245 S.
48. *Der lange Weg der Bibel* (ein Artikel). URL: <https://www.die-bibel.de/bibeln/wissen-zur-bibel/die-entstehung-der-bibel/>
49. *Die Bücher des Alten Testaments*. URL: <https://www.die-bibel.de/bibeln/wissen-zur-bibel/inhalt-und-aufbau-der-bibel/altes-testament/>
50. *Die Bücher des Neuen Testaments im Überblick*. URL: <https://www.die-bibel.de/bibeln/wissen-zur-bibel/inhalt-und-aufbau-der-bibel/neues-testament/>
51. Dobrovol'skij, Dmitrij (1999): *Kulturelle Spezifik in der Phraseologie: allgemeine Probleme und kontrastive Aspekte*. In: Annette Sabban (Hg.), S. 41–58.
52. Dobrovol'skij, Dmitrij/Piirainen, Elisabeth (2009): *Zur Theorie der Phraseologie. Kognitive und kulturelle Aspekte*. Tübingen: Stauffenburg (= *Stauffenburg Linguistik* 49).

53. Donalies, Elke: Basiswissen Deutsche Phraseologie. Tübingen: Francke 2009, S. 126
54. Fleischer, Wolfgang (1997): Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. 2. durchges. und erg. Auflage. Tübingen: Niemeyer, S. 299.
55. Földes, Csaba: Die Bibel als Quelle phraseologischer Wendungen. Dargestellt am Deutschen, Russischen und Ungarischen. In: Proverbium 7 (1990), S. 57–75.
56. Forslund-Brondén, Birgitta: Nicht auf Sand gebaut. Diachrone und kognitive Studien zu Bibelidiomen. Uppsala: Uppsala Universitet 2004. (Studia Germanistica Upsaliensia 44)
57. Geschichte der Bibelübersetzung. URL: <https://www.die-bibel.de/bibeln/wissen-zur-bibel/wissen-bibeluebersetzung/geschichte-der-bibeluebersetzung/>
58. Hak V. Frazeologhija, obraznost y kultura. Sbornyk statei [Phraseology, imagery and culture. A collection of articles] / V. H. Hak. – M., 2000. – 210 s. – S. 159–169.
59. Herzog, Sarah Christiane: Phraseologismen in zeitgenössischen deutschen Bibelübersetzungen. Biblische Phraseologismen im Spannungsfeld von Übersetzungstreue und Sprachwandel. Universität Wien. 2013
60. Jesenšek, Vida. Phraseologie, Kompendium für germanistische Studien. Univerza v Mariboru Filozofska fakulteta Oddelek za germanistiko. Maribor, 2013
61. Jesko, Friedrich: Phraseologisches Wörterbuch des Mittelhochdeutschen : Redensarten, Sprichwörter und andere feste Wortverbindungen in Texten von 1050 – 1350. Tübingen: Niemeyer. 2006
62. Lebedewa, Jekatherina: Mit anderen Worten. Die vollkommene Übersetzung bleibt Utopie. Universität Heidelberg. Ruperto Carola 3/2007. URL: <https://www.uni-heidelberg.de/presse/ruca/ruca07-3/wort.html>
63. Lüger, Heinz-Helmut: Satzwertige Phraseologismen. Eine pragmalinguistische Untersuchung. Wien: Praesens. 1999

64. Martin Luthers Bibeübersetzung. URL: <https://www.die-bibel.de/bibeln/wissen-zur-bibel/wissen-bibeluebersetzung/geschichte-der-bibeluebersetzung/luther/>
65. Melchinuk, G. M.: Typologische Klassifikation der deutschen und ukrainischen paralinguistischen Phraseologismen. ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ. – Вип. 9, 2013, С. 299—303.
66. Newmark P. A. Textbook of Translation. Harlow: Pearson Education Limited, 2008. 292 p.
67. Palm, Christine. Phraseologie. Eine Einführung. 2. Aufl., Gunter Narr: Tübingen 1997
68. Parad, Jouko: Biblische Verbphraseme und ihr Verhältnis zum Urtext und zur Lutherbibel. Ein Beitrag zur historisch–kontrastiven Phraseologie am Beispiel deutscher und schwedischer Bibelübersetzungen. Frankfurt am Main: Peter Lang 2003. (Finnische Beiträge zur Germanistik 9)
69. Ruusila, Anna. Pragmatische Phraseologismen und ihre lexikografische Darstellung, Am Beispiel eines mehrsprachigen elektronischen Spezialwörterbuches für Übersetzer, Universität Helsinki, 2014
70. Schenmann, Hans: Deutsche Idiomatik, Die deutschen Redewendungen im Kontext. Stuttgart: Ernst Klett Verlag für Wissen und Bildung. 1993.
71. Schindler, Wolfgang: Übersicht zu den Klassifikationsmöglichkeiten bzgl. Phraseologismen. URL: <http://wolfgang-schindler.userweb.mwn.de/skripte/phras-klassifikation-ws.pdf>
72. Stolze Radegundis. Die Fachüberzetzung: Eine Einführung / Radegundis Stolze. – Tübingen: Narr, 1999. – 278 S.
73. Weigandt, Helene: Identifikation und Entwicklung historischer Phraseme unter Einbezug der semantisch syntaktischen Veränderungen. München: GRIN Verlag. 2012.
74. Wilwright F. Metaphor and reality / Theory of metaphor. – Indiana University Press. Bloomington. 1990, S. 192.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(АФ) — Афоризми. Микола Владзімірський. URL: <http://aphorism.org.ua>

(ВВЕ) — Вікіпедія, вільна енциклопедія.

URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

(ВТС) — Словопедія: Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <http://slovopedia.org.ua>

(ГРХ) — Горох: онлайн-бібліотека, в якій зібрані найбільш корисні словники української мови. URL: <https://goroh.pp.ua>

(ДОВ) — Довідник. URL: <https://dovidka.biz.ua>

(ПЗФ) — Приклади та значення фразеологізмів.

URL: https://supermif.com/frazeologizm/ukr1/ukr_d_fraz.html

(СПУМК) — Словник: портал української мови та культури.

URL: <https://slovnyk.ua>

(ССВ) — Російсько-український словник сталих виразів.

URL: <http://stalivyrazy.org.ua/>

(СУМ) — Одинадцятитомний академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua>

(СФУМ) — Словник фразеологізмів української мови. Наукова думка. Київ – 2003. С. 788. URL: <http://kropivnitsky.maup.com.ua/assets/files/slov557.pdf>

(ТП) — Тлумачення прислів'я: «Курчат по осені рахують».

Культура, 2021. URL: <https://ukr.agromassidayu.com/chto-znachit-quotciplyat-po-oseni-schitayutquot-tolkovanie-poslovici-page-726863>

(ФЕС) — Філософський енциклопедичний словник / Голова редколегії В. І. Шинкарук. – К. : Абрис, 2002. – С. 742

(ХДУ) — Д Ребро. Християни для України, проект «Східноєвропейська реформація». Стаття: «36 Біблійних висловів, що увійшли в українську мову».

URL: <http://c4u.org.ua/36-biblijnykh-vysloviv-iaki-vvijshly-v-ukrainsku-movu//>

(BRS) — Biblische Redensarten und Sprichwörter: 3000 Fundstellen aus der Lutherbibel / ges. und erl. Von Heinz Schäfer. 3 Stuttgart: Dt. Bibelges., 1998

(DUD 21) — Duden: Rechtschreibung. Bibliographisches Institut GmbH, 2021
URL: <https://www.duden.de/rechtschreibung>

(DUD 99) — Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache. In 10 Bänden. Herausgegeben vom Wissenschaftlichen Rat der Dudenredaktion. Bd. 2. Mannheim: Dudenverlag 1999.

(DWDS) — Wörterbuch: Der deutsche Wortschatz von 1600 bis heute.
URL: <https://www.dwds.de>

(EWDS) — Kluge, Friedrich. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. URL: <https://www.degruyter.com/document/database/kluge/html>

(GEO) — GEOLino: Redewendungen.
URL: <https://www.geo.de/geolino/redewendungen>

(GMGW) — Guten Morgen Gazette, Blue Prints: Wortschatz. URL: <https://www.blueprints.de/wortschatz>

(KTHW) — Kathweb: Redewendungen aus der Bibel.
URL: <https://www.kathweb.de/bibel/redewendungen/ein-koLOSS-auf-toenernen-fuessen.html>

(LBW) — Logo Buchversand: Wissensbibliothek. Christliches Lexikon. URL: <https://www.logo-buch.de>

(LL) — ABBYY Lingvo Live: Best Lingvo and Collins dictionaries for 20 languages. URL: <https://www.lingvolive.com/>

(PFB) — Eine Internetplattform für Pfarrbriefredaktionen im deutschsprachigen Raum. Sie bietet Materialien und Anregungen für den Pfarrbrief wie für die pfarrliche Öffentlichkeitsarbeit kostenfrei zum Herunterladen an.
URL: <https://www.pfarrbriefservice.de>

(PHR) — Phraseo, ein Verzeichnis deutscher Redewendungen, Redensarten und Sprichwörter. URL: <https://www.phraseo.de/>

(PWM) — Phraseologisches Wörterbuch des Mittelhochdeutschen / Jesko, Friedrich: Redensarten, Sprichwörter und andere feste Wortverbindungen in Texten von 1050 – 1350. Tübingen: Niemeyer. 2006

(SR) — Bedeutung und Herkunft von Sprichwörtern und Redewendungen. URL :<https://www.sprichwoerter-redewendungen.de>

(WB) — Ein Wörterbuch mit Erklärungen und Hilfen zur Rechtschreibung, Silbentrennung und Aussprache auf Deutsch. URL: <https://www.wortbedeutung.info>

(WFE) — Wikipedia, die freie Enzyklopädie: Historischer Phraseologismus. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Historischer_Phraseologismus#cite_note-Hofmeister_2011-4

(WRI) — Wörterbuch für: Redensarten, Redewendungen, idiomatische Ausdrücke, Sprichwörter, Umgangssprache. URL: <https://www.redensarten-index.de>

(WSZ) — Word Steps: Zwillingsformeln. URL: <http://wordsteps.com>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

(БПТ) — Біблія. Сучасний переклад Рафаїла Турконяка з давньоєврейської та давньогрецької мов. Перше видання. Українське Біблійне Товариство. Київ. 2020.

(МК) — Малий Катехізіс (з поясненнями Карла Гаузевітца) / переклад українською мовою В'ячеслава Горпинчука. Київ – 2020. С. 294

(BBN) — Bilingual Bibel Now. Deutsch – Ukrainisch. R. Manuel Bandeira, n. 75, В. Tupi. Belo Horizonte / MG. (Android Apps on Google Play Store) URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=br.com.casaopen.bibleBilingualSpanishEnglish>

(BELK) — Die Bekenntnisschriften der Evangelisch-lutherischen Kirche: hrsg. Im Gedenkjahr d. Augsburg. Konfession 1930, - 10. Aufl. 41. – 44. Tsd. – Göttinger: Theologische Lehrbücher Vandebhoeck & Ruprecht in Göttingen. 1986. S. 1228

(BMLÜ) — Die Bibel nach Martin Luthers Übersetzung. Lutherbibel mit Apokryphen. Deutsche Bibelgesellschaft. 2017. URL: <https://www.die->

bibel.de/bibeln/unsere-uebersetzungen/lutherbibel-
2017/reformationsjubilaeum/unsere-jahresserie/dem-volk-aufs-maul-sehen/
(DBG) — Deutsche Bibel Gesellschaft. URL: <https://www.die-bibel.de/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А: НІМЕЦЬКОМОВНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ БІБЛІЇ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
1	<i>Und die Erde war wüst und leer, und Finsternis lag auf der Tiefe; und der Geist Gottes schwebte über dem Wasser.</i>	<i>Und die Erde war wüst und leer, und es war finster auf der Tiefe; und der Geist Gottes schwebte auf dem Wasser.</i>	1. Mose 1,2	<i>А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею¹, і Дух Божий ширяв над поверхнею води.</i>	<i>Земля ж була порожньою і безжиттєвою; безодню вкривала темрява, а Дух Божий ширяв над поверхнею води.</i>	<u>“wüst und leer”</u> перекладено на німецьку з івриту <u>“Tohuwabohu”</u> , що означає безлад, хаос. (EWDS: URL)
2	<i>Da ließ Gott der Herr einen tiefen Schlaf fallen auf den Menschen, und er schlief ein. Und er nahm eine seiner Rippen und schloss die Stelle mit Fleisch.</i>	<i>Da ließ Gott der Herr einen tiefen Schlaf fallen auf den Menschen, und er schlief ein. Und er nahm seiner Rippen eine und schloss die Stätte zu mit Fleisch.</i>	1. Mose 2,21	<i>І вчинив Господь Бог, що на Адама спав міцний сон, і заснув він. І Він узяв одне з ребер його, і тілом закрити його місце.</i>	<i>Тож навів Господь глибокий сон на Адама, і коли той заснув, Бог взяв одне з його ребер, а те місце заповнив тілом.</i>	<u>Adams Rippe / Адамово ребро</u> 1. Жінка. 2. Спільна основа, спільне джерело, чого-небудь. (ГРХ: URL)
3	<i>Da sprach der Herr zu Kain: Wo ist dein Bruder</i>	<i>Da sprach der HERR zu Kain: Wo ist dein</i>	1. Mose 4,9	<i>І сказав Господь Каїнові: Де Авель, твій брат? А той</i>	<i>Запитав Господь Каїна: Де Авель, брат твій? А Каїн</i>	<u>“Bin ich der Hüter meines Bruders?” / Авель</u> За біблійним

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>Abel? Er sprach: Ich weiß nicht; soll ich meines Bruders Hüter sein?</i>	<i>Bruder Abel? Er sprach: Ich weiß nicht; soll ich meines Bruders Hüter sein?</i>		<i>відказав: Не знаю. Чи я сторож брата свого?</i>	<i>відповів: не знаю, хіба я сторож мого брата?</i>	оповіданням (Буття, 4), син Адама і Єви, вбитий рідним братом Каїном. Ім'я Авеля здавна вживається в літературі як символ невинної жертви. (BTC: URL) <i>die Hüter</i> des Gesetzes – die Polizei (Сторож закону – поліцейський) (WRI: URL)
4	<i><...> und lebte danach 800 Jahre und zeugte Söhne und Töchter.</i>	<i><...> und lebte darnach achthundert Jahre und zeugte Söhne und Töchter</i>	1. Mose 5,4	<i>І було Адамових днів по тому, як він Сифа породив, вісім сотень літ. І породив він синів і дочок.</i>	<i>Було ж віку Адама, після того як породив він Сифа, вісімсот років. І породив він синів та дочок.</i>	<i>Adams Kinder</i> / «Адамові діти» –нащадки першої людини Адама, рід людський. (ГРХ: URL)
5	<i>Und der Herr sprach zu Abram: Geh aus deinem Vaterland und von deiner Verwandtschaft und aus deines Vaters Hause in</i>	<i>Und der HERR sprach zu Abram: Gehe aus deinem Vaterlande und von deiner Freundschaft und aus deines Vaters Hause in ein</i>	1. Mose 12,1	<i>І промовив Господь до Аврама: Вийди зо своєї землі, і від родини своєї, і з дому батька свого до Краю, який Я тобі</i>	<i>Сказав Господь Авраамові: Вийди зі своєї землі й від своєї родини, і з дому свого батька – в землю, яку Я тобі покажу.</i>	<i>Gelobtes Land</i> / <i>Обітована земля</i> – заповітна мета, мрія. Сталий вислів на опис краю, що Бог пообіцяв Аврааму, Ісаку та Якову. (ХДУ: URL) <i>Земля обітована</i> –

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i><u>ein Land, das ich dir zeigen will.</u></i>	<i><u>Land, das ich dir zeigen will.</u></i>		<i><u>покажу.</u></i>		багатий, розкішний край, де панує повний достаток і злагода; заповітне місце, пристанище; предмет чііх-небудь пристрасних бажань, надій, прагнень. (ДОВ: URL)
6	<i>²⁴Da ließ der Herr Schwefel und Feuer regnen vom Himmel herab auf <u>Sodom und Gomorra</u> ²⁵und vernichtete die Städte und die ganze Gegend und alle Einwohner der Städte und was auf dem Lande gewachsen war.</i>	<i>²⁴Da ließ der HERR Schwefel und Feuer regnen von Himmel herab auf <u>Sodom und Gomorra</u> ²⁵und kehrte die Städte um und die ganze Gegend und alle Einwohner der Städte und was auf dem Lande gewachsen war.</i>	1. Mose 19,24-25	<i>²⁴І Господь послав на <u>Содом та Гомору</u> дощ із сірки й огню, від Господа з неба. ²⁵І поруйнував ті міста, і всю околицю, і всіх мешканців міст, і рослинність землі.</i>	<i>²⁴Господь же послав дощ на <u>Содом та Гоморру</u> – сірку й вогонь від Господа з неба. ²⁵І знищив ті міста й усю околицю, всіх мешканців міст і рослинність землі.</i>	<i><u>Sodom und Gomorra / Содом та Гоморра</u></i> Староєврейські міста; за біблійним оповіданням, зруйновані Богом за гріхи їхніх мешканців (Буття, 19, 24-25). У переносному значенні – розпуста; безладдя, хаос. (BTC: URL)
7	<i>Da sprach er: Er heißt mit <u>Recht Jakob</u>, denn er hat</i>	<i>Da sprach er: Er heißt <u>wohl Jakob</u>; denn er hat mich</i>	1. Mose 27,36	<i>І промовив Ісав: <u>Тому звалось ім'я його: Яків,</u></i>	<i>Ісав сказав: <u>Хіба не тому дано йому ім'я Яків? Адже</u></i>	<i><u>Der wahre Jakob</u></i> «Справжній Яків» в негативному вживанні

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>mich nun zweimal überlistet. Meine Erstgeburt hat er genommen und siehe, nun nimmt er auch meinen Segen. Und er sprach: Hast du mir denn keinen Segen vorbehalten?</i>	<i>nun zweimal überlistet. Meine Erstgeburt hat er dahin; und siehe, nun nimmt er auch meinen Segen. Und sprach: Hast du mir denn keinen Segen vorbehalten?</i>		<i>і він обманив два рази мене: забрав перворідство моє, а це тепер забрав благословення моє. І сказав він: Чи ти не заховав для мене благословення?</i>	<i>він обманув мене ось уже вдруге: спочатку забрав моє первородство, а тепер узяв і моє благословення.</i>	означає: відчувати, що щось не так, як має бути; не бути правильним (WB: URL)
8	<i>und habe gesagt: Ich will euch aus dem Elend Ägyptens führen in das Land der Kanaaniter, Hetiter, Amoriter, Perisiter, Hiwiter und Jebusiter, in das Land, darin Milch und Honig fließt.</i>	<i>und habe gesagt: ich will euch aus dem Elend Ägyptens führen in das Land der Kanaaniter, Hethiter, Amoriter, Pheresiter, Heviter und Jebusiter, in das Land, darin Milch und Honig fließt.</i>	2. Mose 3,17	<i>І сказав Я: Я виведу вас з єгипетської біди до Краю ханаанеянина, і хіттеянина, й амореянина, і періздеянина, і хіввеянина, і євусеянина, до Краю, що тече молоком та медом.</i>	<i>тому й сказав: Я визволю вас від єгипетського пригнічення і введу в землю ханаанців, хеттейців, аморейців, періздеїців, гіввійців і євусейців – у край, що тече молоком і медом.</i>	<i>das Land, wo Milch und Honig fließen</i> – рай; там, де можна добре жити. (WRI: URL)
9	<i>Und das Haus</i>	<i>Und das Haus</i>	2. Mose 16,31	<i>І назвав Ізраїлів</i>	<i>Рід Ізраїля назвав</i>	<i>Manna vom Himmel /</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>Israel nannte es <u>Manna</u>. Und es war wie weißer Koriandersamen und hatte einen Geschmack wie Semmel mit Honig.</i>	<i>Israel hieß es <u>Man</u>. Und es war wie Koriandersamen und weiß und hatte den Geschmack wie Semmel mit Honig.</i>		<i>дім ім'я тому: <u>манна</u>. Вона була, як коріандрове насіння, біла, а смак її, як тісто в меду.</i>	<i><u>хліб з неба: манна</u>. Вона була біла, як насіння коріандру, а її смак, як у коржів з медом.</i>	<i><u>Манна небесна</u> – несподівані життєві блага, щось бажане, легкодоступне. Вираз «манна небесна» вживається у значенні: несподівано одержані життєві блага; «чекати, як манни небесної» – чекати з нетерпінням; «живитися манною небесною» – існувати надголодь. (ВТС: URL) Манна – в перекладі з єврейської: «Що це» (БПТ: 79)</i>
10	<i><u>Auge um Auge, Zahn um Zahn, Hand um Hand, Fuß um Fuß</u></i>	<i><u>Auge um Auge, Zahn um Zahn, Hand um Hand, Fuß um Fuß</u></i>	2. Мозе 21,24	<i><u>око за око, зуб за зуб, руку за руку, ногу за ногу</u></i>	<i><u>око за око, зуб за зуб, руку за руку, ногу за ногу</u></i>	<i><u>Auge um Auge, Zahn um Zahn / (око за око, зуб за зуб)</u> Відплатити тим же; щоб покарати діяння штрафом в такому ж розмірі; щоб повернути щось тією ж монетою.</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						(WRI: URL)
11	<i>dass also <u>der Bock</u> alle ihre Missetat auf sich nehme und in die Wildnis trage; und man schicke ihn in die Wüste.</i>	daß also <u>der Bock</u> alle ihre Missetat auf sich in eine Wildnis trage; und er lasse ihn in die Wüste.	3. Mose 16,22	<i>І понесе <u>той козел</u> на собі всі їхні гріхи до краю неврожайного, і пустить того козла в пустиню.</i>	<i>Тож <u>козел відпушення</u> понесе на собі їхні беззаконня у людну землю. Там, в пустелі козла відпустять.</i>	<p>“<i>Thr sucht wohl einen <u>Sündenbock!</u>”</i> «Вірогідно ви шукаєте <u>козла відпушення / цапа відбувайла!</u>» <u>Цап відбувайло</u> Біблійний вираз, що походить з опису особливого староеврейського обряду покладання гріхів усього народу на живого цапа. Вживається в значенні: людина, на яку постійно звалюють чужі провини, той, хто несе відповідальність за інших. (BTC: URL) У книзі Левіт (3 Мойсея) описується, як Ізраїль святкував великий день спокути: Два козла призначаються за всю провину людей, що</p>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						накопичилася за рік. Один зарізаний як викупна жертва. Інший звинувачується в гріхах Ізраїлю покладанням рук. Потім його буквально посилають в пустелю і "посилають до диявола", а саме до демона Асаселю в пустелі. (PFB: URL)
12	<i>Wenn ihr aber die Bewohner des Landes nicht vor euch her vertreibt, so werden euch die, die ihr übrig lasst, zu <u>Dornen</u> in euren Augen werden und zu <u>Stacheln</u> in euren <u>Seiten</u> und werden euch bedrängen in dem Lande, in dem ihr wohnt.</i>	<i>Werdet ihr aber die Einwohner des Landes nicht vertreiben vor eurem Angesicht, so werden euch die, so ihr überbleiben laßt, zu <u>Dornen</u> werden in euren <u>Augen</u> und zu <u>Stacheln</u> in euren <u>Seiten</u> und werden euch</i>	4. Мосе 33,55	<i>А якщо ви не виженете мешканців того Краю від себе, то <u>будуть</u> ті, кого позоставите з них, <u>колючками</u> в ваших очах та <u>тернями</u> в ваших <u>боках</u>. І будуть вас утискати на тій землі, що на ній ви сидітимете.</i>	<i>Але якщо ви не проженете з-перед себе мешканців землі, то ті, кого ви зних залишите, <u>будуть терниною</u> для <u>ваших очей</u> і <u>колючкою</u> для <u>ваших боків</u>. Вони будуть утискати вас на землі, на якій ви поселитесь.</i>	<i><u>Ein Dorn im Auge</u></i> Фраза «бути колючкою в очах» не означає нічого хорошого. Якщо хтось сердиться і злиться на іншого, він є колючкою в їхніх очах. (GEO: URL) Заподіювати кому-небудь незручності своєю присутністю; бути кому-небудь неприємним. (LBW: URL)

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
		<i>drängen in dem Lande darin ihr wohnet.</i>				
13	<i>Er demütigte dich und ließ dich hungern und speiste dich mit Manna, das du und deine Väter nie gekannt hatten, auf dass er dir kundtäte, dass <u>der Mensch nicht lebt vom Brot allein</u>, sondern von allem, was aus dem Mund des Herrn geht.</i>	<i>Er demütigte dich und ließ dich hungern und speiste dich mit Man, das du und deine Väter nie gekannt hattet; auf daß er dir kundtäte, daß <u>der Mensch nicht lebt vom Brot allein</u>, sondern von allem, was aus dem Mund des HERRN geht.</i>	5. Mose 8,3	<i>І впокорював Він тебе, і морив тебе голодом, і годував тебе манною, якої не знав ти й не знали батьки твої, щоб дати тобі знати, що <u>не хлібом самим живе людина</u>, але всім тим, що виходить із уст Господніх, живе людина.</i>	<i>Він упокорював тебе і морив тебе голодом, але також годував тебе манною, якою не знав ти, й не знали твої батьки, аби ти зрозумів, що <u>не лише хлібом живе людина</u>, але і всім тим, що виходить з Господніх уст людина живе.</i>	<i><u>Der Mensch nicht lebt vom Brot allein</u> / <u>Не одним хлібом живе людина</u> Значення виразу: людина не може обмежитися лише задоволенням матеріальних потреб; задоволення духовних запитів не менш важливі для неї. (BTC: URL)</i>
14	<i>Und du wirst tappen am Mittag, wie ein Blinder tappt im Dunkeln, und wirst auf deinem Wege kein Glück haben,</i>	<i>und wirst tappen am Mittag, wie ein Blinder tappt im Dunkeln; und wirst auf deinem Wege kein Glück haben; und wirst</i>	5. Mose 28,29	<i>І будеш ти мацати в південь, як <u>мацає сліпий у темряві</u>, і не матимеш поведження в дорогах своїх,</i>	<i>так що ти ходитимеш навпомацки опівдні, як <u>ходить навпомацки в повній темряві</u> <u>сліпий</u>, і тобі не</i>	<i><u>Im Dunkeln tappen</u> Бути в темряві, (поки) не знаючи нічого певного; не маючи ні найменшого поняття в питанні, що мусить бути з'ясовано. (DWDS: URL)</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>sondern Gewalt und Unrecht leiden müssen dein Leben lang, und niemand wird dir helfen.</i>	<i>Gewalt und Unrecht leiden müssen dein Leben lang, und niemand wird dir helfen.</i>		<i>і будеш ти по всі дні тільки утискуваний та грабований, та не буде кому боронити.</i>	<i>щаститиме на твоїх дорогах. По всі дні тебе гнобитимуть і кривдитимуть, і не буде кому рятувати.</i>	
15	<i>...ihr Wein ist <u>Drachengift und verderbliches Gift der Ottern.</u></i>	<i>...ihr Wein ist <u>Drachengift und wütiger Ottern Galle.</u></i>	5. Mose 32,33	<i>... вино їхнє <u>зміїна отрута і гадюча погибельна їдь!</u></i>	<i>Їхнє вино – <u>зміїна отрута, - згубна гадюча отрута.</u></i>	<i><u>Gift der Ottern</u></i> люто просторікувати; вороже / погано говорити про когось; бути злим / холериком. (WRI: URL)
16	<i>Als nun das Volk aus seinen Zelten auszog, <u>um durch den Jordan zu gehen</u>, und die Priester die Bundeslade vor dem Volk hertrugen...</i>	<i>Da nun das Volk auszog aus seinen Hütten, daß sie <u>über den Jordan gingen</u>, und die Priester die Lade des Bundes vor dem Volk hertrugen</i>	Josua 3,14	<i>І сталося, коли рушив народ зо своїх наметів, <u>щоб перейти Йордан</u>, а священики, що несли ковчега заповіту перед народом</i>	<i>І сталося неймовірно. Коли народ згорнув свої намети, <u>й пішов до Йордану</u>, а священики, котрі несли Ковчег Заповіту, вирушили попереду народу.</i>	<i><u>über den Jordan gehen</u></i> – померти, зламатися, розоритися. (WRI: URL)
17	<i>Und wer bewaffnet war,</i>	<i>Und wer gerüstet war, ging vor den</i>	Josua 6,9	<i>А озброєні йшли перед</i>	<i>Передовий загін війська</i>	<i><u>Die Posaune blasen / Єрихонські сурми</u></i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>ging vor den Priestern her, die die Posaunen bliesen, und das übrige Volk folgte der Lade nach, und man <u>blies immerfort die Posaunen.</u></i>	<i>Priestern her, die die Posaunen bliesen; und der Haufe folgte der Lade nach, und <u>man blies Posaunen.</u></i>		<i>священиками, що сурмили в роги, а військо задне йшло за ковчегом. <u>І все сурмили в сурми.</u></i>	<i>рухавсяперед священниками, які голосно сурмили; за Ковчегом йшов другий, тилвий загін; при цьому <u>звук сурем не вмовкав.</u></i>	Вислови походять з Біблії (Книга Ісуса Навіна, 6), де є оповідь про те, що євреї, вийшовши з єгипетського полону, дійшли до міста Єрихона, яке закривало їм шлях до Палестини. Міцні мури фортеці не піддалися натискові, але впали у порох від звуків священних сурем. У переносному значенні <i>сурма (труба) єрихонська</i> – потужний голос. (ГРХ: URL)
18	<i>Warum <u>tretet ihr denn mit Füßen</u> meine Schlachtopfer und Speisopfer, die ich für meine Wohnung geboten</i>	<i>Warum <u>tretet ihr denn mit Füßen</u> meine Schlachtopfer und Speisopfer, die ich geboten habe in der Wohnung?</i>	1. Samuel 2,29	<i>Чого ж ви <u>берете під ноги</u> Мою жертву та Мою жертву хлібну, що Я заповів для скинії? І ти вшанував синів</i>	<i>Для чогож ви <u>зневажаєте</u> Мої жертви і мої приношення, які Я призначив для святині? Адже ти поважаєш своїх</i>	<i>Mit Füßen treten</i> щось грубо нехтувати; Поводитися з кимось погано / жорстоко (WB: URL)

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>habe? Und du ehrst deine Söhne mehr als mich, dass ihr euch mäset von dem Besten aller Opfer meines Volkes Israel.</i>	<i>Und du ehrst deine Söhne mehr denn mich, daß ihr euch mäset von dem Besten aller Speisopfer meines Volkes Israel.</i>		<i>своїх більш, як Мене, щоб ви потовстіли від найкращих частин усякого Ізраїлевого дару перед лицем Моїм.</i>	<i>синів більше, ніж Мене; ви жирієте від кращих первоплодів усіх жертв Мого народу, ізраїлю!?</i>	
19	<i>David aber sprach zu dem Philister: <u>Du kommst zu mir mit Schwert, Speiß und Sichelschwert, ich aber komme zu dir im Namen des Herrn Zebaoth, des Gottes der Schlachtreihen Israels, die du verhöhnt hast.</u></i>	<i>David aber sprach zu dem Philister: <u>Du kommst zu mir mit Schwert, Speiß und Schild; ich aber komme zu dir im Namen des HERRN Zebaoth, des Gottes des Heeres Israels, das du gehöhnt hast.</u></i>	1. Samuel 17,45	<i>І сказав Давид до филистимлянина: <u>Ти йдеш на мене з мечем і списом та ратищем, а я йду на тебе в Ім'я Господа Саваота, Бога військ Ізраїлевих, які ти зневажив.</u></i>	<i>Але Давид у відповідь сказав філістимцю: <u>Ти вийшов на мене з мечем, зі списом та зі щитом, а я йду на тебе в ім'я Господа Саваота, - Бога Ізраїлевого війська, Якого ти зганьбив!</u></i>	<i><u>David gegen Goliath / Давид проти Голіафа</u> – боротьба слабкого проти непереборного ворога. (BRS: 98)</i>
20	<i>Als David aufgehört hatte, mit Saul zu reden,</i>	<i>Und da er hatte ausgeredet mit Saul, <u>verband</u></i>	1. Samuel 18,1	<i>І сталося, як скінчив він говорити до</i>	<i>Так сталося, що після закінчення розмови Давида зі</i>	<i><u>Herzen Davids / Серце Давида</u> – образ справжньої дружби, що</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<u>verband sich das Herz Jonatans mit dem Herzen Davids, und Jonatan gewann ihn lieb wie sein eigenes Leben.</u>	<u>sich das Herz Jonathans mit dem Herzen Davids, und Jonathan gewann ihn lieb wie sein eigen Herz.</u>		<u>Саула, то Йонатанова душа зв'язалася з душею Давидовою, і полюбив його Йонатан, як душу свою.</u>	<u>Саулом, його син Йонатан усім серцем прихилився до Давида; Йонатан полюбив його, як свою душу.</u>	об'єднує серця. Люди проти припинення дружби. (BRS: 98)
21	<u>Benaja, der Sohn Jojadas, war über die <u>Kreter und Pleter</u> gesetzt; auch die Söhne Davids waren Priester.</u>	<u>Benaja, der Sohn Jojadas, war über die <u>Krether und Plether</u>, und die Söhne Davids waren Priester.</u>	2. Samuel 8,18	<u>А Беная, син Єгояди, був над Керетянином та над Пелетянином. А Давидові сини були начальниками царського двору.</u>	<u>Беная, син Єгояди, був воєначальником над коретейцями та пелетейцями. А сини Давида, були начальниками (радниками) при царському дворі.</u>	<u>Krethi und Plethi</u> – всі; кожен; велика кількість людей. (WRI: URL)
22	<u>Und ein Hauch fährt an mir vorüber; es stehen mir die <u>Haare zu Berge</u> an meinem Leibe.</u>	<u>Und da der Geist an mir vorüberging standen mir die <u>Haare zu Berge</u> an meinem Leibe.</u>	Hiob 4,15	<u>І дух перейшов по обличчі моїм, стало дуба волосся на тілі моїм.</u>	<u>Легке дихання торкнулось мого обличчя і моє волосся стало дубом.</u>	<u>jemandem stehen die Haare zu Berge</u> хтось боїться / наляканий, хтось в жаху (WRI: URL)
23	<u>Er verwelkt noch vor der Zeit, und</u>	<u>Er wird ein Ende nehmen vor der</u>	Hiob 15,32	<u>...вона виповниться не за</u>	<u>Він передчасно зів'яне, і його</u>	<u>Auf keinen grünen Zweig kommen</u>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<u>sein Zweig wird nicht mehr grünen.</u>	<u>Zeit; und sein Zweig wird nicht grünen.</u>		<u>днів його, а його верховіття не буде зелене!</u>	<u>галуззя ніколи не покриється листям.</u>	не створювати надійних джерел засобів до існування; не досягати успіху; нікуди не прагнути в житті. (WRI: URL)
24	<i>Lass enden der Gottlosen Bosheit, den Gerechten aber lass bestehen; denn du, gerechter Gott, prüfest Herzen und Nieren.</i>	<i>Laß der Gottlosen Bosheit ein Ende werden und fördere die Gerechten; denn du prüfst Herzen und Nieren.</i>	Psalm 7,10 (укр. 7:9)	<i>Нехай злоба безбожних скінчиться, а Ти зміцни праведного, бо вивідуєш Ти серця й нирки, о праведний Боже!</i>	<i>Хай скінчиться злостивість нечестивих, а праведного Ти підтримай. Праведний Боже, Ти досліджуєш серця й утроби.</i>	<i><u>Auf Herz und Nieren prüfen</u></i> дуже ретельно перевірити або дослідити (когось чи щось) (WB: URL)
25	<i><u>Behüte mich wie einen Augapfel im Auge, beschirme mich unter dem Schatten deiner Flügel.</u></i>	<i><u>Behüte mich wie einen Augapfel im Auge, beschirme mich unter dem Schatten deiner Flügel</u></i>	Psalm 17,8	<i><u>Хорони Ти мене, як зіницю Своєю, дочку ока, у тіні Своїх крил.</u></i>	<i><u>Охороняй мене, як зіницю ока. Сховай мене в тіні Своїх крил.</u></i>	<i><u>Etwas wie seinen Augapfel hüten / Берегти як зіницю ока</u></i> – пильно оберігати, старанно доглядати, охороняти що-небудь або кого-небудь. (ДОВ: URL)
26	<i><u>Gedenke nicht der Sünden meiner Jugend</u></i>	<i><u>Gedenke nicht der Sünden meiner Jugend</u></i>	Psalm 25,7	<i><u>Гріхи молодечого віку мого та провини мої не</u></i>	<i><u>Не згадуї гріхів моєї молодості й моїх переступів, а</u></i>	<i><u>Jugendsünden</u></i> проступки, що здійснюються в

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>und meiner Übertretungen, gedenke aber meiner nach deiner Barmherzigkeit, Herr, um deiner Güte willen!</i>	<i>und meiner Übertretungen; gedenke aber mein nach deiner Barmherzigkeit um deiner Güte willen!</i>		<i>пригадуї, пам'ятай мене, Господи, в ласці Своїй через добрість Свою!</i>	<i>в Своєму милосерді і Своїй доброті пам'ятай про мене, о Господи.</i>	молодіжному середовищі молодими людьми (з невеликим життєвим досвідом) (GEO: URL)
27	<i>Ich wasche meine Hände in Unschuld und umschreite, Herr, deinen Altar...</i>	<i>Ich wasche meine Hände in Unschuld und halte mich, HERR, zu deinem Altar,</i>	Psalm 26,6	<i>Умию в невинності руки свої, й обійду Твого, Господи, жертовника...</i>	<i>Я в невинності вмиваю свої руки і обходжу навколо Твого жертовника, Господи.</i>	<i>Die Hände in Unschuld waschen</i> заперечувати свою провину, прикидатися невинним (WB: URL)
28	<i>⁴Siehe, der Hüter Israels schläft noch schlummert nicht. ⁵Der Herr behütet dich; der Herr ist dein Schatten über deiner rechten Hand...</i>	<i>⁴Siehe, der Hüter Israels schläft noch schlummert nicht. ⁵Der HERR behütet dich; der HERR ist dein Schatten über deiner rechten Hand...</i>	Psalm 121,4-5	<i>⁴оце не дримає й не спить Сторож ізраїлів! ⁵Господь то твій Сторож, Господь твоя тінь при правіці твоїй...</i>	<i>⁴Не дримає й не спить Охоронець Ізраїлю! ⁵Господь – твій Охоронець, Господь – твій твоя по твоїй правіці.</i>	<i>Siehe, der Hüter Israels / Невсипує око, сторож</i> – людина, яка пильно слідкує за кимось, турбується, не пропускає небезпеки. (ХДУ: URL)
29	<i>Seinen Freunden gibt er (der</i>	<i>...denn seinen Freunden gibt</i>	Psalm 127,2 (укр.: 126:2)	<i>Даремно вам рано вставати,</i>	<i>Недаремно ви раненько встаете</i>	<i>Seinen Freunden gibt er (der HERR) es im Schlaf–</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<u>HERR) es im Schlaf</u>	<u>er's schlafend.</u>		<u>допізна сидіти, їсти хліб загорьований, він (Господь) і в спанні подасть другові Своему</u>	<u>й допізна засиджуєтесь, споживаючи важко здобутий хліб, адже Господь дає Своім улюбленим сон, турбуючись про них і коли вони сплять.</u>	є люди, які досягають успіху, не докладаючи зусиль. (DWDS: URL) <u>Подавати</u> – підтримувати когось, допомагати кому-небудь у скрутний для нього час. (ГРХ: URL)
30	<u>Des Menschen Herz erdenkt sich seinen Weg; aber der Herr allein lenkt seinen Schritt.</u>	<u>Des Menschen Herz erdenkt sich seinen Weg; aber der HERR allein gibt, daß er fortgehe.</u>	Sprüche 16,9	<u>Розум людини обдумує путь її, але кроки її наставляє Господь.</u>	<u>Серце людини обмірковує свою дорогу, але Господь керує її ходюю.</u>	<u>Der Mensch denkt und Gott lenkt. - Людина міркує, а Бог порядкує.</u> Ця приказка означає, що ми можемо будувати всілякі плани, але в кінцевому підсумку вища сила визначає наш життєвий шлях. (LL: URL)
31	<u>Wer zugrunde gehen soll, der wird zuvor stolz; und Hochmut</u>	<u>Wer zu Grunde gehen soll, der wird zuvor stolz; und Hochmut</u>	Sprüche 16,18	<u>Перед загибеллю гордість буває, а перед упадком – бундючність.</u>	<u>Загибелі передує гордість, і падінню – зарозумілість.</u>	<u>Hochmut kommt vor dem Fall</u> - «Не літай зависоко, бо низько впадеш.»

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<u><i>kommt vor dem Fall.</i></u>	<u><i>kommt vor dem Fall.</i></u>				(АФ: URL) Занадто зарозумілі і горді люди зазнають поразки і приниження. (PHR: URL)
32	<u><i>Wer eine Grube gräbt, der wird hineinfallen</i></u>	<u><i>Wer eine Grube macht, der wird hineinfallen</i></u>	Sprüche 26,27	<u><i>Хто яму копає, той в неї впаде</i></u>	<u><i>Хто копає яму, той сам до неї впаде</i></u>	<u><i>Wer eine Grube gräbt, der wird hineinfallen / Копати яму (могілу)</i></u> кому, на кого, під кого. Підступно таємно готувати кому-небудь неприємність, шкодити. (ГРХ: URL) Той, хто <u><i>ставить пастку</i></u> для інших, сам потрапляє в неї, попередження про небезпеку умисного заподіяння шкоди іншому; не тільки тому, що така дія ганебна, а й тому, що, якими б не були обставини, людина може потрапити в пастку, поставлену для

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						нього самого. (WRI: URL)
33	<u><i>Rühme dich nicht des morgigen Tages; denn du weißt nicht, was der Tag bringt.</i></u>	<u><i>Rühme dich nicht des morgenden Tages; denn du weißt nicht, was heute sich begeben mag.</i></u>	Sprüche 27,1	<u><i>Не вихвалюйся завтрашнім днем, бо не знаєш, що день той породить.</i></u>	<u><i>Не хвалися завтрашнім днем, бо не знаєш, що той день принесе.</i></u>	<u><i>den Tag nicht vor dem Abend loben = не хвали дня до вечора / Курчат по осені рахують</i></u> З часом багато що може змінитися, необхідно чекати остаточних результатів. Робити підсумки варто тоді, коли робота завершена. (ТП: URL)
34	<u><i>Es ist alles ganz eitel, sprach der Prediger, es ist alles ganz eitel.</i></u>	<u><i>Es ist alles ganz eitel, sprach der Prediger, es ist alles ganz eitel.</i></u>	Prediger / Kohelet 1,2	<u><i>Наймарніша марнота, сказав Проповідник, наймарніша марнота, марнота усе!</i></u>	<u><i>Наймарніша марнота, – сказав Еклезіаст, – марнота марнот, – геть усе марнота!</i></u>	<u><i>Es ist alles ganz eitel / Марнота марнот</i></u> Цей вираз вживається, аби описати те, що не має ніякого значення, цінності; щось

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						неважливе, другорядне, непотрібне, дріб'язкове. (СУМ: URL)
35	<u>Alle Wasser laufen ins Meer, doch wird das Meer nicht voller; an den Ort, dahin sie fließen, fließen sie immer wieder.</u>	<u>Alle Wasser laufen ins Meer, doch wird das Meer nicht voller; an den Ort, da sie her fließen, fließen sie wieder hin.</u>	Prediger / Kohelet 1,7	<u>Всі потоки до моря пливуть, але море воно не наповнюється: до місця, звідки пливуть, ті потоки вони повертаються, щоб знову плисти!</u>	<u>Усі ріки й потоки течуть у море, але море вуд того не переповнюється, – з часом вони (ріки) повертаються на те місце, звідки вони течуть, щоб знову плисти.</u>	<u>Alle Wasser laufen ins Meer, doch wird das Meer nicht voller:</u> Все має свій визначений порядок, який постійно повторюється. Людина не може протистояти течії світу. (PHR: URL) Це відноситься до контексту, в якому йдеться про «марність (нікчемність) всіх земних речей», особливо всіх людських зусиль. Резюмується, що все, що відбувається слідує з вічного закону, який незмінно визначає безперервний процес світу. (LL: URL)
36	<u>Doch im Grunde gibt es überhaupt</u>	<u>Was ist's, das geschehen ist?</u>	Prediger / Kohelet 1,9	<u>Що було, воно й буде, і що</u>	<u>Те, що було колись, воно знову буде, і</u>	<u>Nichts Neues unter der Sonne / Немає нічого</u>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>nichts Neues unter der Sonne. Was gewesen ist, das wird wieder sein; was getan wurde, das wird wieder getan.</i>	<i>Eben das hernach geschehen wird. Was ist's, das man getan hat? Eben das man hernach tun wird; und geschieht nichts Neues unter der Sonne.</i>		<i>робилося, буде робитись воно, і немає нічого <u>нового під сонцем!</u></i>	<i>що вже тряплялось, те й повториться, – <u>немає під сонцем нічого нового.</u></i>	<i><u>нового під сонцем</u></i> Коли ми використовуємо цю приказку сьогодні, ми дещо змиряємося з усвідомленням того, що певні події і моделі поведінки повторюються і вони не повинні нас дивувати або розчаровувати. (GMGW: URL)
37	<i>Ein jegliches hat seine Zeit, und alles Vorhaben unter dem Himmel hat seine Stunde.</i>	<i>Ein jegliches hat seine Zeit, und alles Vornehmen unter dem Himmel hat seine Stunde.</i>	Prediger / Kohelet 3,1	<i><u>Для всього свій час, і година своя кожній справі під небом.</u></i>	<i><u>Все має свій час і кожна справа під небом свою пору.</u></i>	<i><u>Alles hat seine Zeit</u></i> Це буде зроблено, коли з'явиться можливість. Не метушіться, будь ласка. (WRI: URL)
38	Das <i>Hohelied</i> Salomos.	Das <i>Hohelied</i> Salomos.	Hoheslied 1,1	<i>Соломонова <u>Пісня над піснями.</u></i>	<i><u>Пісня Пісень</u></i> , що складена Соломоном.	Das <i>Hohelied</i> Salomons Застаріле: “Das Lied aller Lieder”(«Пісня всіх пісень»); але в назві книги “Das Hohe Lied Solomons”(«Пісня Соломона») йдеться про: <i><u>заспівати пісню пісней</u></i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						<i>(Das hohe Lied</i> – здійснити подвиг, вихвалити ідеал або прославляти його. (BRS: 177)
39	<i>Ich bin eine Blume in Scharon, eine Rose im Tal.</i>	<i>Ich bin eine Blume zu Saron und eine Rose im Tal.</i>	Hohe Lied 2,1	<i>Я саронська троянда, я долинна ліля!</i>	<i>Я – саронська троянда, я ліля долин.</i>	<i>Ich bin eine Blume in Scharon, eine Rose im Tal / квітка в Шароні, троянда в долині</i> Порівняння жіночої краси з чарівністю квітів. (BRS: 177)
40	<i>Erquickt mich mit Traubenkuchen, labt mich mit Äpfeln; denn ich bin krank vor Liebe.</i>	<i>Er erquickt mich mit Blumen und labt mich mit Äpfeln; denn ich bin krank vor Liebe.</i>	Hohe Lied 2,5	<i>Підкріпіть мене виноградним печивом, освіжіть мене яблуками, бо я хвора з кохання!</i>	<i>Підживіть мене виноградними тістечками, освіжіть мене яблуками, – адже я знемагаю від кохання.</i>	<i>Liebeskrank / закоханий, страждаючий від кохання</i> – настільки захоплений любовними стосунками або любовною фантазією, що фізичний стан страждає. (BRS: 177)
41	<i>Du hast mir das Herz genommen, meine Schwester, liebe Braut, du hast mir das Herz</i>	<i>Du hast mir das Herz genommen, meine Schwester, liebe Braut, mit deiner Augen</i>	Hohe Lied 4,9	<i>Забрала ти серце мені, моя сестро, моя наречена, забрала ти серце мені самим очком</i>	<i>Ти полонила моє серце, моя сестро, кохана моя, – ти завоювала моє серце одним</i>	<i>Du hast mir das Herz genommen / Ти вкрала моє серце.</i> Заява коханця, що він втратив своє серце до

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>genommen mit einem einzigen Blick deiner Augen, mit einer einzigen Kette an deinem Hals.</i>	<i>einem und mit deiner Halsketten einer.</i>		<i>своїм, разочком оденьким намиста свого!</i>	<i>поглядом своїх очей, одним намистом на твоїй шиї.</i>	своєї коханої, що він закохався в неї всім серцем, з усіма своїми думками і почуттями. (BRS: 178)
42	<i>Aber eine ist meine Taube, meine Makellose; die Einzige ist sie für ihre Mutter, das Liebste für die, die sie geboren hat.</i>	<i>Aber eine ist meine Taube, meine Fromme, eine ist ihrer Mutter die Liebste und die Auserwählte ihrer Mutter. Da sie die Töchter sahen, priesen sie dieselbe selig; die Königinnen und Keksweiber lobten sie.</i>	Hohe Lied 6,9	<i>... та єдина вона ця голубка моя, моя чиста! У неньки своєї вона одиначка, обрана вона у своєї родительки!</i>	<i>Однак, ти єдина лише, моя голубка, без жодної вади. Вона – одиначка у своєї матері, – улюблена тієї, котра її народила.</i>	<i>Meine Taube / Моя голубка</i> До цього дня використовується як вираз чоловічої ласки до дружини або подруги, особливо в зменшено-пестливій формі: <i>моя маленька голубка</i> . (BRS: 178)
43	<i>Dein Hals ist wie ein Turm von Elfenbein. Deine Augen sind wie die Teiche von</i>	<i>Dein Hals ist wie ein elfenbeinerner Turm. Deine Augen sind wie die Teiche zu</i>	Hohe Lied 7,5	<i>Твоя шия як башта із кості слонової, твої очі озера в Хешбоні при брамі того</i>	<i>Шия твоя, наче вежа зі слонової кості; а твої очі, як озера в Хешбоні, що при брамі</i>	<i>Dein Hals ist wie ein Turm von Elfenbein. Deine Augen sind wie die Teiche von Heschbon am Tor Bat-Rabbim. Deine Nase ist</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<u>Heschbon am Tor Bat-Rabbim. Deine Nase ist wie der Turm auf dem Libanon, der nach Damaskus sieht.</u>	<u>Heschbon am Tor Bathrabbims. Deine Nase ist wie der Turm auf dem Libanon, der gen Damaskus sieht.</u>		<u>Бат-Рабіму, в тебе ніс немов башта ливанська, що дивиться все в бік Дамаску!</u>	<u>Батраббім. Твій ніс, як ливанська вежа, що ніби дивиться в бік Дамаска.</u>	<u>wie der Turm auf dem Libanon / Вежа зі слонової кістки</u> – символ самонав’язаної ізоляції художника, вченого і т.д., що живе в своєму власному світі, байдужого до суспільства і проблем сучасності; звідси: відхід у свою вежу зі слонової кістки. (BRS: 178)
44	<u>Lege mich wie ein Siegel auf dein Herz, wie ein Siegel auf deinen Arm.</u>	<u>Setze mich wie ein Siegel auf dein Herz und wie ein Siegel auf deinen Arm.</u>	Hoheslied 8,6(a)	<u>Поклади ти мене, як печатку на серце своє, як печать на рамено своє,...</u>	<u>Поклади мене печаткою на своєму серці, як перстень на свою руку,...</u>	<u>Lege mich wie ein Siegel auf dein Herz / Поклади мене, як печатку на серце своє</u> Процитовано в сенсі: Думка про мене зробить твоє серце несприйнятливим до впливу іншого; первинне значення (звернення до коханих): Носи мене на грудях, на серці, як

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						печатку, яку чоловіки не хочуть носити на шнурі на шиї, як безцінну власність, яка не повинна бути втрачена. (BRS: 178)
45	<i>Denn <u>Liebe ist stark wie der Tod</u> und Leidenschaft unwiderstehlich wie das Totenreich. Ihre Glut ist feurig und eine gewaltige Flamme</i>	<i>Denn <u>Liebe ist stark wie der Tod,</u> und ihr Eifer ist fest wie die Hölle. Ihre Glut ist feurig und eine Flamme des HERRN</i>	Hoheslied 8,6(b)	<i>..., бо <u>сильне кохання, як смерть</u>, заздрощі <u>непереможні</u>, немов той шеол, його жар жар огню, воно <u>полум'я Господа!</u></i>	<i>..., адже <u>любов міцна, як смерть</u>, – <u>ревнощі непереможні</u>, як шеол. Її жар – це жар вогню, <u>полум'я Господнє</u>.</i>	<i><u>Liebe ist stark wie der Tod</u> / <u>Любов сильна, як смерть</u></i> Тут неминучість смерті контрастує з силою справжніх любовних відносин. (BRS: 178)
46	<i>Und er wird richten unter den Nationen und zurechtweisen viele Völker. Da werden sie ihre <u>Schwerter zu Pflugscharen machen</u> und ihre Spieße zu Sichel.</i>	<i>Und er wird richten unter den Heiden und strafen viele Völker. Da werden sie ihre <u>Schwerter zu Pflugscharen</u> und ihre Spieße zu Sichel machen.</i>	Jesaja 2,4	<i>І Він буде судити між людьми, і буде численні народи <u>розсуджувати</u>. І <u>мечі свої перекують вони на лемеші</u>, а списи свої на серпи. Не підійме</i>	<i>Він судитиме народи і буде розсуджувати численні племена. Вони <u>перекують свої мечі на плуги</u>, а списи свої – на серпи; більше не підніматиме народ проти народу</i>	<i><u>Schwerter zu Pflugscharen machen</u> / У сучасній мові вислів «<u>перекувати мечі на рала</u>» має значення: роззброїтися, відмовитися від бойовничих планів. Існує також похідний від цього вислів «<u>перекувати рала на</u></i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>Denn es wird kein Volk wider das andere das Schwert erheben, und sie werden hinfort nicht mehr lernen, Krieg zu führen.</i>	<i>Denn es wird kein Volk gegen das andere ein Schwert aufheben, und werden hinfort nicht mehr kriegen lernen.</i>		<i>меча народ проти народу, і більше не будуть навчатись війни!</i>	<i>меча, і не вчитимуться більше воювати.</i>	<i>мечі», що має протилежне значення: заклик до боротьби. (ГРХ: URL)</i>
47	<i>Darum spricht Gott der Herr: Siehe, ich lege in Zion einen Grundstein, <u>einen bewährten Stein</u>, einen kostbaren Eckstein, der fest gegründet ist. Wer glaubt, der flieht nicht.</i>	<i>Darum spricht der HERR HERR: Siehe, ich lege in Zion einen Grundstein, <u>einen bewährten Stein</u>, einen köstlichen Eckstein, der wohl gegründet ist. Wer glaubt, der flieht nicht.</i>	Jesaja 28,16	<i>Тому Господь Бог сказав так: Оце поклав каменя Я на Сіоні, <u>каменя випробуваного, наріжного, дорогого, міцно закладеного. Хто вірує в нього, не буде той засоромлений!</u></i>	<i><u>Тому так говорить мій Владика Господь: Ось Я кладу в основу на Сіоні Камінь – Камінь випробування, наріжниця, дорогоцінний, міцно закладений, і віруючий у Нього не похитнеться.</u></i>	<i><u>Der Grundstein zu etwas sein / Наріжний камінь</u> У наш час цей вираз вживається із значенням: основа, головна ідея. Вираз вживаємо, коли говоримо про суть, головну ідею події чи явища. (ВТС: URL) Пророцтво про прийдешнього Месію. (БПТ: 686, коментар Р. Турконяка)</i>
48	<i>Ach, HERR, wenn unsre Sünden uns verklagen, so <u>hilf doch um deines</u></i>	<i>Ach HERR, unsre Missetaten haben's ja verdient; aber <u>hilf</u></i>	Jeremia 14,7	<i>Якщо проти нас свідчать наші провини, о Господи, то</i>	<i>Хоч наші провини свідчать проти нас, <u>зроби, Господи, з нами</u></i>	<i><u>Ach, HERR – о Господи!</u> Може вживатися, як вигук подиву чи жаху. <u>um deines Namens</u></i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<u>Namens willen!</u>	<u>doch um deines Namens willen!</u>		<u>зроби ради Ймення Свого, бо намножились наші відступники, ми Тобі нагрішили!</u>	<u>заради Твого Імені, адже намножились наші гріхи, які ми учинили перед Тобою.</u>	<u>willen!</u> – «Заради Вашої честі» (за словами пастиря німецької лютеранської церкви Св. Катерини)
49	<i>Man wird Äcker um Geld kaufen und verbrieften, versiegeln und Zeugen dazu nehmen im Lande Benjamin und um Jerusalem her und in den Städten Judas, in den Städten auf dem Gebirge, in den Städten des Hügellandes und in den Städten des Südlandes; denn ich will ihr Geschick wenden, spricht der Herr.</i>	<i>Dennoch wird man Äcker um Geld kaufen und verbrieften, versiegeln und bezeugen im Lande Benjamin und um Jerusalem her und in den Städten Juda's, in den Städten auf den Gebirgen, in den Städten in den Gründen und in den Städten gegen Mittag; denn ich will ihr Gefängnis wenden, spricht</i>	Jeremia 32,44	<i>І будуть вони купувати поля за срібло, і писати про це у листі, й запечатувати, і свідчити свідками, у краї Веніяминовому та в околицях Єрусалиму, і в містах Юдиних, і в містах гірських, і в містах долишніх, і в містах південних, бо верну їх із полону,</i>	<i>І будуть купувати поля за срібло, записуючи купчу в сувій-грамоту, який будуть запечатувати у присутності свідків... Це відбуватиметься у Веніяминовому краю і довкола Єрусалима, – в усіх інших містах Сефели (долишніх) і в містах південних (Негева), адже я поверну полоненних, – запевняє Господь.</i>	<u>jemandem Brief und Siegel (auf etwas) geben</u> наполегливо завіряти / гарантувати щось комусь; поручитися; запевнити когось в зобов'язаннях / впевненості. (WRI: URL)

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
		<i>der HERR.</i>		<i>говорить Господь!</i>		
50	... ³⁴ <i>Das schautest du, bis ein Stein herunterkam, ohne Zutun von Menschenhänden; der traf das Bild an seinen Füßen, die von Eisen und Ton waren, und zermalmte sie...</i>	³⁴ <i>Solches sahst du, bis daß ein Stein herabgerissen ward ohne Hände; der schlug das Bild an seine Füße, die Eisen und Ton waren, und zermalmte sie.</i>	Daniel 2,31-35	... ³⁴ <i>Ти бачив, аж ось одірвався камінь сам, не через руки, і вдарив боввана по ногах його, що з заліза та з глини, і розтороцив їх...</i>	... ³⁴ <i>Ти дивився аж доки, без допомоги рук не відколовся від гори великий камінь. Він ударив у ноги статуї, що були зі заліза та глини, і розбив їх на шматки...</i>	<i>Ein Koloß auf tönernen Füßen (Колос на глиняних ногах)</i> – велика організація, але дуже крихка / вразлива / знаходиться під загрозою зникнення (WRI: URL) У книзі Даниїла описаний сон, в якому такий величезний колос складається з золота, срібла, руди і заліза. Ноги, однак, частково зроблені з глини. Цей колос означає чотири великі світові імперії, під якими в давнину страждав народ Ізраїлю. Даниїл висловлює надію на те, що ще прийде Царство Боже подолає всі мирські царства. Уві

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						сні камінь потрапляє в глиняні ноги, і колос руйнується. (КТНВ: URL)
51	<i>Ihr seid <u>das Salz der Erde</u>. Wenn nun das Salz nicht mehr salzt, womit soll man salzen? Es ist zu nichts mehr nütze, als dass man es wegschüttet und lässt es von den Leuten zertreten.</i>	<i>Ihr seid <u>das Salz der Erde</u>. Wo nun das Salz dumm wird, womit soll man's salzen? Es ist hinfort zu nichts nütze, denn das man es hinausschütte und lasse es die Leute zertreten.</i>	Matthäus 5,13	<i>Ви <u>сіль землі</u>. Коли сіль ізвітріє, то чим насолити її? Не придасться вона вже нінащо, хіба щоб надвір була висипана та потоптана людьми.</i>	<i>Ви – <u>сіль землі</u>. Якщо сіль втратить силу, то як зробити її солоною? Нінащо вона вже не буде придатна, хіба щоб викинути геть, аби топтали її люди.</i>	<i><u>das Salz der Erde sein</u> / «Сіль землі» – кращі люди свого часу.</i> (BTC: URL)
52	³⁸ <i>Ihr habt gehört, dass gesagt ist: "Auge um Auge, Zahn um Zahn."</i> ³⁹ <i>Ich aber sage euch, dass ihr nicht widerstreben sollt dem Bösen, sondern: Wenn</i>	³⁸ <i>Ihr habt gehört, daß da gesagt ist: "Auge um Auge, Zahn um Zahn."</i> ³⁹ <i>Ich aber sage euch, daß ihr nicht widerstreben sollt dem Übel; sondern, so dir</i>	Matthäus 5,38-40	³⁸ <i>Ви чули, що сказано: Око за око, і зуб за зуба.</i> ³⁹ <i>А Я вам кажу не противитись злону. <u>І коли вдарить тебе хто у праву щоку твою, підстав йому й другу.</u></i>	³⁸ <i>Ви чули, що було сказано: Око за око і зуб за зуб.</i> ³⁹ <i>А я вам кажу не противитися злу; <u>але якщо тебе хтось вдарить у твою праву щоку, підстав йому й другу.</u></i> ⁴⁰ <i>А тому,</i>	<i><u>die andere Wange hinhalten</u> / Підставити ліву щоку — відповісти добром на зло; не провокувати насилля; пробачити.</i> (ХДУ: URL)

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<p><i><u>dich jemand auf deine rechte Backe schlägt, dem biete die andere auch dar.</u></i> ⁴⁰Und wenn jemand mit dir rechten will und dir deinen Rock nehmen, dem lass auch den Mantel.</p>	<p><i><u>jemand einen Streich gibt auf deinen rechten Backen, dem biete den andern auch dar.</u></i>⁴⁰Und so jemand mit dir rechten will und deinen Rock nehmen, dem laß auch den Mantel.</p>		<p>⁴⁰А хто хоче тебе позивати й забрати сорочку твою, віддай і плаща йому.</p>	<p>хто хоче з тобою судитися і забрати в тебе одяг, віддай йому й плаща.</p>	
53	<p>Wenn du nun Almosen gibst, sollst du es nicht vor dir <u>ausposaunen</u>, wie es die Heuchler tun in den Synagogen und auf den Gassen, damit sie von den Leuten gepriesen werden. Wahrlich, ich sage euch: Sie haben ihren Lohn</p>	<p>Wenn du Almosen gibst, sollst du nicht lassen <u>vor dir posaunen</u>, wie die Heuchler tun in den Schulen und auf den Gassen, auf daß sie von den Leuten gepriesen werden. Wahrlich ich sage euch: Sie haben ihren Lohn dahin.</p>	Matthäus 6,2	<p>Отже, коли чиниш ти милостиню, <u>не сурми перед себе</u>, як то роблять оті лицеміри по синагогах та вулицях, щоб хвалили їх люди. По правді кажу вам: вони мають уже нагороду свою!</p>	<p>Отже, коли даєш милостиню, <u>не сурми перед собою</u>, як це роблять лицеміри в синагогах та на вулицях, щоб їх прославляли люди. Запевняю вас: вони вже одержують свою нагороду.</p>	<p><u>Etwas ausposaunen</u> Поширювати щось нескромно; поширювати повідомлення з ажіотажем; розміщувати новини в перебільшеній формі (LBW: URL)</p>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>schon gehabt.</i>					
54	<i>¹⁹Ihr sollt euch nicht Schätze sammeln auf Erden, wo Motten und Rost sie fressen und wo Diebe einbrechen und stehlen. ²⁰Sammelt euch aber Schätze im Himmel, wo weder Motten noch Rost sie fressen und wo Diebe nicht einbrechen und stehlen. ²¹Denn wo dein Schatz ist, da ist auch dein Herz.</i>	<i>¹⁹Ihr sollt euch nicht Schätze sammeln auf Erden, da sie die Motten und der Rost fressen und da die Diebe nachgraben und stehlen. ²⁰Sammelt euch aber Schätze im Himmel, da sie weder Motten noch Rost fressen und da die Diebe nicht nachgraben noch stehlen. ²¹Denn wo euer Schatz ist, da ist auch euer Herz.</i>	Matthäus 6,19-21	<i>¹⁹Не складайте скарбів собі на землі, де нищить їх міль та іржа, і де злодії підкопуються й викрадають. ²⁰Складайте ж собі <u>скарби на небі</u>, де ні міль, ні іржа їх не нищить, і де злодії до них не підкопуються та не крадуть. ²¹Бо де скарб твій, там буде й серце твоє!</i>	<i>¹⁹ Не збирайте собі скарбів на землі, де міль та іржа нищать, і де злодії підкопують і крадуть, ²⁰ а збирайте собі <u>скарби на небі</u>, де ні міль, ані іржа не нищать, і де злодії не підкопують і не крадуть. ²¹ Адже де твій скарб, там буде і твоє серце.</i>	<i><u>Schätze sammeln auf Erden / Скарби земні й скарби небесні</u> – матеріальні речі поступаються вічним і духовним цінностям. (ХДУ: URL)</i>
55	<i><u>Niemand kann zwei Herren dienen: Entweder er wird den einen</u></i>	<i><u>Niemand kann zwei Herren dienen: entweder er wird den einen</u></i>	Matthäus 6,24	<i><u>Ніхто двом панам служити не може, бо або одного</u></i>	<i><u>Ніхто не може служити двом панам, оскільки, або одного</u></i>	<i><u>Man kann nicht gleichzeitig zwei Herren dienen / Мамона:</u> 1. У деяких давніх</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>hassen und den andern lieben, oder er wird an dem einen hängen und den andern verachten. Ihr könnt nicht Gott dienen und dem <u>Mammon</u>.</i>	<i>hassen und den andern lieben, oder er wird dem einen anhangen und den andern verachten. Ihr könnt nicht Gott dienen und dem <u>Mammon</u>.</i>		<i>зненавидить, а другого буде любити, або буде триматись одного, а другого знехтує. Не можете Богові служити й <u>мамоні</u>.</i>	<i>зненавидить, а другого любитиме, або одного триматиметься, а іншим знехтує. Не можете служити Богові й <u>мамоні</u>.</i>	народів (сірійців та ін.) – бог багатства та наживи; у християнських церковних текстах – злий дух, уособлення користолюбства. 2. Жадібність, ненаситність, обжерливість. (СУМ: URL) <i><u>Der schnöde Mammon / жалюгідний мамона:</u></i> безглуздо накопичене матеріальне майно; гроші і багатство. (WRI: URL)
56	¹ <i><u>Richtet nicht, damit ihr nicht gerichtet werdet.</u></i> ² Denn wie ihr richtet, werdet ihr gerichtet werden; und mit welchem Maß ihr messt, wird euch	¹ <i><u>Richtet nicht, auf daß ihr nicht gerichtet werdet.</u></i> ² Denn mit welcherlei Gericht ihr richtet, werdet ihr gerichtet werden; und mit	Matthäus 7,1-2	¹ <i><u>Не судіть, щоб і вас не судили;</u></i> ² бо яким судом судити будете, таким же осудять і вас, і якою мірою будете міряти, такою	¹ <i><u>Не судіть, щоб і вас не судили;</u></i> ² бо яким судом судите, таким будуть і вас; і якою мірою міряєте, такою буде відміряно і вам.	<i><u>Richtet nicht, damit ihr nicht gerichtet werdet / Не судіть – і судимі не будете</u></i> – осудження інших людей призведе до того, що ти будеш осуджений за ту саму помилку. (ХДУ: URL)

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	zugemessen werden.	welcherlei Maß ihr messet, wird euch gemessen werden.		відміряють вам		
57	<i>Ihr sollt das Heilige nicht den Hunden geben, und eure Perlen sollt ihr nicht vor die Säue werfen, damit die sie nicht zertreten mit ihren Füßen und sich umwenden und euch zerreißen</i>	<i>Ihr sollt das Heiligtum nicht den Hunden geben, und eure Perlen nicht vor die Säue werfen, auf daß sie dieselben nicht zertreten mit ihren Füßen und sich wenden und euch zerreißen.</i>	Matthäus 7,6	<i>Не давайте святого псам, і не розсипайте перел своїх перед свиньми, щоб вони не потоптали їх ногами своїми, і, обернувшись, щоб не розшарпали й вас.</i>	<i>Не давайте святого псам, і не кидайте ваших перлин перед свинями, щоб не потоптали їх своїми ногами і, обернувшись, не розшарпали вас.</i>	<i>Perlen vor die Säue werfen / Кидати перла свиням</i> – говорити марно, доводити щось тому, хто не може збагнути, не здатний або не хоче зрозуміти того, що йому кажуть. (СУМ: URL)
58	<i>⁷Bittet, so wird euch gegeben; suchet, so werdet ihr finden; klopft an, so wird euch aufgetan. ⁸Denn wer da bittet, der empfängt; und wer da sucht, der</i>	<i>⁷Bittet, so wird euch gegeben; suchet, so werdet ihr finden; klopft an, so wird euch aufgetan. ⁸Denn wer da bittet, der empfängt; und wer da sucht, der</i>	Matthäus 7,7-8	<i>⁷Просить і буде вам дано, шукайте і знайдете, стукайте і відчинять вам; ⁸бо кожен, хто просить одержує, хто</i>	<i>⁷Просить – і дасться вам; шукайте – і знайдете; стукайте – і відчинять вам. ⁸Адже кожний, хто просить, – знаходить; і тому,</i>	<i>Wer da anklopft, dem wird aufgetan / Стукайте – і відчинять</i> – важливість постійності в пошуку допомоги, чи певних благ, бо завжди є шанс, що ви отримаєте те, що шукаєте. (ХДУ: URL)

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>findet; und <u>wer da anklopft, dem wird aufgetan.</u></i>	<i>findet; und wer da anklopft, dem wird aufgetan.</i>		<i>шукає знаходить, а хто стукає відчиняє йому.</i>	<i><u>хто стукає, – відчиняє.</u></i>	
59	<i>Seht euch vor vor den falschen Propheten, die <u>in Schafskleidern zu euch kommen, inwendig aber sind sie reißende Wölfe.</u></i>	<i>Seht euch vor vor den falschen Propheten, die <u>in Schafskleidern zu euch kommen, inwendig aber sind sie reißende Wölfe.</u></i>	Matthäus 7,15	<i>Стережіться фальшивих пророків, що приходять до вас <u>ув одежі овечій, а всередині хижі вовки.</u></i>	<i>Стережіться лжепророків, які приходять до вас <u>овечих шкурах, а всередині – хижі вовки.</u></i>	<i><u>Ein Wolf im Schafspelz</u></i> погана людина, яка прикидається нешкідливою і безневинною; дещо, що сильніше / могутніше, ніж здається на перший погляд. (WRI: URL)
60	<i><u>An ihren Früchten sollt ihr sie erkennen. Kann man denn Trauben lesen von den Dornen oder Feigen von den Disteln?</u></i>	<i><u>An ihren Früchten sollt ihr sie erkennen. Kann man auch Trauben lesen von den Dornen oder Feigen von den Disteln?</u></i>	Matthäus 7,16	<i><u>По їхніх плодах ви пізнаєте їх. Бо хіба ж виноград на тернині збирають, або фіги із будяків?</u></i>	<i><u>За їхніми плодами впізнаєте їх. Хіба збирають виноград з тернини або смокви – з будяків?</u></i>	<i><u>An ihren Früchten sollt ihr sie erkennen. Kann man denn Trauben lesen von den Dornen oder Feigen von den Disteln?/ Пізнавайте за плодами – людину варто оцінювати за результатами її життя, поведінки, радше ніж вірити першому враженню.</u></i> (ХДУ: URL)
61	<i>Und wer diese</i>	<i>Und wer diese</i>	Matthäus 7,26	<i>А кожен, хто</i>	<i>А кожний, хто</i>	<i><u>auf Sand gebaut haben –</u></i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>meine Rede hört und tut sie nicht, der gleicht einem törichten Mann, der <u>sein Haus auf Sand baute.</u></i>	<i>meine Rede hört und tut sie nicht, der ist einem törichten Manne gleich, der <u>sein Haus auf den Sand baute.</u></i>		<i>слухає цих Моїх слів, та їх не виконує, подібний до чоловіка того необачного, що <u>свій дім збудував на піску.</u></i>	<i>слухає ці Мої слова, та виконує їх, буде подібний дочоловіка нерозумного, який <u>збудував свій дім на піску;</u></i>	покладатися на щось невизначене, сумнівне, а потім, зазнавати невдачі. (WB: URL)
62	<i>Siehe, ich sende euch <u>wie Schafe mitten unter die Wölfe.</u> Darum seid klug wie die Schlangen und ohne Falsch wie die Tauben.</i>	<i>Siehe, ich sende euch <u>wie Schafe mitten unter die Wölfe;</u> darum seid klug wie die Schlangen und ohne Falsch wie die Tauben.</i>	Matthäus 10,16	<i>Оце посилаю Я вас, <u>як овець між вовки.</u> Будьте ж мудрі, як змії, і невинні, як голубки.</i>	<i>Ось Я посилаю вас, <u>як овець поміж вовків.</u> Тому будьте мудрі, як змії, і невинні, як голуби.</i>	<i><u>Das Schaf mitten unter Wölfen / Ягнята серед вовків</u> – смирна, чиста, невинна людина серед жорстоких людей. (ХДУ: URL)</i>
63	<i>Der Feind, der es sät, ist der Teufel. Die <u>Ernte ist das Ende der Welt.</u> Die Schnitter sind die Engel.</i>	<i>Der Feind, der sie sät, ist der Teufel. Die <u>Ernte ist das Ende der Welt.</u> Die Schnitter sind die Engel.</i>	Matthäus 13,39	<i>...;а ворог, що всіяв його це диявол, <u>жнива кінець віку,</u> а жєнці Анголи.</i>	<i>ворог, що його посіяв, – це диявол; <u>жнива – це кінець світу,</u> а жєнці – це ангели.</i>	<i><u>Bis an das Ende der Welt / Жнива</u> – у цьому випадку: час і процес збору врожаю; ілюстрування у вигляді врожаю життєдіяльності людини. (BRS: 276) <u>Кінець світу</u> – поширений фразеологізм, що</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						означає реальну чи уявну загрозу абсолютного чи часткового припинення існування цивілізацій, людства, планети Земля, Всесвіту тощо. У вузькому сенсі – знищення всього живого. (BBE: URL)
64	<p>¹)Und sie ärgerten sich an ihm. Jesus aber sprach zu ihnen: <u>Ein Prophet gilt nirgends weniger als in seinem Vaterland und in seinem Hause.</u></p> <p>²)Er sprach aber: Wahrlich, ich sage euch: <u>Kein Prophet ist willkommen in</u></p>	<p>¹)Und sie ärgerten sich an ihm. Jesus aber sprach zu ihnen: <u>Ein Prophet gilt nirgend weniger denn in seinem Vaterland und in seinem Hause.</u></p> <p>²) Er sprach aber: Wahrlich, ich sage euch: <u>Kein</u></p>	<p>¹) Matthäus 13,57 ²) Lukas 4,24 ³) Johannes 4,44</p>	<p>¹)І вони спокушались Ним. А Ісус їм сказав: <u>Пророка нема без пошани, хіба тільки в вітчизні своїй та в домі своїм!</u></p> <p>²)І сказав Він: <u>Поправді кажу вам: <u>Жаден</u></u></p>	<p>¹)І вони спокушувалися Ним. Ісус же сказав їм: <u>Пророк не буває без пошани, - хіба тільки на своїй батьківщині та у своєму домі.</u></p> <p>²)І Він промовив: <u>Запевняю вас, що жодний пророк не</u></p>	<p><u>Der Prophet gilt nichts im eigenen Land / Нема пророка в своїй країні</u> У переносному значенні: люди охоче прислухаються до слів сторонніх людей, але зовсім не цінують навіть найрозумніших думок, якщо вони належать близьким особам. У давніх юдеїв <i>пророки</i> – проповідники та провозвісники волі Божої, які не належали</p>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<p><u>seinem Vaterland.</u></p> <p>³⁾<i>Denn er selber, Jesus, bezeugte, dass ein Prophet in seiner Vaterstadt nichts gilt.</i></p>	<p><u>Prophet ist angenehm in seinem Vaterlande.</u></p> <p>³⁾<i>Denn er selber, Jesus, zeugte, daß ein Prophet daheim nichts gilt.</i></p>		<p><u>пророк не буває приємний у вітчизні своїй.</u></p> <p>³⁾<i>Сам бо свідчив Ісус, що не має пошани пророк у вітчизні своїй.</i></p>	<p><u>приймається на своїй батьківщині.</u></p> <p>³⁾<i>бо сам Ісус засвідчив, що пророк не має пошанина своїй батьківщині.</i></p>	<p>до жерців. Пророки Ісайя, Єремія та ін. виступали проти рабовласників, лихварів, віщували загибель Ізраїльського та Юдейського царств і прихід месії, який встановить справедливість. У сучасній мові «пророк» – визначна людина, яка бачить далі за інших. Слово вживається ще й з іронічним забарвленням: людина, що береться судити про майбутнє, не маючи для цього даних. (ГРХ: URL)</p>
65	<p><u>Lasst sie, sie sind blinde Blindenführer!</u></p> <p><i>Wenn aber ein Blinder den</i></p>	<p><u>Lasset sie fahren! Sie sind blinde Blindenleiter.</u></p> <p><i>Wenn aber ein Blinder den</i></p>	Matthäus 15,14	<p><u>Залишіть ви їх: це сліпі поводатарі для сліпих. А коли сліпий водить сліпого, обоє до</u></p>	<p><u>Залиште їх: це сліпі поводирі сліпих. А коли сліпий веде сліпого, то обидва впадуть</u></p>	<p><u>Sie sind blinde Blindenführer!</u> / <u>Сліпі проводирі сліпців</u> – вислів на опис людей, які не мають здорового</p>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>andern führt, so fallen sie beide in die Grube.</i>	<i>andern leitet, so fallen sie beide in die Grube.</i>		<i>ями впадуть...</i>	<i>у яму.</i>	глузду або знань, проте поводяться, як знавці теми, та ведуть за собою людей. (ХДУ: URL)
66	<i>Da sprach Jesus zu seinen Jüngern: Will mir jemand nachfolgen, der verleugne sich selbst und <u>nehme sein Kreuz auf sich und folge mir.</u></i>	<i>Da sprach Jesus zu seinen Jüngern: Will mir jemand nachfolgen, der verleugne sich selbst und <u>nehme sein Kreuz auf sich und folge mir.</u></i>	Matthäus 16,24	<i>Промовив тоді Ісус учням Своїм: Коли хоче хто йти вслід за Мною, хай зречеться самого себе, і хай візьме <u>свого хреста, та й іде вслід за Мною.</u></i>	<i>Тоді Ісус сказав Своїм учням: Коли хто хоче йти за мною, нехай зречеться самого себе, <u>візьме свій хрест і йде за Мною.</u></i>	<i><u>sein Kreuz tragen / sein Kreuz auf sich nehmen / Нести свій хрест</u></i> – це терпляче зносити труднощі, все, що судилось і стало неминучим у чиємусь житті; виконувати свій обов'язок до кінця. У переносному вживанні означає покірність долі; муки, які людина терпить в ім'я ідеї. (ГРХ: URL)
67	<i>So werden die <u>Letzten die Ersten und die Ersten die Letzten sein.</u></i>	<i>Also werden die <u>Letzten die Ersten und die Ersten die Letzten sein.</u></i>	Matthäus 20,16	<i>Отак <u>будуть останні першими, а перші останніми!</u></i>	<i>Так <u>останні будуть першими, а перші – останніми,</u> ...</i>	<i><u>Die Letzten werden die Ersten sein</u></i> 1) Це прислів'я породжує надію для тих, хто (в певному сенсі) знедолений («останній»);

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						<p>в той же час вона є нагадуванням для тих, хто знаходиться в привілейованому положенні («перший»), і, таким чином, має на увазі заклик не зловживати цими привілеями.</p> <p>2) Інше значення полягає в тому, що останній, хто буде похований, буде першим, хто воскресне. (WB: URL)</p>
68	<p><i>Weh euch, Schriftgelehrte und <u>Pharisäer</u>, ihr Heuchler, die ihr seid wie die übertünchten Gräber, die von außen hübsch scheinen, aber innen sind sie voller</i></p>	<p><i>Weh euch, Schriftgelehrte und <u>Pharisäer</u>, ihr Heuchler, die ihr gleich seid wie die übertünchten Gräber, welche auswendig hübsch scheinen, aber inwendig</i></p>	Matthäus 23,27	<p><i>Горе вам, книжники та <u>фарисеї</u>, лицеміри, що подібні до гробів побілених, які гарними зверху здаються, а всередині повні трупних кісток та всякої</i></p>	<p><i>Горе вам, книжники та <u>фарисеї</u>, лицеміри, бо ви подібні до гробів побілених, які ззовні видаються гарними, а всередині повні мертвих кісток і всякої</i></p>	<p><u><i>ein Pharisäer sein / Фарисеї</i></u></p> <p>1. У Стародавній Іудеї – послідовник релігійно-політичної течії, що виражала інтереси заможних іудеїв і відзначалася фанатизмом та надмірною увагою до зовнішніх проявів</p>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>Totengebeine und lauter Unrat!</i>	<i>sind sie voller Totengebeine und alles Unflats!</i>		<i>нечистоти!</i>	<i>нечистоти.</i>	релігійності. 2. У переносному значенні – лицемірна людина; ханжа. (СПУМК: URL) Особливо «благочестива» група фарисеїв піддається в Новому Завіті критиці за те, що вони видають себе за кращих, ніж вони є насправді.
69	<i>¹⁸Der aber einen empfangen hatte, ging hin, grub ein Loch in die Erde und verbarg das Geld seines Herrn.</i>	<i>¹⁸Der aber einen empfangen hatte, ging hin und machte eine Grube in die Erde und verbarg seines Herrn Geld.</i>	Matthäus 25,14-30	<i>¹⁸А той, що одного взяв, пішов та й закопав його в землю, і сховав срібло пана свого.</i>	<i>¹⁸ А той, хто одержав один, пішов і закопав у землю гроші свого пана.</i>	<i>Talent im Boden vergraben / Закопати талант у землю</i> Євангельська притча розповідає про раба, який, одержавши від свого пана срібну монету (талант), закопав її в землю замість того, щоб пустити в обіг і одержати прибуток. У переносному вживанні означає: не використати

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						наявних можливостей, загубити обдарування. (ГРХ: URL)
70	<i>Sein Herr aber antwortete und sprach zu ihm: Du böser und fauler Knecht! Wusstest du, dass <u>ich ernte, wo ich nicht gesät habe, und einsamme, wo ich nicht ausgestreut habe?</u></i>	<i>Sein Herr aber antwortete und sprach zu ihm: Du Schalk und fauler Knecht! wußtest du, daß <u>ich schneide, da ich nicht gesät habe, und sammle, da ich nicht gestreut habe?</u></i>	Matthäus 25,26	<i>І відповів його пан і сказав йому: Рабе лукавий і лінивий! Ти знав, що <u>я жну, де не сіяв, і збираю, де не розсипав?</u></i>	<i>У відповідь його пан сказав йому: Злий і лінивий рабе! То ти знав, що <u>я жну, де не сіяв, і збираю, де не розсипав?</u></i>	<i><u>Ernten, wo man nicht gesät hat / жати, де не сіяв</u> – жити за рахунок роботи інших людей. (WRI: URL)</i>
71	<i>³Als Judas, der ihn verraten hatte, sah, dass er zum <u>Tode verurteilt</u> war, reute es ihn, und er brachte die dreißig Silberlinge den Hohenpriestern und Ältesten</i>	<i>³Da das sah Judas, der ihn verraten hatte, daß er <u>verdamm</u>t war zum Tode, gereute es ihn, und brachte wieder die dreißig Silberlinge den</i>	Matthäus 27,3-5	<i>³Тоді Юда, що <u>видав Його, як побачив, що Його засудили, розкався, і вернув тридцять срібняків первосвященникам і старшим,</u> ⁴та</i>	<i>³Тоді Юда, який <u>Його видав, побачивши, що він засуджений, розкався і повернув тридцять срібних монет первосвященникам і старшим,</u></i>	<i><u>Judaslohn / Ціна зради – смерть</u> – результати зради завжди будуть гіршими, ніж те благо, яке зрадник хотів отримати. (ХДУ: URL)</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	zurück ⁴ und sprach: Ich habe gesündigt, unschuldiges Blut habe ich verraten. Sie aber sprachen: Was geht uns das an? Da sieh du zu! ⁵ Und er warf die Silberlinge in den Tempel, ging davon und <u>erhängte sich.</u>	Hohenpriestern und den Ältesten ⁴ und sprach: Ich habe übel getan, daß ich unschuldig Blut verraten habe. ⁵ Sie sprachen: Was geht uns das an? Da siehe du zu! Und er warf die Silberlinge in den Tempel, hob sich davon, ging hin und <u>erhängte sich selbst.</u>		й сказав: Я згрішив, невинну кров видавши. Вони ж відказали: А нам що до того? Дивись собі сам... ⁵ І, кинувши в храм срібняки, відійшов, <u>а тому пішов, та й повісився...</u>	⁴ кажучи: Я згрішив, видвши невинну кров. Вони ж сказали: А що нам до того. Сам дивися. ⁵ Тоді він кинув срібняки в храмі, <u>пішов геть і повісився.</u>	
72	Da aber Pilatus sah, dass er nichts ausrichtete, sondern das Getümmel immer größer wurde, nahm er Wasser und <u>wusch sich die Hände vor</u>	Da aber Pilatus sah, daß er nichts schaffte, sondern daß ein viel größer Getümmel ward, nahm er Wasser und <u>wusch die Hände vor dem Volk und</u>	Matthäus 27,24	І, як побачив Пилат, що нічого не вдіє, а неспокій ще більший стається, набрав він води, та й перед народом <u>умив свої руки</u> й сказав:	Побачивши, що нічого не вдіє, а заколот дедалі посилюється, Пилат узяв воду, <u>вмив руки перед народом і сказав: Невинний я в крові Цього</u>	<u>Hände in Unschuld waschen</u> – відкидати будь-яку провину; відкидати будь-яку співучасть. (WRI: URL) <u>Умити руки</u> – ухилитися від участі в якій-небудь справі, знімати з себе

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>dem Volk und sprach: Ich bin unschuldig am Blut dieses Menschen; seht ihr zu!</i>	<i>sprach: Ich bin unschuldig an dem Blut dieses Gerechten, sehet ihr zu!</i>		<i>Я невинний у крові Його! Самі ви побачите...</i>	<i>Праведника! Дивіться самі!</i>	відповідальність. (ХДУ: URL)
73	<i>Und es kam <u>eine arme Witwe und legte zwei Scherflein ein</u>; das ist ein Heller.</i>	<i>Und es kam <u>eine arme Witwe und legte zwei Scherflein ein</u>; die machen einen Heller.</i>	Markus 12,42	<i>І підійшла <u>одна вбога вдовиця</u>, і поклала <u>дві лепти</u>, <u>цебто гріш</u>.</i>	<i>І підійшла <u>одна бідна вдова</u>, і <u>вкинула дві лепти</u>, <u>тобто когрант</u>.</i>	<i>Scherflein der Witwe / Лента (вдовиці)</i> Вислів виник з євангельського оповідання про пожертвування в скарбницю єрусалимського храму; щедрі внески багатих, які жертвують, не бідніючи, протиставлені тут скромному внеску бідної вдови, яка віддала все, що мала, – <i>дві лепти</i> . <i>Лента</i> – дрібна монета у Стародавній Греції. Вирази «внести свою лепту», «лента» зараз

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						вживаються у значенні: посильна участь у чомусь. Вислів « <i>лепта вдовиці</i> » має значення: внесок формально малий, але великий своєю внутрішньою цінністю; вживається також іронічно. (BTC: URL)
74	<i>Seht zu, bringt rechtschaffene Früchte der Buße; und nehmt euch nicht vor zu sagen: Wir haben Abraham zum Vater. Denn ich sage euch: Gott kann dem Abraham aus diesen Steinen Kinder erwecken.</i>	<i>Sehet zu, tut rechtschaffene Früchte der Buße und nehmt euch nicht vor, zu sagen: Wir haben Abraham zum Vater. Denn ich sage euch: Gott kann dem Abraham aus diesen Steinen Kinder erwecken.</i>	Лукas 3,8	<i>Отож, учиніть гідний плід покаяння. І не починайте казати в собі: Маємо батька Авраама. Бо кажу вам, що Бог може піднести дітей Авраамові з цього каміння.</i>	<i>Тож принесіть плоди, гідні покаяння, і не намагайтеся казати собі: Маємо батька Авраама! Бо кажу вам, що Бог може з цього каміння підняти дітей Авраамові.</i>	<i>rechtschaffene Früchte der Buße / Гідний плід покаяння</i> – глибоке покаяння. (ХДУ: URL) <i>Гідний</i> – такий, що має високі позитивні якості; достойний. <i>Плід</i> у переносному значенні: результат, наслідок яких-небудь дій, зусиль. <i>Покаяння</i> – добровільне визнання своєї провини;

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						каяття з якогось приводу. (СУМ: URL)
75	<i>Welcher Mensch ist unter euch, der <u>hundert Schafe hat und, wenn er eines von ihnen verliert, nicht die neunundneunzig in der Wüste lässt und geht dem verlorenen nach, bis er's findet?</u></i>	<i>Welcher Mensch ist unter euch, der <u>hundert Schafe hat und, so er der eines verliert, der nicht lasse die neunundneunzig in der Wüste und <u>hingehe nach dem verlorenen, bis daß er's finde?</u></u></i>	Lukas 15,4	<i>Котрий з вас чоловік, <u>мавши сотню овець і загубивши одну з них, не покине в пустині тих дев'ятидесяти й дев'яти, та й не піде <u>шукати загинулої, аж поки не знайде її?</u></u></i>	<i>Який чоловік із вас, <u>маючи сто овець і загубивши одну з них, не лишає дев'яносто дев'ять у пустелі та не <u>йде за тією, що загубилася, доки не знайде її?</u></u></i>	<i><u>ein verlorenes Schaf sein / <u>Заблукана (заблудла) вівця</u></u></i> – про людину, що порвала стосунки з тим колом осіб, до якого раніше належала, або яка збилася з правильного життєвого шляху. Розставивши довгі ноги і нагнувши волячу шию до вікна, піп вовчими очима проводжав свою заблукану вівцю. (СУМ: URL)
76	<i><u>der verlorene Sohn</u></i>	<i>²⁴denn dieser <u>mein Sohn war tot und ist wieder lebendig geworden; er war verloren und ist gefunden worden...</u></i>	Lukas 15,11-32	<i><u>Блудний син</u></i>	<i>²⁴Бо цей <u>син мій був мертвий – і ожив, пропав – і знайшовся!...</u></i>	<i><u>wie der verlorene Sohn sein / <u>Блудний син</u></u></i> У євангельській притчі (Лука 15, 11-32) розповідається про блудного сина, який, живучи розпусно, розтратив на чужині все,

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів- біблеїзмів
						<p>що мав. Убогий, голодний і хворий, повернувся він на батьківщину. З радістю зустрів його батько, одягнув у дороге вбрання і наказав заколоти відгодоване теля. <i>«Повернення блудного сина»</i> є однією з кращих картин великого голландського художника XVII ст. Рембрандта. На сюжет євангельської притчі Т.Г. Шевченко створив серію гравюр.</p> <p>У переносному вживанні <i>«блудний син»</i>, <i>«син марнотравний»</i> – людина, що розкалася в своїх помилках.(ВТС: URL)</p> <p><i>Блудний син – син</i> (який знаходить дорогу назад),</p>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						який розлучений з родиною через різні погляди або через те, що він роз'єднаний з сім'єю з географічних причин. (WRI: URL)
77	<i>Der Zöllner aber stand ferne, wollte auch die Augen nicht aufheben zum Himmel, sondern <u>schlug an seine Brust</u> und sprach: Gott, sei mir Sünder gnädig!</i>	<i>Und der Zöllner stand von ferne, wollte auch seine Augen nicht aufheben gen Himmel, sondern <u>schlug an seine Brust</u> und sprach: Gott, sei mir Sünder gnädig!</i>	Lukas 18,13	<i>А митник здалека стояв, та й очей навіть звести до неба не смів, але <u>бив себе в груді</u> й казав: Боже, будь милостивий до мене грішного!</i>	<i>А митник, здалека стоячи, не смів навіть очей звести до неба, але <u>бив себе в груді</u>, промовляючи: Боже, будь милосердний до мене, грішного!</i>	<i><u>Sich an die Brust schlagen</u></i> – шкодувати; дорікати себе. (WRI: URL)
78	⁴¹ <i>Und als er nahe hinzukam und die Stadt sah, weinte er über sie</i> ⁴² <i>und sprach: Wenn doch auch du erkennst an diesem Tag, was zum Frieden</i>	⁴¹ <i>Und als er nahe hinzukam, sah er die Stadt an und weinte über sie</i> ⁴² <i>und sprach: Wenn doch auch du erkennst zu dieser deiner Zeit, was zu deinem</i>	Lukas 19,41-42	⁴¹ <i>І коли Він наблизився, і місто побачив, то заплакав за ним,</i> ⁴² <i>і сказав: О, якби й ти хоч цього дня пізнало, що потрібне для</i>	⁴¹ <i>А коли Він наблизився і побачив місто, то заплакав над ним,</i> ⁴² <i>кажучи: Якби ти зрозуміло, хоч у цей день, що потрібне для (твого) миру!</i>	<i><u>vor deinen Augen verborgen / прихований від очей</u></i> Той, що не можна розпізнати / зрозуміти. (СУМ: URL)

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>dient! Aber nun ist's <u>vor deinen Augen verborgen.</u></i>	<i>Frieden dient! Aber nun ist's <u>vor deinen Augen verborgen.</u></i>		<i>миру тобі! Та тепер <u>від очей твоїх сховане це.</u></i>	<i>Тепер же це <u>сховано від очей твоїх!</u></i>	
79	<i>⁴¹Und er riss sich von ihnen los, etwa einen Steinwurf weit, und kniete nieder, betete ⁴²und sprach: Vater, willst du, <u>so nimm diesen Kelch von mir; doch nicht mein, sondern dein Wille geschehe!</u></i>	<i>⁴¹Und er riß sich von ihnen einen Steinwurf weit und kniete nieder, betete ⁴²und sprach: Vater, willst du, <u>so nehme diesen Kelch von mir, doch nicht mein, sondern dein Wille geschehe!</u></i>	Lukas 22,41-42	<i>⁴¹А Він Сам, відійшовши від них, як докинути каменем, на коліна припав та й молився, ⁴²благаючи: Отче, як волієш, <u>пронеси мимо Мене цю чашу!</u> Та проте не Моя, а Твоя нехай станеться воля!</i>	<i>⁴¹А Сам відійшов від них на віддаль, як кинути каменем, упав на коліна й молився, ⁴²промовляючи: Отче, коли хочеш, <u>зроби, щоб минула Мене чаша ця;</u> однак не Моя хай буде воля, але Твоя!</i>	<i><u>der Kelch ist an jemandem vorübergegangen / vorbeigegangen (чаша пройшла / минула повз когось)</u> Хтось ледь впорався з неприємною ситуацією; хтось пожалів когось нещасного, хтось врятувався. (WRI: URL)</i>
80	<i>“Von Pontius zu Pilatus laufen”</i>		Lukas 23	Ходити від Понтія до Пилата	<i>Історія: <u>Ісус перед Пилатом</u></i>	<i>“<u>Von Pontius zu Pilatus laufen</u>” / «<u>Ходити від однієї установи до іншої</u>» Фразеологізм розповідає, як Ісуса Христа римський правитель Понтій Пилат посилав до</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						імператора Геродота, щоб той його засудив. [14: 61]
81	<i>Sie riefen aber: <u>Kreuzige, kreuzige ihn!</u></i>	<i>Sie riefen aber und sprachen: <u>Kreuzige, kreuzige ihn!</u></i>	Lukas 23,21	<i>Та кричали вони й говорили: <u>Розіпни, розіпни Його!</u></i>	<i>Та вони кричали, вигукуючи: <u>Розіпни, розіпни Його!</u></i>	<i><u>Kreuzige, kreuzige ihn!</u> / «Розіпни, розіпни його!»</i> – вислів, що символізує мінливість натовпу. Спочатку люди готові лестити та хвалити, а потім раптово зненавидіти. (ХДУ: URL)
82	<i>Und Jesus rief laut: <u>Vater, ich befehle meinen Geist in deine Hände! Und als er das gesagt hatte, verschied er.</u></i>	<i>Und Jesus rief laut und sprach: <u>Vater, ich befehle meinen Geist in deine Hände! Und als er das gesagt, verschied er.</u></i>	Lukas 23,46	<i>І, скрикнувши голосом гучним, промовив Ісус: <u>Отче, у руки Твої віддаю Свого духа! І це прорікши, Він духа віддав...</u></i>	<i>Скрикнувши гучним голосом, Ісус промовив: <u>Отче, у Твої руки передаю Свій дух! Сказавши це, Він віддав духа.</u></i>	<i>“<u>Vater, ich befehle meinen Geist in deine Hände!</u>” / <u>verschied = помер Віддати Богу дух (духа) – умерти.</u> <u>Дух вийшов</u> (вискочив) з кого, у кого – умер, загинув хтось. (СУМ: URL)</i>
83	<i>Er sprach: “<u>Ich bin die Stimme eines Predigers in der Wüste: Ebnet</u></i>	<i>Er sprach: <u>Ich bin eine Stimme eines Predigers in der Wüste:</u></i>	Johannes 1,23	<i>Відказав: <u>Я голос того, хто кличе: В пустині рівняйте дорогу</u></i>	<i>Він відповів: <u>Я – голос того, хто кличев пустелі: Рівняйте дорогу</u></i>	<i><u>ein Prediger in der Wüste sein</u> / <u>Голос волаючого в пустелі</u> Вживається у значенні:</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>den Weg des Herrn!”, wie der Prophet Jesaja gesagt hat</i>	<i>Richtet den Weg des HERRN! wie der Prophet Jesaja gesagt hat.</i>		<i>Господню, як Ісаїя пророк заповів.</i>	<i>Господу! – як сказав пророк Ісаїя.</i>	даремний заклик до когось-небудь, який залишається без уваги, без відповіді, а також самотній виступ, не підтриманий ніким. (BTC: URL)
84	<i>Am nächsten Tag sieht Johannes, dass Jesus zu ihm kommt, und spricht: Siehe, das ist Gottes Lamm, das der Welt Sünde trägt!</i>	<i>Des andern Tages sieht Johannes Jesum zu ihm kommen und spricht: Siehe, das ist Gottes Lamm, welches der Welt Sünde trägt!</i>	Johannes 1,29	<i>Наступного дня Іван бачить Ісуса, що до нього йде, та й каже: Оце Агнець Божий, що на Себе гріх світу бере!</i>	<i>Наступного дня він бачить Ісуса, Який іде до нього і каже: Ось Агнець Божий, що на Себе бере гріх світу!</i>	<u>Lamm Gottes</u> / <u>Агнець Божий</u> У переносному значенні – безвинна жертва. (ГРХ: URL)
85	<i>²⁴Thomas aber, einer der Zwölf, der Zwillig genannt wird, war nicht bei ihnen, als Jesus kam...</i>	<i>²⁴Thomas aber, der Zwölf einer, der da heißt Zwillig, war nicht bei ihnen, da Jesus kam.</i>	Johannes 20,24-29	<i>²⁴А Хома, один з Дванадцятьох, званий Близнюк, із ними не був, як приходив Ісус...</i>	<i>²⁴Хома, один з дванадцятьох, званий Близнюком, не був з ними, коли прийшов Ісус...</i>	<u>ein ungläubiger Thomas</u> / <u>Der ungläubige Thomas</u> Той, хто сумнівається у всьому, скептик. Оскільки він сумнівався у воскресінні Ісуса, апостол Фома став відомий як «невіруючий Фома». Тільки через

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
						рани воскреслого він був переконаний. (WRI: URL)
86	<i>Die Menge der Gläubigen aber war ein Herz und eine Seele; auch nicht einer sagte von seinen Gütern, dass sie sein wären, sondern es war ihnen alles gemeinsam.</i>	<i>Die Menge aber der Gläubigen war ein Herz und eine Seele; auch keiner sagte von seinen Gütern, daß sie sein wären, sondern es war ihnen alles gemein.</i>	Аpostel- geschichte 4,32	<i>А люди, що ввірували, мали серце одне й одну душу, і жаден із них не вважав що з маєтку свого за своє, але в них усе спільним було.</i>	<i>Всі ті, які повірили, мали одне серце й душу; ніхто нічого зі свого майна не називав власним, бо все було в них спільне.</i>	<i>Ein Herz und eine Seele sein</i> бути дуже близькими друзями; бути найкращими друзями (WRI: URL)
87	<i>Denn Gott ist mein Zeuge, dem ich in meinem Geist diene durch das Evangelium von seinem Sohn, dass ich ohne Unterlass euer gedenke...</i>	<i>Denn Gott ist mein Zeuge, welchem ich diene in meinem Geist am Evangelium von seinem Sohn, daß ich ohne Unterlaß euer gedenke</i>	Römer 1,9	<i>Бо свідок мені Бог, Якому служу духом своїм у звіщанні Євангелії Його Сина, що я безперестанно згадую про вас,...</i>	<i>І свідком мені є Бог, Якому служу своїм духом у Євангелії Його Сина, що завжди про вас пам'ятаю, ...</i>	<i>Gott ist mein Zeuge / Бог мені свідок</i> Звернення до Бога, як до довіреної особи будь-якої справи, події. (BRS: 346)
88	<i>So gebt nun jedem, was ihr</i>	<i>So gebet nun jedermann, was</i>	Römer 13,7	<i>Тож віддайте належне усім:</i>	<i>Віддавайте всім належне: кому</i>	<i>Ehre, wem Ehre gebührt / Слава тому, кому</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>schuldig seid: Steuer, dem die Steuer gebührt; Zoll, dem der Zoll gebührt; Furcht, dem die Furcht gebührt; <u>Ehre</u>, dem die Ehre gebührt.</i>	<i>ihr schuldig seid: Schoß, dem der Schoß gebührt; Zoll, dem der Zoll gebührt; Furcht, dem die Furcht gebührt; <u>Ehre</u>, dem die Ehre gebührt.</i>		<i>кому податок податок, кому мито мито, кому страх страх, <u>кому честь честь</u>.</i>	<i>податок – , кому мито – мито, кому страх – страх, <u>кому пошану – пошану</u>.</i>	<i><u>належить слава</u> – Ті, хто заслуговує на визнання, повинні його отримати. (LBW: URL)</i>
89	<i>Ich meine aber dies: <u>Wer da kärglich sät, der wird auch kärglich ernten;</u> und wer da sät im Segen, der wird auch ernten im Segen.</i>	<i>Ich meine aber das: <u>Wer da kärglich sät, der wird auch kärglich ernten;</u> und wer da sät im Segen, der wird auch ernten im Segen.</i>	2. Korinther 9,6	<i>А до цього кажу: <u>Хто скупо сіє, той скупо й жатиме, а хто сіє щедро, той щедро й жатиме!</u></i>	<i>Втім, <u>хто сіє скупо, той скупо і жатиме, а хто сіє щедро, той щедро і пожне.</u></i>	<i><u>"Nicht kleckern, sondern klotzen"</u> Заява апостола, в якому йдеться про збір грошей, сьогодні також використовується як прислів'я зі світським змістом – наприклад, в сенсі <u>«Не розкидай гроші, а заробляй»</u>. (BRS: 358)</i>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
90	<p><i>Und damit ich mich wegen der hohen Offenbarungen nicht überhebe, ist mir gegeben ein <u>Pfahl ins Fleisch</u>, nämlich des Satans Engel, der mich mit Fäusten schlagen soll, damit ich mich nicht überhebe.</i></p>	<p><i>Und auf daß ich mich nicht der hohen Offenbarung überhebe, ist mir gegeben ein <u>Pfahl ins Fleisch</u>, nämlich des Satans Engel, der mich mit Fäusten schlage, auf daß ich mich nicht überhebe.</i></p>	2. Korinther 12,7	<p><i>А щоб я через пребагато об'явлень не величався, то дано мені <u>в тіло колючку</u>, посланця сатани, щоб бив в обличчя мене, щоб я не величався.</i></p>	<p><i>І щоб я через численні об'явлення не пишався, то дано мені <u>колючку в тіло</u> – посланця сатани, - аби бити мене в обличчя, щоб я не величався.</i></p>	<p><i><u>Der Pfahl ins Fleisch / Колючка в тілі</u> – щось, що непокоїть фізично чи емоційно, що не дає людині спокій. (BRS: 359)</i></p>
91	<p><i>dass er seinen Sohn offenbarte in mir, damit ich ihn durchs Evangelium verkündigen sollte unter den Heiden, da <u>besprach ich mich nicht erst mit Fleisch und Blut</u>,</i></p>	<p><i>daß er seinen Sohn offenbarte in mir, daß ich ihn durchs Evangelium verkündigen sollte unter den Heiden: alsobald fuhr ich zu und <u>besprach mich nicht darüber mit Fleisch und Blut</u>,</i></p>	Galater 1,16	<p><i>...виявити мною Сина Свого, щоб благовістив я Його між поганами, <u>я не радився зараз із тілом та кров'ю</u>,...</i></p>	<p><i>...об'явити через мене Сина Свого, щоб я благовістив Його між язичниками, – <u>я не став того часу радитися а тілом і кров'ю</u>...</i></p>	<p><i><u>Sich nicht mit Fleisch und Blut besprechen / Не обговорювати з плоттю і кров'ю</u> – не радитись ні з ким перед прийняттям рішення. (BRS: 361)</i></p>

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
92	<u><i>Irret euch nicht! Gott lässt sich nicht spotten. Denn was der Mensch sät, das wird er ernten.</i></u>	<u><i>Irrt euch nicht! Gott läßt sich nicht spotten. Denn was der Mensch sät, das wird er ernten.</i></u>	Galater 6,7	<u><i>Не обманюйтеся, Бог осміяний бути не може. Бо що тільки людина посіє, те саме й пожне!</i></u>	<u><i>Не обманюйтеся, – Бог осміяний бути не може. Бо що лише людина посіє, те й пожне.</i></u>	<u><i>Was der Mensch sät, das wird er ernten / Що посієш, те і пожнеш</i></u> – постійність причинно-наслідкових зв'язків. <u><i>Irren</i></u> – помилково вважаючи щось істинним чи правильним, маючи невірну думку про когось, чи щось. (DUD 21: URL) <u><i>Обманюватися</i></u> – ¹⁾ обманювати себе; впадати в оману. ²⁾ Зазнавати розчарування в кому-, чому-небудь (надіях, сподіваннях і таке інше). (ГРХ: URL)
93	<u><i>...und sagt Dank Gott, dem Vater, allezeit für alles, im Namen unseres Herrn Jesus Christus.</i></u>	<u><i>und saget Dank allezeit für alles Gott und dem Vater in dem Namen unsers HERRN Jesu Christi</i></u>	Epheser 5,20	<u><i>...дякуючи завжди за все Богові й Отцеві в Ім'я Господа нашого Ісуса Христа,...</i></u>	<u><i>...дякуючи завжди і за все Богові й Отцеві в ім'я Господа нашого Ісуса Христа,...</i></u>	<u><i>Gott sei Dank / Слава Богу!</i></u> – бути вдячним (Богу) за все. (BRS: 366)

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
94	<i>Ihr Ende ist die Verdammnis, <u>ihr Gott ist der Bauch</u> und ihre Ehre ist in ihrer Schande; sie sind irdisch gesinnt.</i>	<i>welcher Ende ist die Verdammnis, <u>welchen der Bauch ihr Gott ist, und deren Ehre zu Schanden wird, die irdisch gesinnt sind.</u></i>	Philipper 3,19	<i>Їхній кінець то загибель, <u>шлунок їхній бог, а слава в їхньому соромі...</u> Вони думають тільки про земне!</i>	<i>Їхній кінець – загибель, <u>їхній бог – черево, і сором – їхня слава; вони про земне думають.</u></i>	<i><u>Jemandes Gott ist der Bauch / Чийсь бог, то є шлунок</u> – головне для когось – добре поїсти і випити. Звідси: зробити щось своїм богом – цінувати і любити більше за все на світі. (BRS: 369)</i>
95	<i>Also, meine lieben Brüder und Schwestern, nach denen ich mich sehne, <u>meine Freude und meine Krone, steht fest in dem Herrn, ihr Lieben.</u></i>	<i>Also, meine lieben und ersehnten Brüder, <u>meine Freude und meine Krone, besteht also in dem HERRN, ihr Lieben.</u></i>	Philipper 4,1	<i>Отож, мої браття улюблені, за якими так сильно тужу, <u>моя радосте й вінче, так у Господі стійте, улюблені!</u></i>	<i>Тому, мої любі й милі брати, ви – <u>моя радість і вінче, - стійте так у Господі, улюблені!</u></i>	<i><u>meine Freude und meine Krone / моя радосте й вінче</u> – вираз вдячності і солідарності. (BRS: 369)</i>
96	<i>So will ich nun, dass die Männer beten an allen Orten und aufheben heilige Hände <u>ohne Zorn und Zweifel.</u></i>	<i>So will ich nun, daß die Männer beten an allen Orten und aufheben heilige Hände <u>ohne Zorn und Zweifel.</u></i>	1. Timotheus 2,8	<i>Отож, хочу я, щоб мужі чинили молитви на кожному місці, <u>підіймаючи чисті руки без гніву та сумніву.</u></i>	<i>Тому я хочу, щоби чоловіки молилися на кожному місці, <u>здіймаючи чисті руки – без гніву та сумніву.</u></i>	<i><u>Ohne Zorn und Zweifel / Без гніву і сумнівів</u> – без спокус і слабкої віри, що засмучує Бога. (BRS: 374)</i>

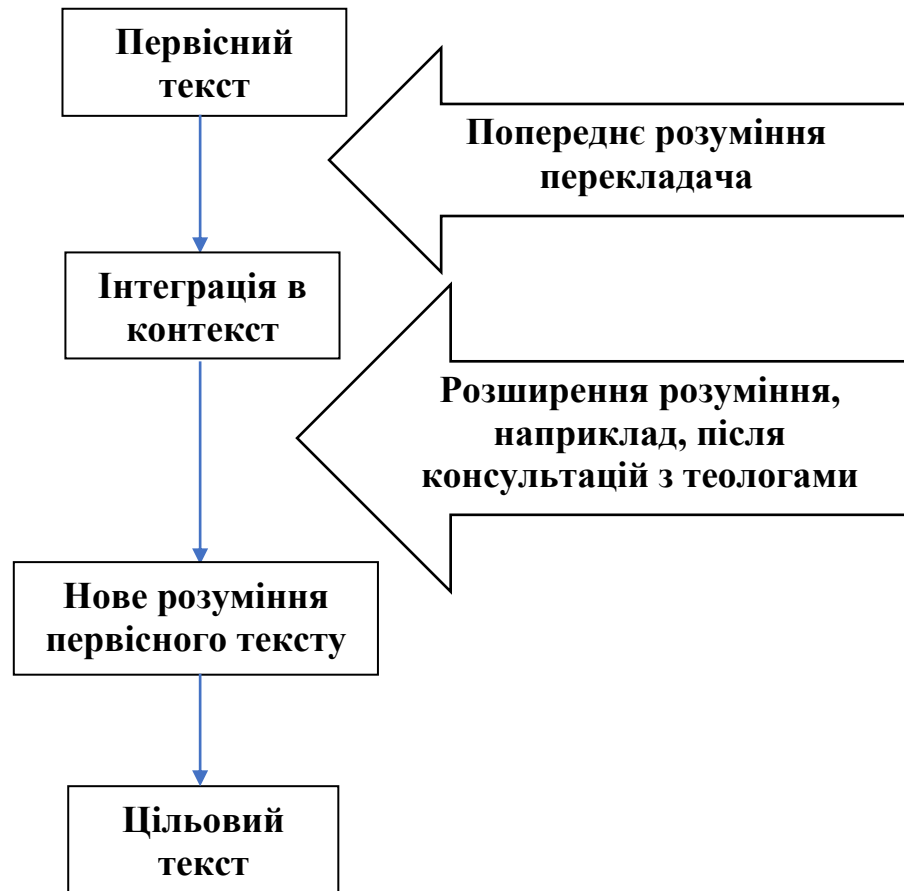
№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
97	<i>Ein Bischof aber soll untadelig sein, Mann einer einzigen Frau, nüchtern, besonnen, würdig, gastfrei, geschickt im Lehren,...</i>	<i>Es soll aber ein Bischof unsträflich sein, eines Weibes Mann, nüchtern, mäßig, sittig, gastfrei, lehrhaft</i>	1. Timotheus 3,2	<i>А єпископ має бути бездоганний, муж однієї дружини, тверезий, невинний, чесний, гостинний до приходнів, здібний навчати,...</i>	<i>Але єпископ має бути бездоганний, чоловік однієї дружини, тверезий, розважливий, чесний, гостинний, здатний навчати,...</i>	Gastfrei = gastfreundlich / Гостинний – прояв щирого бажання запрошувати і приймати гостей. (BRS: 374)
98	<i>⁷Für euch nun, die ihr glaubt, ist er kostbar. Für die aber, die nicht glauben, ist er “der Stein, den die Bauleute verworfen haben; der ist zum Eckstein geworden” ⁸und “ein Stein des Anstoßes und ein Fels des Ärgernisses”. Sie stoßen sich an</i>	<i>⁷Euch nun, die ihr glaubet, ist er köstlich; den Ungläubigen aber ist der Stein, den die Bauleute verworfen haben, der zum Eckstein geworden ist, ⁸ein Stein des Anstoßens und ein Fels des Ärgernisses; denn sie stoßen sich an dem Wort und glauben nicht</i>	1. Petrus 2,7-8	<i>⁷Отож бо, для вас, хто вірує, Він кошовність, а для тих, хто не вірує камінь, що його занедбали були будівничі, той наріжним став каменем, ⁸і камінь спотикання, і скеля спокуси, і об нього вони спотикаються, не вірячи слову, на що</i>	<i>⁷Отже, для вас, які вірите, – дорожнотність, а для тих, хто не вірить, – камінь, яким знехтували будівничі Він став наріжним каменем, ⁸і каменем спотикання, і скелею спокуси! Вони спотикаються, не вірячи в Слово; на це вони й</i>	<i>ein Stein des Anstoßes</i> – річ, через яку сталася сварка, щось, що викликає неприємності. (WRI: URL) <i>Камінь спотикання</i> – перешкода, на яку наражаються в якійсь справі. (BTC: URL)

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів-біблеїзмів
	<i>ihm, weil sie nicht an das Wort glauben, wozu sie auch bestimmt sind.</i>	<i>daran, wozu sie auch gesetzt sind.</i>		<i>їй призначені були.</i>	<i>поставлені.</i>	
99	<i>Und ich sah in der rechten Hand dessen, der auf dem Thron saß, ein Buch, beschrieben innen und außen, <u>versiegelt mit sieben Siegeln.</u></i>	<i>Und ich sah in der rechten Hand des, der auf dem Stuhl saß, ein Buch, beschrieben inwendig und auswendig, <u>versiegelt mit sieben Siegeln.</u></i>	Offenbarung 5,1	І я бачив в правиці Того, Хто сидить на престолі, книгу, написану всередині й назовні, і <u>запечатану сімома печатками.</u>	<i>І я побачив у правиці Того, Хто сидів на престолі, книгу, списану зсередини і ззовні, <u>запечатану сімома печатками.</u></i>	<i><u>ein Buch mit sieben Siegeln / Сьома печать. За сімома печатками (замками).</u></i> У метафоричному вживанні «зберігатися за сімома печатками (замками)» – бути неприступним, вкритим таємницею. (ГРХ: URL)
100	<i>Und er sprach zu mir: Es ist geschehen. Ich bin <u>das A und das O</u>, der Anfang und das Ende. Ich will dem Durstigen geben von der Quelle des</i>	<i>Und er sprach zu mir: Es ist geschehen. Ich bin <u>das A und das O</u>, der Anfang und das Ende. Ich will den Durstigen geben von dem Brunnen</i>	Offenbarung 21,6	<i>І сказав Він мені: Сталося! Я Альфа й Омега, Початок і Кінець. Хто прагне, тому дармо Я дам від джерела живої води.</i>	<i>І сказав Він мені: Звершилося! Я є <u>Альфа й Омега</u>, Початок і Кінець. Я спраглому дам задаром живої води з джерела.</i>	<i><u>das A und O sein /</u></i> Альфа та Омега: 1) Початок і кінець, єдине, головне, основа, основна вимога, ядро, суть, елементарне, суттєве значення 2) з християнського вчення про самоопис

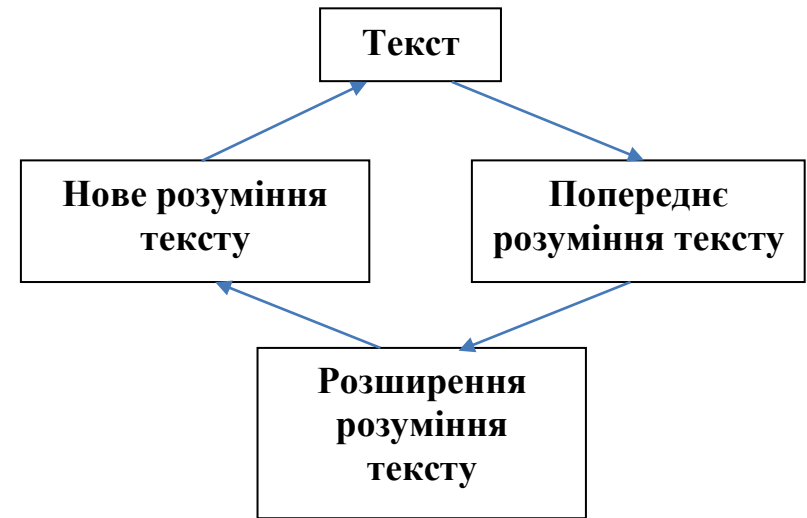

№	Цитата з Біблії, переклад за Лютером 2017	Двомовна Біблія Лютер 1912	Джерело	Двомовна Біблія Український переклад 2002	Сучасний переклад Біблії Рафаїла Турконяка 2020	Пояснення фразеологізмів- біблеїзмів
	<i>lebendigen Wassers umsonst.</i>	<i>des lebendigen Wassers umsonst.</i>				Бога: Я початок і кінець (усього) (WB: URL)

ДОДАТОК Б: ВПЛИВ НА ПЕРЕКЛАД БІБЛІЙНИХ ТЕКСТІВ

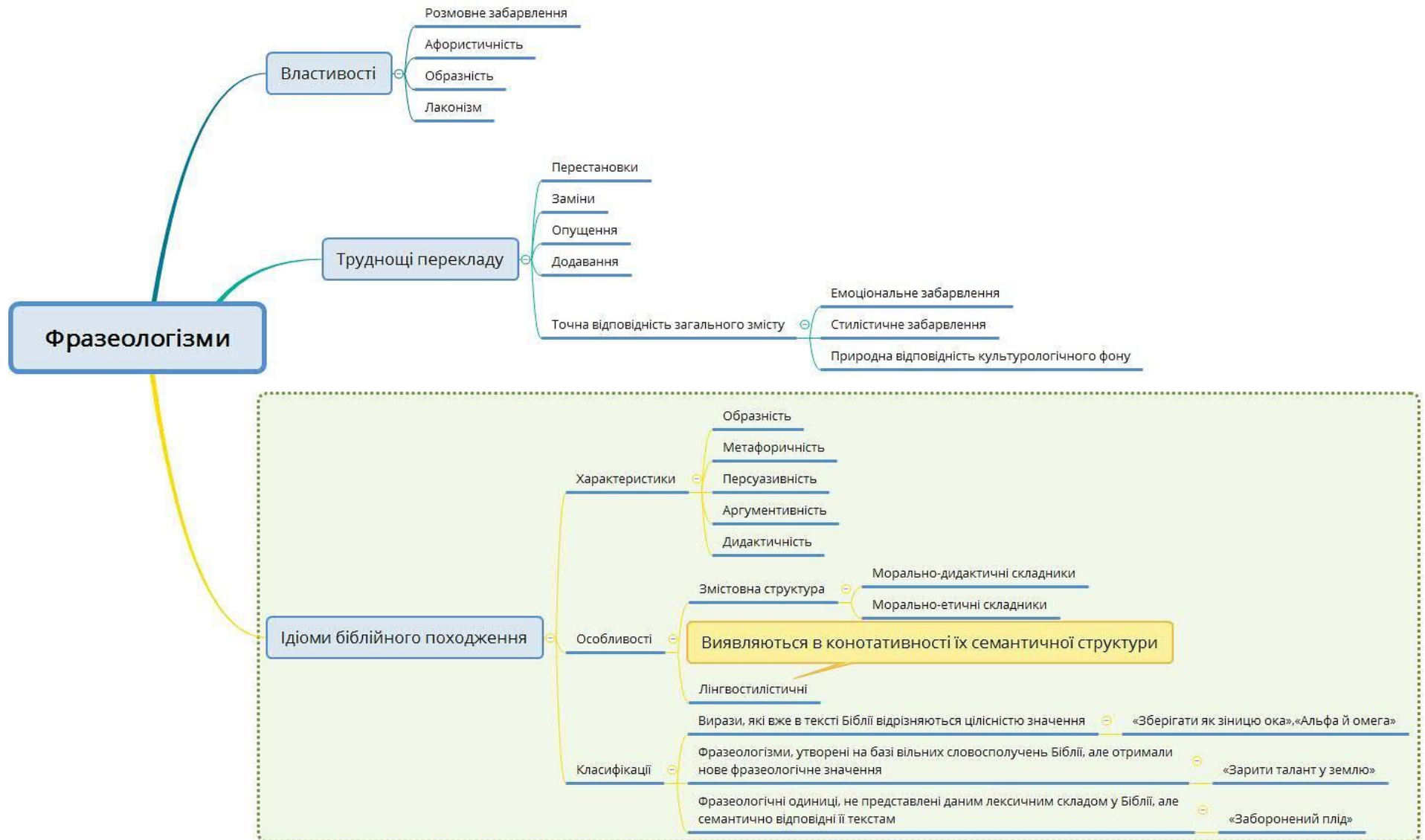

Мал. 1: Впливи на переклад

Мал. 2: Герменевтичний цикл

ДОДАТОК В: ДІАГРАМА ЗВ'ЯЗКІВ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ, ЇХ ВЛАСТИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

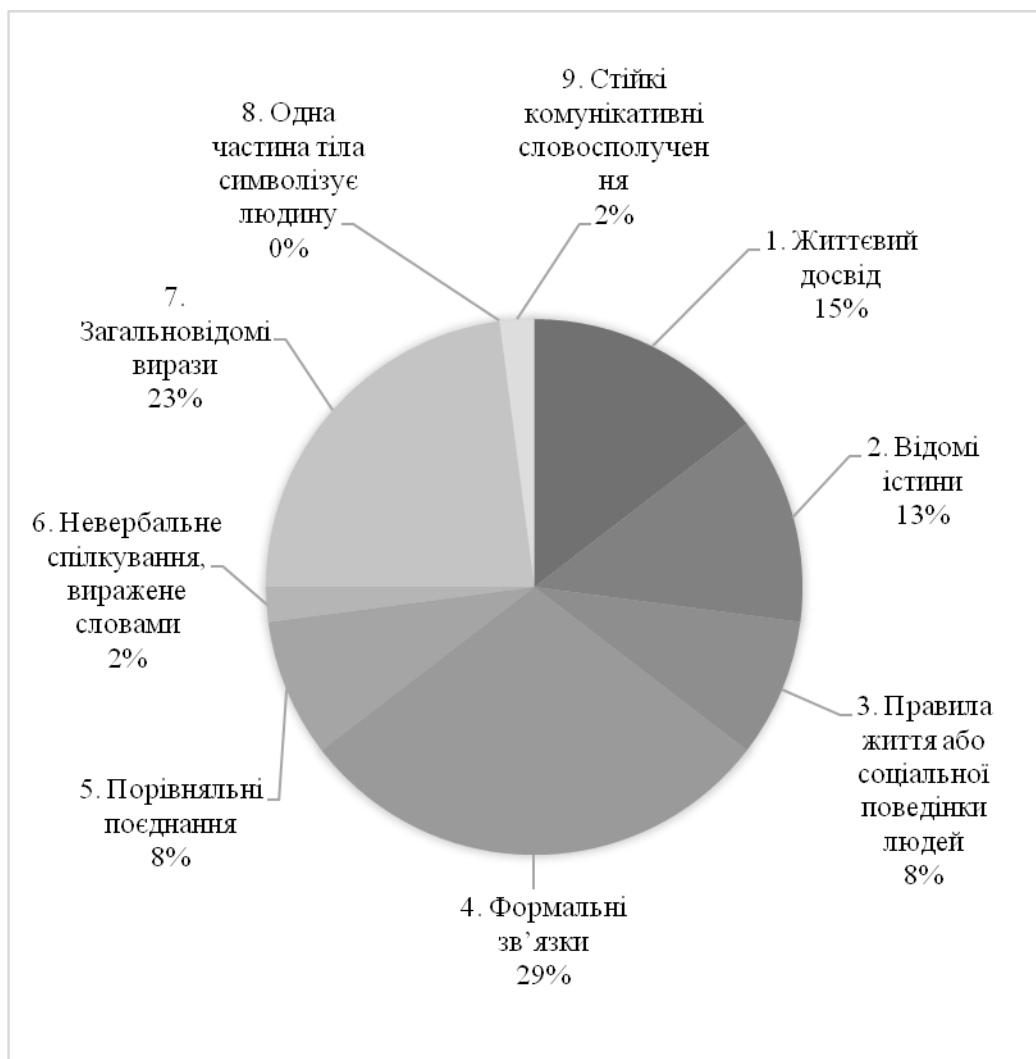
**ДОДАТОК Г: НІМЕЦЬКОМОВНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ МАЛОГО ТА ВЕЛИКОГО КАТЕХІЗИСА МАРТИНА
ЛЮТЕРА ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

№	Приклад	Джерело: (BELK)	Переклад	Пояснення
1	<i>Leben dahin wie das liebe Vieh und unvernünftige Säue</i>	S. 502	Вони живуть як худоба і нерозумні свині (Власний переклад, далі – ВП)	
2	<i>Ach und wehe über euren Hals ewiglich</i>	S. 502	Ой і горе вашій шиї назавжди (ВП)	
3	<i>Schalk oder Bube</i>	S. 504	Пустун чи блазень (ВП)	
4	<i>Des Teufels sein</i>	S. 507	Належати дияволу (ВП)	
5	<i>Ohn mein Verdienst und Würdigkeit</i>	S. 511	<i>А не через те, що я це заробив чи заслужив</i> (МК: 12)	
6	<i>Nicht mit Gold oder Silber</i>	S. 511	<i>Не золотом чи сріблом</i> (МК: 13)	
7	<i>Das ist gewisslich wahr</i>	S. 511	<i>Це незаперечна правда</i> (МК: 13)	
8	<i>Das Vaterunser</i>	S. 512	<i>Отче наш</i> (МК: 15)	
9	<i>Geheiligt werde dein Name</i>	S. 512	<i>Нехай святиться Ім'я Твоє</i> (МК: 15)	
10	<i>Dein Reich komme</i>	S. 513	<i>Нехай прийде Царство Твоє</i> (МК: 15)	
11	<i>Dein Wille geschehe wie im Himmel, also auch auf Erden</i>	S. 513	<i>Нехай буде воля Твоя як на небі, так і на землі</i> (МК: 16)	
12	<i>Unser täglich Brot gib uns heute</i>	S. 513	<i>Хліб наш насущний дай нам сьогодні</i> (МК: 16)	
13	<i>Und verlasse uns unsere Schuld, als wir verlassen unseren Schuldigern</i>	S. 514	<i>І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим</i> (МК: 17)	
14	<i>Und führe uns nicht in Versuchung</i>	S. 514	<i>І не введи нас у спокусу</i> (МК: 17)	
15	<i>Sondern erlöse uns von dem Ubel.</i>	S. 514	<i>Але визволи нас від лукавого</i> (МК: 18)	
16	<i>Amen</i>	S. 515	<i>Амінь</i> (МК: 18)	<u>АМІНЬ</u> – Так, хай так буде (МК: 275)

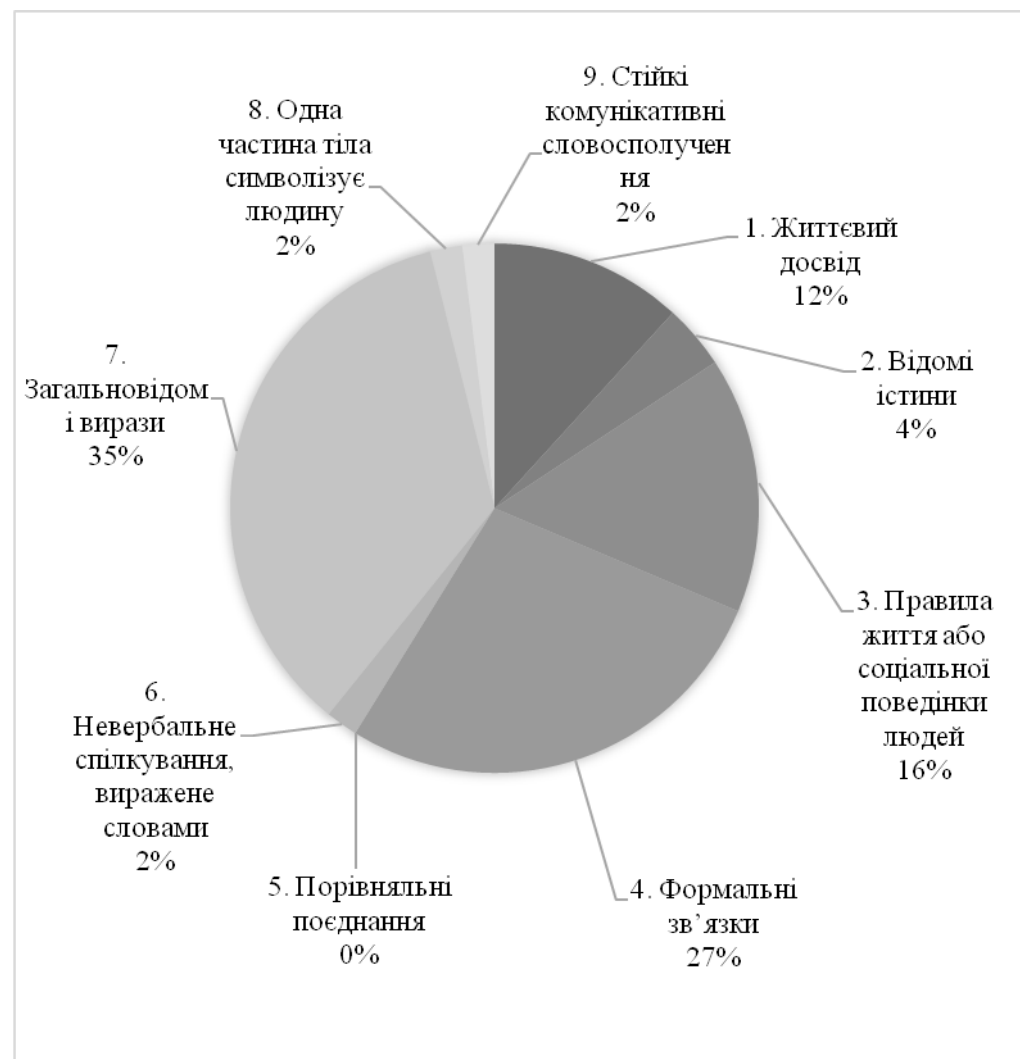
№	Приклад	Джерело: (BELK)	Переклад	Пояснення
17	<i>Vater unser, der du bist im Himmel</i>	S. 512	Отче наш, що єси на небесах (ВП)	
18	<i>Wenn unser Stündlein kommt</i>	S. 515	<i>Коли настане наша остання година</i> (МК: 18)	
19	<i>Das Jammertal</i>	S. 515	<i>Із цієї юдолі печалі</i> (МК: 18)	<i>Das Jammertal</i> – Долина сліз <u>Юдоль</u> : 1. Місце, де страждають, мучаться, терплять нестатки. 2. Злигодні, турботи, смуток і т. ін. (СУМ)
20	<i>Mätthäi am letzten</i>	S. 515	<i>В останньому розділі Євангелія від Матвія</i> (МК: 19)	
21	<i>Der alte Adam</i>	S. 516	<i>Старий Адам</i> (МК: 20)	
22	<i>Sage an!</i>	S. 518	<i>Говоріть!</i> (МК: 22)	
23	<i>Gehe hin in Frieden!</i>	S. 519	<i>Іди з миром!</i> (МК: 23)	
24	<i>Liebe deinen Nächsten wie dich selbst</i>	S. 527	<i>Люби свого ближнього, як самого себе!</i> (МК: 33)	
25	<i>Es geht mich nichts an</i>	S. 529	Це не моя справа / Це мене не стосується (ВП)	
26	<i>Und schweige hernach</i>	S. 530	(Скажіть зараз) або мовчіть вічно (ВП)	
27	<i>Im Schweiß deines Angesichts</i>	S. 533	У поті чола свого (ВП)	<u>У поті</u> (свого чола / лиця – докладаючи великих зусиль; напружено, самовіддано і т.ін. (ГРХ)
28	<i>Das hilf uns Gott. Amen</i>	S. 538	Хай допоможе нам Бог. Амінь (ВП)	
29	<i>Bittet so werdet ihr nehmen, sucht, so</i>	S. 538	Просіть, і дасться вам, шукайте, і	

№	Приклад	Джерело: (BELK)	Переклад	Пояснення
	<i>werdet ihr finden, klopf an, so wie euch aufgetan</i>		знайдете; стукайте, і відчинять вам (ВП)	
30	<i>Der Herr behüte deinen Eingang und Ausgang von nun an bis zu ewigen Zeiten</i>	S. 540	Господь охороняє твій вхід і вихід відтепер і назавжди (ВП)	

ДОДАТОК Г: ПОРІВНЯЛЬНІ ДІАГРАМИ КЛАСИФІКАЦІЙ БІБЛЕЇЗМІВ ЗА СТАРИМ ТА НОВИМ ЗАВІТАМИ

Мал. 1: Старозавітні біблеїзми

Мал. 2: Новозавітні біблеїзми

ДОДАТОК Д: ПІДСУМКОВА ДІАГРАМА ДОСЛІДЖУВАНИХ БІБЛЕЇЗМІВ ЗА СТАРИМ ТА НОВИМ ЗАВІТАМИ

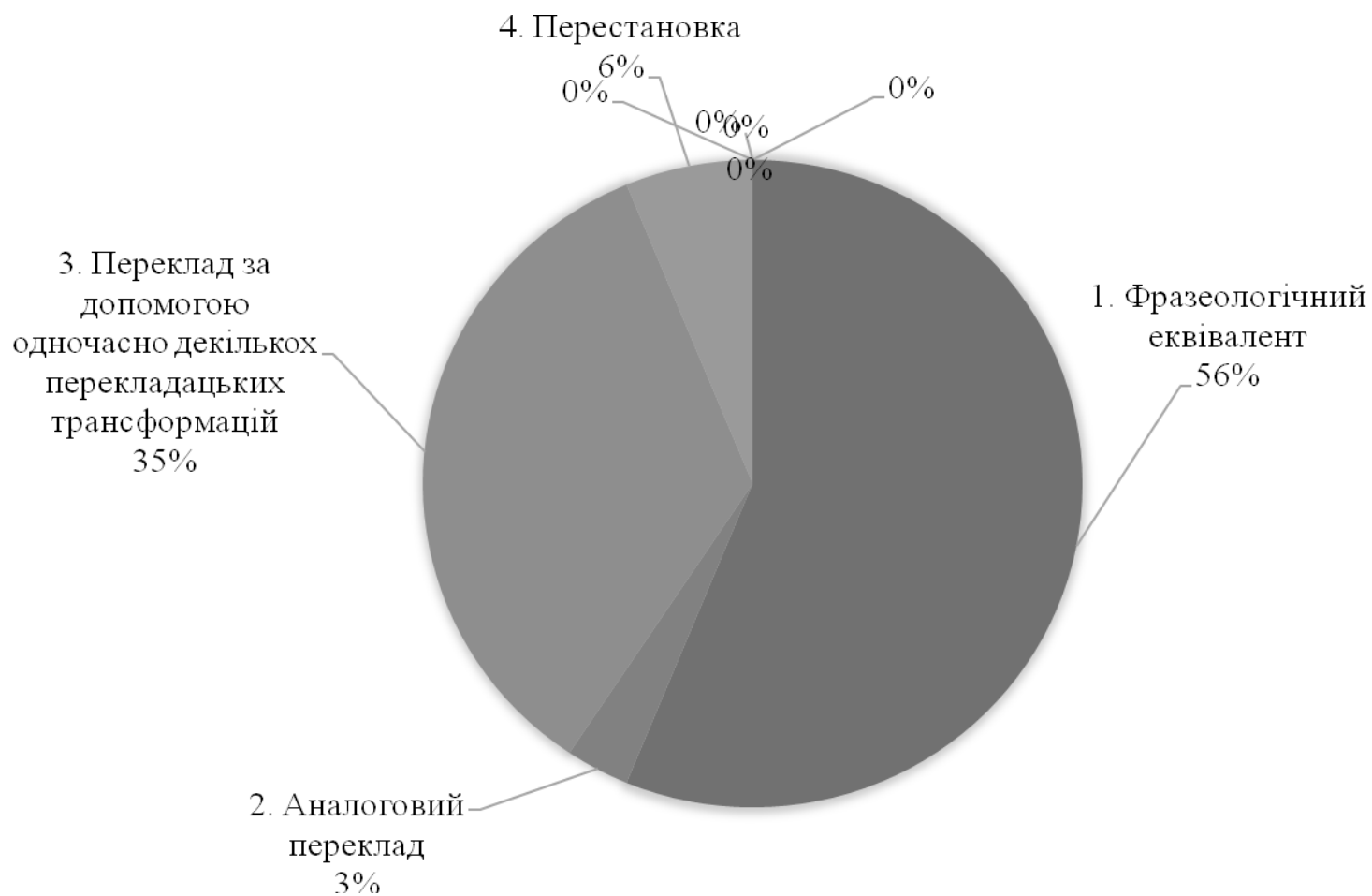

ДОДАТОК Є: ДІАГРАМА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІБЛЕЇЗМІВ-ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

1.5.2

ДОДАТОК Ж: ДІАГРАМА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІБЛІЙНИХ ЦИТАТ

ZUSAMMENFASSUNG

Das Ziel der Studie ist es, die Besonderheiten der Übersetzung deutschsprachiger lexikalischer Einheiten, phraseologischer Einheiten und Zitate aus der Bibel zu ermitteln. Um dieses Ziel zu erreichen, werden die folgenden Aufgaben gestellt:

1. Offenlegung des Konzepts des "Bibilizismus";
2. Berücksichtigung der Klassifizierung der biblisch phraseologischen Einheiten;
3. Untersuchung der Translatorischen Besonderheiten deutschsprachiger Biblizismen;
4. Beschreibung der sprachlichen und außersprachlichen Merkmale der Biblezismen;
5. Analyse der Biblezismen des Alten und Neuen Testaments auf der Grundlage einer semantischen Klassifizierung;
6. Bestimmung der wichtigsten Arten der Wiedergabe biblischer Phrasen in der ukrainischen Sprache;
7. Ermittlung der Translatorischen Besonderheiten deutscher Biblizismen im Ukrainischen.

Die Masterarbeit enthält eine Einleitung, drei Hauptabschnitte: einen theoretischen, einen analytischen und einen praktischen Abschnitt, die jeweils unterteilt sind, sowie Schlussfolgerungen nach jedem Teilabschnitt und abschließende Schlussfolgerungen insgesamt, ein Literaturverzeichnis, Referenzen und Illustrationsmaterial sowie Anhänge.

Bei der Untersuchung ergab sich die Schwierigkeit: es gibt kein allgemein anerkanntes Konzept weder eine inhaltliche Definition des Terminus „Bibilizismus“ noch eine inhaltliche Klassifizierung der biblisch phraseologischen Einheiten. So mussten wir uns für ein Konzept entscheiden.

Für die Untersuchung der Besonderheiten der Übersetzung deutschsprachiger phraseologischer Einheiten dienten einhundert Beispiel biblischer Begriffe, Sprichwörter und Redensarten, die einigermaßen gleichmäßig über Altes und Neues

Testament verteilt sind. Ihre Besonderheiten liegen darin, dass sie aus sehr unterschiedlichen literarischen Gattungen stammen und ihre Entstehungsgeschichte angesichts ihres hohen Alters nicht nur schwer nachvollzogen werden kann, sondern auch ihre ursprüngliche Bedeutung gelegentlich unklar bleibt. Manche Phraseologismen lagen schon in vorbiblischer Zeit vor, mancher wurden erst durch Biblizismen geprägt und eine dritte Gruppe entstand auf grund postbiblischer Narrative.

Wir entschieden uns, das System von Burger auf die biblischen Besonderheiten anzuwenden. Dabei bemühten wir uns, die Nähe zu Burgers System so eng wie möglich beizubehalten. Eine bloße Übernahme jedoch wäre der Besonderheit der Biblizismen nicht gerecht geworden. An dieser Stelle sei noch einmal darauf hingewiesen, dass diese Arbeit auf grund der eingeschränkten Anzahl untersuchter Biblizismen keinen Anspruch auf Allgemeingültigkeit erhebt. Hier wäre eine umfassende große Untersuchung aller bekannten Biblizismen notwendig, was den Rahmen einer Masterarbeit bei Weitem übersteigen würde. Sehr vorsichtig lassen sich vielleicht jedoch Tendenzen erkennen. So ergab sich bei der semantischen Klassifizierung kein einheitliches Bild. Es lassen sich Schwerpunkte in der Häufigkeit der untersuchten Biblizismen in den Klassen erkennen: zwei Klassen beinhalteten die höchste Anzahl von Biblizismen, im Alten Testament: Formale Verbindungen (29%) und allgemein bekannte Redewendungen (23%), im Neuen Testament: allgemein bekannte Redewendungen (35%) und Formale Verbindungen (27%) und jeweils eine Klasse kam gar nicht vor, . im Alten Testament: Ein Teil steht für den ganzen Menschen und im Neuen Testament: Vergleichende Verbindungen. Die Berteilung der Biblizismen auf die Klassen ergeben im Alten Testament ein anderes Bild als im Neuen Testament. Als Ursache werden die unterschiedlichen sprachlichen Genres vermutet, was jedoch hier lediglich als Anmerkung aufgeführt werden kann, da es nicht Gegenstand dieser Arbeit war, die sprachlichen Gattungen der Bibel zu untersuchen.

Ein Schwerpunkt des Interesses lag darauf, wie Martin Luther bei der Übersetzung ins Deutsche und wie die ukrainischen Übersetzer Biblizismen

übertragen. Bei einer qualitativen Beurteilung dieser Übersetzungen halten wir es für ratsam, zusätzlich zur linguistischen Beurteilung auch eine theologische Beurteilung einzuholen. Was wegen der Komplexität und der weitreichenden Bedeutung der biblischen Texte geboten erscheint.

Bei der Untersuchung der Biblizismen in der ukrainischen Sprache wurde festgestellt, dass häufig nicht auf vorhandene Phraseologismen zurückgegriffen werden konnte, da die ukrainische Sprache weniger außerbiblische Phraselogramme beinhaltet als die deutsche Sprache. Jedoch viele Biblizismen sind wegen der großen Bedeutung des biblischen Textes in der Religion und Kultur der Ukraine in die ukrainische Sprache übergegangen. Martin Luther dagegen konnte bei seiner Bibelübersetzung häufiger auf schon vorhandene Phraseologismen zurückgreifen. Es scheute sich jedoch nicht, zur genaueren Textübertragung vorhandenes Sprachmaterial anzupassen. Im Vergleich der Übersetzung fiel eine Tendenz aus, dass die ukrainischen Übersetzer inhaltlich problematische Passagen insgesamt zurückhaltender übersetzen als Martin Luther, der jedoch auch darauf achtete, skandalöse Passagen zu entschärfen.

Insgesamt ergab sich: Die Methodik der Transformation ist gerade bei der Übersetzung von Biblizismen eine grundlegend wichtige Methode, um Biblizismen in einem ersten Schritt zu erkennen und dann adäquat zu übertragen. Im Einzelfall muss jeweils entschieden werden, welche transformatorische Methode Anwendung findet, um den Sinngehalt beizubehalten.

Unserer Meinung nach arbeiteten die Übersetzer mit großer Sorgfalt, berücksichtigten sowohl die linguistischen Besonderheiten als auch die inhaltliche Bedeutung der Biblizismen, sodass sie der großen Bedeutung ihrer Aufgabe gerecht wurden. Kommt doch im Zusammenleben der christlichen Konfessionen dem biblischen Text als Grundlage eine überragende Bedeutung zu. An dieser Stelle lässt sich besonders gut erkennen, welche große Verantwortung ein Übersetzer hat.